

CONCETTA LA MAZZA

Арвы æрвхуызæй дарддæр.

Биографи.

Концетта Ла Мазза райгуырды Новара ди Сицилийы 1936 азы, Доменико Ла Мазза ама Тереза Куррентийы фыццаггуырды. 1950 азы, мадалон афсымэры хойаен «сваерыны» хъизамэртта авзырын каеныны растаеджы фаста йа ныййарсагма бахацца ис Домодосолама, уым нурма дэр йа цардамбал Джузеппеима иума цэры. Ис ын артта сываллоны: Армандо, Лукаано ама Даниэла. Фастаг растаеджы йа хъуыдыйы йа ног, персоналон, персоналон, фала уыцы дуджы ардзы ардзы хъабысы анекдотта ама сервитентэй дзаг у, ама маена цы агаерон фандон арцыд, уый: баста, хъауты, хъауты, Хъаууон адэм, агдаутта, уыцы территорийы традицита Дыккаг дунеон хасты талынг азты.

Фыссыны райдиан энерги.

Чысыл концепттайы аеууаенкджын у фыды афсымартан аема тыхаей церынаен Кастрангийы церынаен бастаеае дард аема аеибелтты Кастрангийае. Афтамаей йае сармагондаей цаеуы Кручисы уылты иунагаей аеххормагдзинады, раетаеджы сенезонддзинады, мангуырнындзинадты аема аевзар ахасты аехсен хасты уеззау азты. Хасты фаесте аенсемангхаеуаег эмиграци аема райдайан, каяе заетын аей ххаеуы, Цагаты.

Аеппает уыдаеттае дзурыны, йае раеты фазилантает мысаеней ногей чи аеркасы, уыцы чызджы цаетаенгасай аема нын диссаджы ногдзинад аема ирондзинады лыстаег афсаентиме касыны аехсызгондзинад даетты - аеппынфастаг - аеппынфастаг - нае бинонты аехсенады эмблематикон истори, каетыйаен йае бон у аенкгард каенын мах арф аема уый хауы махаей алкамаен даер.

Концептта Ла-Маззайы ацы цыбыр романы, фыссаег алы фатк даер аераппары аема арыздаехы фыццаг азтаем, цыфанды формалон схематей сарибар, арканайы мидаеггагон цардхьомдзинадаей аеххастгонд, сваййы цаеугадон, каеты аеххастей аеххастей у, каеты аенафаразгае у, у улы аенафаетудгае мит.

Фыды афсымарты баераггаанентае, Антони аема Мишеле, сты зардылдаран, растдаер афтае, куыд раетау, аеибарзан аема адджын, куыд карз аема ххаебар, афтае аенаферохгаенгае.

Аеппынфастаг, аенасрастгаанен куы аерцаеуы, уаед аевзонгады зын скъуыддзаджы, фалае чысыл аембарынад трагикон ххысмаетыл нае саетты, йае ныфсхастдзинад аема фиданы аенакритикон ныфсы руаджы, йае цаетыты руаджы, каетытан сае бон сси... аендаер раетты арвы аервхуыз!

«Къæливæй мæнæн райдыдта. Æвæццæгæн, уыдис æнæнхъæлæджы бон, райдыдта 1938 азы сæрд, мæныл цыди дыууæ азы æмæ мæ мæ мадыфсымæр æрбацыд, цæмæй мæ райстаид. Æфсæйнагæй конд æхсæны æрæвæрдта блузкæ æмæ дыууæ дыууæ трусиктæ, стæй мæ хæдзарæй цы рацыдтæн, уыдон иууылдæр ницæмæ даргæйæ. Æз афтæ чысыл уыдтæн, æмæ нæ бамбæрстон, мæ Виа Кручис уыцы бон кæй райдайдзæн, уый.

Арвы æрвхуызæй дарддæр.

Сæргонд Примо - Патернаейы хæдзар

Ныртæккæ у зæронд æнæцæрæг хæлддзæг, æрæнцад æмæ йæ æрæвæрдта æфсæйнагтæ, фæлæ, раджы, Новарайы, горæт, кæцы уыдис егъау фидары бын Мессинайы хæхтыл, Энгийы районы аллеяейы уыдис. фонтанмæ хæстæг хæдзар. Бацæуæн дуар лæвæрдта мидæггагон къæпхæн, кæцы æркодта фыццаг уæладзыгмæ, цыран уыдис чысыл уат хъæдын клавиатураимæ: уый уыдис хуыссæн уат. Ды схызтæ уæлæмæ пьолмæ æмæ уым уыдис къæбиц, кæд æмæ йæ схонæн уыдаид, уæд. Къуымы, арт æмæ æфсæйнаг æфсæйнаг кæуыл æвæрдтой, ахæм дурæй конд плитæ, кæцийæ пайда кодтой макаронты агуывзæ æвæрынаен. Разæй, къулыл æрæвæргæйæ, сау сау сау, хъæдын лопаткæ, дыууæ кæрдæджы, иу чысыл æмæ иу стыр, пецы, цæмæй бæгæны фыцынаен, иу фарс

æрдæг хак, стьол, дыууæ «фурризи» æмæ цавæрдæр Ренгинайы стьол. Æппынфæстаг уыдис ахæм хай, æмæ йæм уыдис балкъон, кæцы æркаст аллеяемæ, цыран уыдис æрмæстдæр иу хуыссæн фæзуаты. Уыцы дзыхъхъ уыдис, галиуæрдæм идæдз баба кæм цард, уыцы паддзахад 1934 азы. Канализаци кæй нæ уыд, уымæ гæсгæ фæстаг хьуамæ лæггад кодтаид, цы тæф рацыд, уый фæкъаддæр кæнынаен. Кæй зæгъын æй хъæуы, хæдзар æнæ донæй æмæ электрон рухсæй, уыцы рæстæджы сын баронтæ дæр кæй нæ уыд, ахæм æнцонвадатдзинад. Йæ фарсмæ уыдис хъæдын кулдуар, кæцы æркодта Баглиомæ, цыран карчы хъæдæрмагыл æрбадтысты.

Ацы къуымы, дунейы æддейæ, мæ мад иумæ цард йæ фыдыфыдимæ, кæцы уыдис æфсæнвæндаг, дыууæ æфсымæры æмæ хо, иууылдæр йæхицæй хистæр, уыдысты чындзы æмæ ма цард Новарайы дæр. Мæ мад уыдис руд, лыстæг, тынг лæмæгъ конституцийæ, уыдис тынг æнæхин миниуæгтæ æмæ йæ цæсгомæй æппæты тынгдæр цы æрцыд, уый, афтæ ма æхсыр, уыдысты дыууæ стыр æрвхуыз цæсты, зæгъæн ис, æмæ æдзухдæр тæрсгæ æмæ æнкъард. Чи зоны, æвиппайды мад, дыууын цыппар азы йыл куы сæххæст, уæд уыдис йæ физикон æмæ моралон æнæфæразгæдзинады аххосаг.

Бабайы мæлæтæй цалдæр азы фæстæ, мæ мад, йе 'мбæлттæй иуы æрбабырсты руаджы, фембæлд йæ принц Чармингыл. Мæ фыд хаудта Бадиавеккийы элегантон бинонтæм, кæцытæн разамынд лæвæрдта тавернаæ тамакон æмæ хæринагæй. Уый уыдис стыр кусджыты бинонтæ, æмæ мæ фыд уыд лæг, алкæмæн дæр, тынг рæсугъд, бæрзонд, бур, æнæфæцудгæ æмæ æнæзивæг. Уый цард горæтæй дард, фистæгæй, хорз лейнайæ, сахаты æрдæгмæ дæм цы æрбацыдтæ, уымæй. Йæ фыд лафта хъæдын æртæхтæ. Мад уыд динамикон сылгоймаг, райсомæй уый Новарæмæ ацыд мæлдзыгимæ, цæмæй балхæдтаид дуканийы, цы жанртæ сын лæвæрдтой, уыдон: тамаккоништæ, цæхх æмæ хæринагтæ. Æз алы хатт дæр æз æрæвæрын элегантон, йæ риуыл стыр сау æфсæн æфсæн, афтæ ма газет балхæдтон,

цæмæй æлхæнæгæн фехъусын кæной. Уый уыдис иунаг дукани хъæуы æмæ уыцы хæдзары æнæниздзинад, кæд æмæ хæрынаен аст дзыхы уыд, уæддæр дзы нæ уыд цухдзинад.

Фæстаг изæр æвдисæгæй баххуыс кодта, цæмæй ныртæккæ æрттивгæ меценаттæн æххуыс кодта - æмæ йæ æхцадон - сæн æрæвæрдта æрттиваг æрттиваг æртæхтæй. Сывæллæттæ алы хатт ныййарджыты куыстæй кæй нæ бындар кæнынц, уымæ гæсгæ мæ фыд сахуыр кодта коблеры æрмдæсныы куыст. Цалдæр мæйы цы æмкъайад аххæссыд, уый фæстæ мæ фыд æмæ мæ мад, кæддæр чындзы ацыдысты, цæмæй сæ уарзондзинад ахст æрцæуа хæдзары, кæцы ис фонтаны фонтаны ENGLIA-йы районы. Раст 9 мæйы фæстæ æрцыдтæн ацы дунемæ æмæ, табуйаг хуссайраг æгъдаумæ гæсгæ, мæнæн уыдис фыды ном, кæцы у фыдыфыд. Æнæкæсгæ фæлмæн кармæ, мæнæн уыдис тар æмæ æрфгуыты царм, æз æдзухдæр ныккуыдтон. Баба, махæн нæм хъæд кæй нæ уыд, уый хынцгæйæ, тыхбын уыд, цæмæй мын йæ хъæбысы æппæт сыгъдæг бон дæр æрæвæрдтаид, æхсæв латвийаг æвзагыл хуыссыд фыд æмæ мадимæ. Алчидæр куыд зæгъы, афтæмæй æз уыдтæн тынг æвзæр æмæ æнæфæразгæ. Цалдæр мæйы фæстæ, бæстæйы куыст тынг къаннаг кæй уыд, уымæ гæсгæ мæ фыд сфæнд кодта Сардинимæ кусынмæ ацæуын. Иннæ сакъадахмæ куы ацыд, уæд йæ мады ныууагъта, хъынцъымгæнгæ чызг æмæ ма гуыбыны цы æндæр цæрæгой ныццафта, уымæ.

Дыууын мæйы мыл куы цыд, уæд мæ хо Розæ райгуырды. Ном уыд мады нанайæ. Концетгæйæ уæлдай, Роза - æдзухдæр мæ мады ныхæстæм гæсгæ - уыдис рæсугъд, урс æмæ розæхуыз æрттиваг, бур сæрыхъуынтæ, кæцытæ æвæрдтой гармонион цæсгом, кæцы рæсугъд кодта дыууæ рæсугъд æрвхуыз цæстæй: дидинаг, йæ номæй! Уыйбæрц, æмæ мæ мад фонтанмæ куы ацыд, цæмæй йе 'мбæлттæ йæ хъæбысы розæйæ дон райстаиккой, уæд æй бафарста, куыд гæнæн ис дыууæ бынтон æндæр чызджы ныййарæгæй ныййарын. - ЧИС ЦКА, Русина, афтæмæй Биллики уыдис, фæлæ Автор...- Это, Розина, что что

рæсугъд у, фæлæ иннæ... æмбæлттæ дзырдтой æмбæлтты æрфгуыты гримасæйæ. Уæдмæ та ацы уавæры æз дарддæр дæр æнæнцой уæвын, раст цыма мæ фыдæбæттæн сæ фæдзæхстон, уыйау, бузныг Хуыцауæн бафæрæзта, кæд æмæ йæ бынатæй нæ рацыд, уæддæр.

Аргъауы сиквел радзурынаен, фыццаджыдæр, хъуамæ уæ базонон мæ мадыфсымæр Антониимæ, цыбырæй зæгъгæйæ, zì 'noia. Уый уыд мæ мады хистæр хо, дыууæйы æхсæн уыдис æвддæс азы хицæндзинад. Уый уыдис ныллæг сылгоймаг æмæ хъæбулы хæринаг, йæ цæстытыл æрхаудысты йæ чъизи сæрыхъуынтæ. Йæ æнæхъусдард цæсгомæй фылдæр азтæ равдыстой, йæм цы уыдис, уымæй æмæ йæ æдзæрæг цæстæнгасы уыдис æрмæстдæр уыйбæрц æгаддзинад. Дыууын азы кары, уыцы рæстæджы, лæгæй, йæ фыццаг фыдыфсымæры фыртæй иуæн йæ цард баиу кодта, æрмæстдæр æрыздæхт Семпионты галерейы уацмыстæй, кæцы баззад идæдзæй æмæ æртæаздыд лæппуимæ. Уый, мæ фыды æфсымæр Мишель, Зье Мичери, уыдис ныллæг лæг æмæ мæм афтæ каст, цыма паддзах Витторио Эмануэле III-ы плебейон экземпляр, йæхи хæдзары цард бæстæйы тынг характерон уынгыл, зæгъæн ис, æмæ дыууæ метры уæрхæн къæпхæнтæн. Уый уыд рæсугъд хæдзар. Фыццаг уæладзыджы уыдис хъæддæсныйы дукани стыр централон æвæрæнимæ, йæ къæбицы дыууæ къæбицы, цыран уый дардта хъæрзын, стамæтæ, æхсæртæ, æхсæртæ æмæ люк, цы стьолтæ сарæзта, уыдоны къæхты тымбылæгæй, кæцыйы хъуыди мола Цæмæй пластинкæтæ æмæ æфсæйнагтæ æрæвæрæм, уый тыххæй хъæдын печи, кæцыйы ис агуывзæ, цæмæй алы ран дæр æрæвæрæм, къулыл æвæрд стьолтæ, иуæй-иу æфсæйнагтæ, иуæй-иу амонджын æфсæнттæ, зæгъæм, бæхты перилæтæ, сæгъы рог æмæ тæрхъустæ, цыбырæй, уыцы хатæнтæй иу, кæцы ныр æрмæстдæр мысинæгты дунемæ хауынц.

Фыццаг уæладзыгмæ æрбахастой хъæдын къæпхæн, цыран уыдис дыууæ уæрæх хатæны керамикон плиткæимæ, уыцы бонты лукс, мæ фыды æфсымæр,

диван, стьол æмæ иуæй-иу чыритæ кæрæдзийыл æмдзу кæнгæйæ, æмæ æмдзуарджын бæндæн. Балконæй, кæцы æнæкæсгæйæ, фæндагмæ фæндагмæ кæсгæйæ, аббатады æрдæм æнхæлц фæстæмæ куы æрцауы, уæд гæнæн уыдис Мадоннаы коронагонд сæрыл æндавын. Дыккаг уæладзыгæй йæ бæсты фенæн ис Роккæ Сальватестайы æмæ разæй, хæдзæртты æхсæн æрттивгæйæ, дæ бон уыдис дисы бафтауын, сабыргай, арвы æрвхуызæй дарддæр цы хæхтæ æрæхгæдтой, уыдоны диссаджы æрдзы хъæбысы, денджызы онг, уæлдайдæр та, 1901 азы. денджызы Фреш уалдзыгон бонтæ, кæд æмæ нæ уыд æртæф, уæд уыдтаис Вулканы горизонты телыл æмæ уый фæстæ Липарийы, Стромболи æмæ æппæт иннæ сакъадæхтæ: æрдзон шоу, æрттиваг бирæхуызон открыткæ.

Ноджы иу къæпхæн æрцыд фыццаг уæладзыгмæ, цыран уыдис къæбиц æмæ хуыссæн уат, фыццаг тынг уæрæх ифтонгонд æрцыд хъæдæрмагæй дзулæн æмæ æфсæйнаг пецы фыцынæн. Уый, æнæдызæрдыгæй, уыдис рæсугъд хæдзар, къæбицы æнæнцойдзинадæй дарддæр, æнæ ныгъуылгæйæ, дренажæй, цæмæй æппæты æнæмæнгхъæуæгдæр хæдзары куыстытæ фæтагъддæр кодтаиккой. Уыцы рæстæджы ма иуæй-иу æнцойадтæ нырма æнæрхъуыды уыдысты. Дон æцагæйдæр æхсæнадон фонтанмæ ластой цинк-картарайы æмæ уый фæстæ æрбахастой дыккаг уæладзыгмæ, цыран æй æрæппæрстой стыр терракотæйы хъæбыстæм, цæмæй мигæнæнтæ æхсадаиккой. Раковинаы æруагъд кæй нæ уыд, уымæ гæсгæ базили дон фæстæмæ æрбахастой фыццаг уæладзыгмæ æмæ йæ æрæппæрстой туалетмæ. Сылгоймагæн уый уыд тынг фæллад куыст. Лæггадгæнæг æмæ æгадгæнæг уавæр, алы адæймаджы фæразондзинады арæнæй, йæ кульминацимæ æрхæцца ис, йæ лæгæн кад кæнгæйæ, йæ лæгæн кад кæнгæйæ, йæ лæгæн кад кæныны рæстæджы йæ кульминацимæ æрхæцца ис, æмæ йæ фыццаг хатт кæм бахордта, хуыцауы фæлхатт дæр Фæлхатт кодта Иу хъуыддаг, фæлæ мæнæн нæй бæрæг мысынад ацы хъуыддагæй.

Фыд æфсымæр Мишель уыдис æнкъард æмæ æнæзонд лæг, куыд кусæг, куыд æдылы, зæрдæйы бæсты йæм уыдис æфсæйнаг дурæй конд маглио. Йæ цæсты йын йæ цæсты никуы федтон, иннæтæм фæлмæндзинад кæнæ тæригъæд кæй кæны, уый. Йæ мады хойы хæдзары дих кодта, цæмæй йæ фыртмæ кæса, йæхи йын хъуамæ йæхи бацæттæ кодтаид хæрынмæ, лæггад кæнынмæ æмæ æдзухдæр дзырдта, зæгъгæ, о, о. Балконмæ йæ бон нæ уыдис æндæр æмæ æндæр æмæ æндæр æмæ æндæр æмæ æндæр æмæ æндæр æмæ æндæр æмæ æндæр æмæ æндæр растæг æвзæрæрдæм фæзынд, æндæра æвзæрдзинад уыдысты, зæгъæн ис, æмæ алы изæр дæр фæцис, æмбæлттимæ нуазæнмæ цы куыст цыд, уый нуазынмæ.

Хæдзармæ æрыздæхт диссаджы, æнæзонд хъæдай æмæ йæм æввахс лæууын кæмæн нæ уыд, ахæм тæфæй. Уый бæсты мæ мадыфсымæр, сойæн йæ рухсæй, æнхъæлмæ каст æмæ æхсæв æрæгмæ æнæ хæргæ дæр. Чысыл паддзах куы æрыздæхт, уæд — арæх æм къæпхæнтыл схизыны хъару дæр нæ уыд - фæлладæй йæхи ныууагъта, рыгæй дзаг куысты æвæрæныл æмæ æнæхъæн æхсæвæй уæлдæр баззад, цæмæй æнæхъæнай æрцæуа æрцæуæггаг. Тетя Антони, алцæмæ æнæкæсгæйæ, йæ æрæмбæрзта Пастрано æмæ йæ фарсмæ уарзонæй æрбадт, цæмæй йæм райсоммæ кæса. Уæдæ цы азтæ æрвыстой æмæ, уыйбæрц æнувыддзинады тыххæй, уый йæ бон нæ уыд ацæуын дæр æмæ йæ хæстæгты ссарын, цæмæй йæхи бахиза сценæйæ. Уый, хæлæггæнæг, лыстæг æмæ æгæр æнæбары, ацыд æлхæнынмæ æфсæйнаг æрхъуыды кæнынмæ, цæмæй йæ зæрдыл æрлæууын кодтаид, къæхтæ, сæрыхъуынты къæрттæ æмæ æндæр дзаумæттæ, цæмæй хæдзарæй ма ацæуа. Чындзæхсæвы церемонмæ сæ куы æрбахуыдтой, уæд фыдыфсымæр Мишельмæ, цалынмæ фæстаг момент нæ æрыздæхт хæдзармæ æмæ йæ мад Антонийæн йæ бон нæ уыд уырдаем ацæуын, цалынмæ хæстæджытæн сæ лæджы фæдыл ацæуын нæ бантыст, уæдмæ. Алы растæгæй-растæгмæ сын бантыст йæ бауырнын кæнын, æндæр хатт æрбацыд афоныл фæлæ уæд, партийы астæу, йæ бон уыд æмæ йæ

мадыфсымæр Антони фыдæнхъæл фæкодта æмæ хъыг кодта, æрыздæхт æппæт Могия Могия. Рæстæджы цыдимæ æрæмбырд кодта æнæфсисдзинад æмæ хъыг, æмæ йæ бон нæ уыд искæимæ æрæвæрын, уымæн æмæ изоляцийы уыд, уый уыдис æвирхъау сæр æмæ дæндагтæ, кæцытæ йæ æнæхъæн къуыритæ æфхæрдтой.

Иу бон сыхаг, афтæ хорз æмæ Пиа, хуыдта йæ фыдыфсымæр Мишель æмæ йын уайдзæф кодта, йæ усæн цы æвзæр ахаст сарæзта, уый тыххæй: - хъуамæ æфсæрмы кæнай - хъæр кодта - хъæр кодта - ахæм сылгоймагæн хъызæмар кæнынæн... Антони хъæуы уæлдæф сисын, Хæдзары йæ хицæн кæнын нæ хъæуы, хъуамæ рацæуа, массæмæ ацæуа, хæстæджытæм ацæуа, æппæт чырыстон адæм дæр куыд кæнынц, афтæ. Сæйрадждæр, йæ хъæуы цæуын, æрмæстдæр афтæмæй сæр риссын кæндзæн ...- Сыхаг цыбыр улæфт сарæзта, стæй дарддæр дзырдта: - ардыгæй иу сахат дæлæмæ дæлæмæ цæугæйæ, нæм ис мæлдзыг трассæйæн. зæххæй æмæ чысыл хæдзар Тынг æфсармджын къæбиц æмбæрзæны бын æмæ ма иу чысыл æхсад уат, кæцийæн йæ бон у сæрдыгон хуыссæн уатæй лæггад кæнын. Ацы бæстæйы ис фæйнагтæ, легъуитæ, мандаринтæ, неСполы, сәнæфсиры, зилдул, алмæй, грушæ, оливкæтæ, цыбырæй, Хуыцауы алы суадон.

Куыд зонут, афтæмæй ме 'фсымæры амæлæты фæстæ мæ хъæуы мæ мады хомæ æркæсын æмæ мæ бон нæу кампанимæ фылдæр мæ хъус дарын, уымæ гæсгæ йæ ауæй кæнын æрхъуыды кодтон. Цæуылнæ йæ æлхæныс? Уæдæ дæ бинойнагæн фадат уыдаид хорз уæлдæф сулæфынæн... райдианы дядя Мишель дызæрдзыг кодта, фæлæ йæм æрбацыд æмæ ма йæхи бауырнын кодта, цæмæй йæ балхæна. Цыбыр рæстæгмæ контракт бахастой æмæ исбон сси йæхи. Афтæмæй, Vittorio Emanuele III-ы дубль, фылдæрæй-фылдæр æрхъуыдыджын æмæ æнæфæцудгæ, æрбавдыстой æрхъуыдыгонд тетæ Антонийæн: - Ды ахуыр кæндзынæ легъуитæ æмбырд кæнын æмæ сæ бахус кæндзынæ. Куы дæ хъæуы æхсын, уæд дæлæмæ ацæудзынæ цæугæдонмæ æмæ

райсдзынæ, нуазын æмæ фыцынæн цы дон хъæуы, уый, хуыраей йæ ссыгъдæг кæнынæн, Валланкацца, Бадиавечья æмæ фортепианон Вигнæ. Æнæнцой уыдзæн зымæджы, донæй чи æрттивы, уыцы цæугæдон, фæлæ æз ацы цæлхдураей фылдæр кæндзынæн. Уый басты дæ бон у кампанийæ æхцондзинад исын. Йæ цæстæнгасæй ныллæг æфсымæры хо Антониимæ, ноджы иу хатт, уый сарæзта, куыд æй бафæдзæхстой, уый: - Куому ды, еу фаззу.- Куыд дæ фæнды, афтæ, æз афтæ кæнын, уый мын дзуапп радта мæгуыр лæгæн.

Дыккаг сæргонд - Дунейы æддейæ

1936 азы уалдзæджы магуыр лæг æмæ Зиу Мичери æрцардысты Кастранигийæ, хъæуты, цæугæдоны æрзæткъахæнмæ хæстæг. Бадиавеккийы, Сан-Базилио æмæ Валланкаццайы алыгъуызон хъæуты, цы дам-дум уыд, уым ныппырх кодтой æмæ йæм адæм æрбахуыдтой куыстмæ. Уыцы рæстæджы уыдис æгъдау, кæд абон диссаг фæкæсдзæн, уæддæр сæ фынг, рудзынг, дуар кæнæ гардероб куы хъуыд, уæд æрбахуыдтой хъæддæсны æмæ йæ сæ хæдзары фысым кодтой: импровизаци кодтой кусæн бандон æмæ уыдон сарæзтой. æнæмæнгхъæуæг хъæдæрмаг. Фыд æфсымæр Мишель райста кусæнгæртæ æмæ бынаты æрлæууыд, цалынмæ куыст нæ сарæзтой, уæдмæ.

Фæдзырдтой йæм, цæмæй бæлас ныссæрфа æмæ йæ иу-дыууæ азы ныууагътаид, цæмæй бахус уа. Уый фæстæ бæласы къæбæр æвæрдтой къулыл. Хъæддæсны æхсæнгарз уæлæмæ æмæ бынмæ æххуысгæнæгæй дардта: «Серра Серра Мastro Десчио, кæцы дюм у Фагимæйы Кассиайы» (федта Сега кæнæ Стыр Хицау, кæцыйы мах райсом Кассапанка кæнæм).

Бæласы къæбæр æвæрдтой къулыл. Стыр æхсæнæй райстой стьолтæ æмæ уыдонæй сарæзтой рудзгубтæ, хуыссæнтæ, гардеробтæ. Цæмæй уыцы куыст бакæна, уый тыххæй сыстад 4-аздыдæй æмæ йæ дзыпп æмæ йæ æфсæнтимæ цыд. Хæдзармæ æрбацаууæгæй йын æлхæнæг адæм æрæвæрдтой ног æхсыр

цыхтæй æмæ дзулæй. Æмбисбон макаронтæ æмæ сырæй конд къæбæр. Æхсæварæй æрлæууыд кусын æмæ йын радта хæдзарон бæгæны фыццаг æвæрæнæй, цалынмæ къуырисæры Новарайы хыгъд нæ бафыста, уæдмæ.

Цалдæр азы рацыд æмæ йæ фырт Турилл йæ цармыл схъомыл æмæ æмбæрста, дунейы æппындæр кæй нæ зæгъын, уый, цæмæй йæ царды иннæ хай хъæуты æрвыстайд. Уый базыдта йæ фыды дæсныйад, фæлæ йæ фæндыд специализаци æмæ эбанист суæвын. Уымæн бантыст йæ фыды бауырнын кæнын, цæмæй йæ арвита, уыцы аивад ахуыр кæныны фадат кæм ис, ахæм горæтмæ. Уый æрцыд Катанийы æмæ дыууæ азы ахуыргæнинагты фæстæ тынг хорз сси, йæхи æнкъардта уыцы куыст кæнынмæ цæттæйæ, æмæ йыл нырæй фæстæмæ нæуæдз азы кæй цыд, уымæ гæсгæ йæм афтæ каст, цыма йæ рæстæг æрцыд йæ бинонтæ саразынмæ. Бирæ азты дæргъы зыдта фыййауы чызджы æмæ сфæнд кодта чындзы ацæуын, фæлæ ацæудзæн Зиу Мичрийы фæндоны ныхмæ, кæцыйы фæндыд, цæмæй йæ фырт йæ кастæйы сылгоймагæн чындзы ацæуа. Уыцы рæстæджы, æнæбауырнинаг, фæлæ уый уыдис ахæм: æрмдæсны фыййауы чызгæн чындзы кæй æркодта, уый уыдис æгадгæнæгæн стыр аххосаг. Фыд æмæ фырты æхсæн æвиппайды рауагъта стыр быцæу, кæцы Турилуйы æркодта, цæмæй йæхи йæ фыд æмæ йæ æфсинæй бæлвырдæй ахицæн уа. Йæ ног бинонтæй ныууагъта бæстæ æмæ æрцард Комойы, цыран йæ куыстæй бирæ амонд бакодта.

Фыды æфсымæртæн сывæллæттæ нæ уыд, уымæ гæсгæ, Турилуйы ацæугæйæ, базадысты бæлвырдæй иунæгæй. Уыцы изоляцийы фылдæр чи фæндаг кæны, уыдон уыдысты, æнæхъæн бонтæ чи арвыста, уыцы мæргътæ, мæлдзыг æмæ кæрдæгимæ ныхас кæныныл, сæ алыварс цы мæлдзыгтæ æмæ кæрдæг хъæр кодтой, уыдонимæ ныхас кæныныл. Уыцы хъæууон бынæтты уыцы Спелонкайæн йæ бон нæ уыд искаимæ ныхас кæнынæн. Æрмæстдæр ахæм ахсджиаг бæрæгбæттæ, куыд Ногбон, Куадзæн кæнæ Феррагостойы Мадоннæйы Асунтайы бæрæгбоны цытæн фадат фæцис, мæ мады ссарынæн

хъæумæ ацæуынаен. Ацы æрбацыдтæй иуы рæстæджы, йæ паддзахады тыххæй дæргъвæтин рæстæг хъаст кæныны фæстæ, уый йæ хойæн бахаста фæндон: - Зынаргъ Тереза, æз бафиппайдтон, дыууæ чызгимæ дæм æгæр бирæ кæй ис æрцæуæггаг, мæныл мæ бафæдзæхс, цæмæй дæхи снывонд кæнай, цæмæй дæхи снывонд кæнай. гыццыл чызг. Æз æй акæндзынаен уыцы хъæумæ, кæцыйы уæлдæф хуыздæр у æмæ йæ хорз сараздзæн - мæ мад райдианы æнæууæнк уыд фæлæ уæд, куыд алы хатт, афтæ йæ æнцон уавæрджын удыхъæдмæ гæсгæ, йæ хойы æнæмæнгхъæуæг æнæфæцудгæдзинады фæстæ сразы ис.

Мæнæн райдыдта фыдæбæттæ. Æвæццæгæн, уыдис æнæнхъæлæджы бон, райдыдта 1938 азы сæрд, мæныл цыди дыууæ азы æмæ мæ мадыфсымæр æрбацыд, цæмæй мæ райстайд. Æфсæйнагæй æфсæйнагæй æвæрдта блузкæ, дыууæ дыууæ трусиктæ æмæ мæ хæдзарæй цы рацыдтæн, уыдон иууылдæр нæ зонгæйæ. Æз афтæ чысыл уыдтæн, æмæ нæ бамбæрстон, уыцы бон мæ Via Crucis кæй райдайдзæн, уый. Мах рацыдыстæм мæлдзыджы трассæйыл, зæгъгæ, æрдæг сахаты фæстæ кæнæ, чи зоны, ацы иунæг бынатмæ æрцыдыстæм чысыл ныфсдæттæг номæй Кастрангийæ (Cassandra!) Цыма æнамонддзинад фехъусын кæнын, уый тыххæй, цыбырæй, ном ныридагæн уыд æнæхъæн программæ, кæд æмæ уæд Æз æй нæ бамбæрстон. Лæг мæ райдианы хорзыл хорз æрбацыд, мæ мадыфсымæр мын хатгай балхæдта цавæрдæр конфеттæ, цæмæй мæ æмзæрдæдзинад æрцахстайд æмæ мæм Новарæмæ куы æрбацыд, цæмæй мæ мад ссардтаид, уæд мын æдзухдæр дзырдта, зæгъгæ, мæ хæдзармæ ацæуын нæ хъуыд, фæлæ хуыздæр уыдис рæзын кæнын йæ, иунæгæй кæй уыд Æмæ мæ мадæй кæй скодтаид. Мæ бон нæ уыд æнæ коммæ кæсын.

Уæдмæ мæ фыд Сардинийæ æрыздæхт, баззад æрмæстдæр къуыри, мæ мады æнхъæлцау æрæвæрынæн, æмæ рацыд. Мах уыдыстæм 1939 азы æмæ иннæ аз райгуырд Антониеттæ. Ныр дæр ма мæ зæрдыл лæууы, мæ мад Антони мæ йæ

мадæй Новарæмæ кæй æркодта æмæ мæ хойы фыццаг хатт кæй федта. Мæн фæндыд хæдзары баззайын, цæмæй мын æрæвæрдтаин чысыл Антониеттæ фæлæ мæ мадыфсымæр, мæ царды дæсны, æфсæддон лæджы хуызæн æнæфæцудгæдæр, загъта мын: - Тернемму хæдзары, ды fazzu eu 'na frog causitta - (подался хæдзар, æз дын скæндзынæн Рæсугъд кукла).

Катапчмæ куы æрбацыдыстæм, уæд мæ хъæбысы æрæвæрдта пеццæйы «кауцитта» сырх цæстытæй, тæссаг. Æз мæхи фæтарстæн. Уый уыдис ахæм период, кæцы æз æдзухдæр хъæр кодтон, уымæн æмæ мæ фæндыд Новарæмæ æрыздæхын баба æмæ мадæй фæлæ нæ уыдис æууæнкджын Зи Антонийы æрдæм: уый уыдис зæрдæ алы хъарæгæн дæр æнæфæразгæ æмæ хъусæг. Фыццаг æртæ азы мах бирæ рæстæг арвыстам Кастранинийы хъæууон хæдзары, цыран нæ уыд удæгас уд, æрмæстдæр арæх нæ уыдтам улафт хæдзæртты, кæцытæ æрæппæрстой алыварс алыварс.

Хуыцаубоны мах хъæумæ ацыдыстæм æмæ дарддæр ацыдыстæм мад, хо æмæ мады фыдыфыд ссарынмæ. Баба уыдис, йæ хъуынтæ кæмæн уыд, ахæм рæсугъд лæг. Йемæ æрбахаста, хатгай-иу рæстæгæй-рæстæгмæ æрбафсæст. Сæрдыгон мæ ласта плащ, æркодта мæ фæзуатмæ, цæмæй балхæдтаин цавæрдæр конфеттæ æмæ рынчындоны уæлæ «Сцианкадиттæ»-йæ Остерийы сæн бавзæрстаин. Изæры æрыздæхтыстæм Кастранигимæ.

Цалдæр æхсæвы фыды æфсымæр ацыд къордимæ фæлварæнмæ, цыран тромбон хъазыд, уый фæстæ æрлæууыд, цæмæй трактирыл банадтаид æмæ æрыздæхт Арзилойы хъæумæ. Кастранигийæ 500 метры дæрддзæфæй райдыдта хонын «Концеттинæ, «Нтоа...». Хæдзары уæдмæ æхсæвæрæй æфсæйнаг æхсæнгарз бацæттæ кодта, цæмæй æфсæнвæндагыл дон æрæхгæдтаид. Фыцынæй æрдæг фæндагыл йæхицæн скодта донæй фыцгæ, чи зоны, сæн æрæвæрынæн. Æфсæйнаг агуывзæйы æфсымæры хо пьамидортимæ цыхт бацæттæ кодта, цæмæй макаронтæ æрæвæрой. Цæхх тынг нæ фыхти æмæ мын

æрбатар кодта æхснырсæг. "Хæрут, æндæра æз бæндæн райсын æмæ уын буæрттæ дæттын...".

Уыцы рæстæджы венециаг равзæрдæй сылгоймаг уыд Сан-Базилиойы фелсæг-уæлæмхасæн. Сæрдыгон рæстæг цæугæдон æххæстæй куы уыд, уæд æй Мишель йæ уæхскыл (Цианкалейы) æлхæнынмæ ласта Новарайы афтекай. Хæдзары æрлæууыд æмæ загъта: «Антони, уазал чи у, ахæм шалæй». Мæгуыр æфсымæры хо, нæ зонын, æмбæрста æви нæ, Мишелы уарзæг кæй у, уый.

Ныр мæныл цыдис фондз азы, хъæууон бынæтты хицæн кæнгæйæ, æнæ æнæбары цæрагойы хуызæн кæмæн сдæн, уый æнæ ныхасæй. Алкæмæй дæр æфсæрмы кодтон. Новарæмæ куы ацыдыстæм, уæд æмбæхстон, адамæй кæй фæтарстæн, уый тыххæй æмбæхстон. Сыхæгтæ уыцы ивддзинад бамбæрстой æмæ уымæ гæсгæ мæ фыды æфсымæртæн бафæдзæхстой, цæмæй мæ рæвдауæндонмæ æрвитой. Амондæн, фыды æфсымæртæ сæхи бауырнын кодтой. Афтамæй иу райсом йæ мадыфсымæр йæ фыды æфсымæр Мишельæн æрбарвыста, цæмæй мын æлхæна печени æмæ йæ æрæвæрдта, фыдыфыд мын цы урс æфсæйнаг чырын радта, уым. Печенимæ иумæ æрæвæрдта ног æйчы. Мæнæн мæм æрбацыд, горæты аббатадмæ хæстæг цы рæвдауæндон ис, уырдам. Монахинæ мæнæн æгасцуай кæнынæн дуар куы байгом кодта, уæд æз хъæр кæнын райдыдтон. Тæрстæйæ æз чырын зæххыл æрæппæрстон, æйчытæ ныппырх сты æмæ алы ран дæр пьол чьизи кæнынмæ ацыдтæн. Æфсымæры хо мæ бафхæрдта, æмæ мæ раст аххосæй æрттыфта æмæ мæ хæдзармæ æркодта. Уæдæ мæ æмбæхсæн бынаты фыццаг бон дæр сси фæстаг.

Афтæ рауад, цыппар азы мыл куы цыд, уæдæй фæстæмæ, æмæ йæ фыды æфсымæр загъта: - Концеттина, ацæут Новарæмæ, цæмæй сæр рыстæн Кармери (æрсабыргæнæг) райса -. Æз æрзылдыстæн мæлдзыджы трассæйыл æфсæнвæндаджы хуызæн, æз рацыдтæн грекыг районæй, хатгай

æрлæууыдтæн фонтаны, цæмæй мæ дойны æрæхгæдтаин, æмæ æрбацыдтæн «du Surcattu»-йы афтекмæ. Уый, фармацевт, дис кодта, æмбæлттæн цыбыр рæстæгмæ кæй ацыдтæн, уый тыххæй æмæ æрбаздæхтæн Новарæйæ мигъы хуызæн. Фондз азы мыл куы цыд, уæд мæ дард хæстæджытæй акодтой Барселонæмæ. Уым æз фыццаг хатт федтон æмæ хъуыстон стыр дисгæнгæйæ... радио! Мах дæр иу дуканимæ ацыдыстæм, цæмæй балхæнæм нæзы æмбæрзæн. Уæйгæнæг фæндон бахаста: - балхæнын шляпæ æмæ урс æфсæн -. Кæронбæттæны сæхи бауырнын кодтой æмæ уæйгæнæг дыууæ баззайæццагæн лæвæрдтой æрвхуыз æмæ æрвон æрттиваг атласæй. Дыккаг бон мах æрбахастам æрмæг, цалдæр боны фæстæ дарæс чи æфснайдта, уыцы мадмæ. Къуырисæры мæхи æнкъардтон, куыд маркизтæ æмæ Новарайы баронты чызджытæ.

1941 азы сæрды, хæсты астæу мæ фыд Сардинийæ йæ куыст фæцис йæ хæларæй, цæмæй цæгатаг горæты æхца агура æмæ цæра йæ зæронд къæбæрæй куыст райсынæн. Уæлдæфы уыдис ахæм æвдисæндар, цæмæй мæ мады фæндыд мæ фыдмæ бахæцца уæвын æмæ мæ уый æрæвæрдта, афтæ тынг, æмæ иу бон йæ хуыссæны бын æрхаудтæн, æз æрæппæрстон æмæ мæ цæст дардтон фидæны рисæй дыууæ нæмгуытæм цавæрдæр кростицинаей, уымæн æмæ мад мæ никуы ныхсадта. Тыхмиæй мæ акодта. Хъуыды ма кæнын, иуæй-иу туг кæй федтон, уый тыххæй, æмæ мæ цæфтæ æрæмбырд кодтон. Æз фæстæмæ æрæвæрдтон, бон æмæ æхсæвæй-бонæй цы полотнæ лæвæрдтой, уый, уымæ гæсгæ дарæс, æмæ ничи бафиппайдта.

Мад ацæуыны размæ мад архайдта, цæмæй бабайы хæдзар йæхимæ уа, мæгуыр лæг иунæгæй кæй баззад, уый. Уый хъуыды кодта, электрон рухс æвæрын, уыцы рæстæджы бардуæгты прерогативæ. Раздæр дзы пайда кодтой "у лусу" нефты. Фыд æфсымæр Мишель йæхи æрæвæрдта: цалдæр боны фæстæ йæ рады æрбадзырдта электрикмæ æмæ йæ йæ хæдзары рухс æрæвæрдта, уымæ гæсгæ æз бæстæмæ куы ацыдтæн, уæд æз дæр æхсызгонæй

æрæвæрдтон чысыл рухс хъæдын къæпхæнтыл. Куы маæ бахъуыд шкафмаæ (Лрейайы) ацæуын, практикæйы хуымæтæг дзыхъхъ, кæцы уыдис йæ лабораторийы фæстæ фыццаг уæладзыджы, уæд æдзухдæр уыдис æвæрд æрцæугæ мард комкоммаæ æхсæнгарз, кæцытæ арæзт æфсымæр арæзт æрцыд, цæмæй цæттæ уой æркуырдай.

1942 азы фыццаг маёйы райсомæй райсомæй æрвхуыз атласæй конд уæларвон æфсæнтимæ, йæ фыды æфсымæр æмæ йæ фыдыфыдимæ æз æмæ æз мад æмæ хоимæ уыдтæн Сан-Себастанойы фæзуаты посты постмаæ, ома, о, автобусмаæ, кæцы сæ æрбахæсдзæн æфсæнвæндаджы æфсæнвæндаджы станцайы. 4 - аздыд розайы хойы нæ фæндыд уæлаæмæ схизын æмæ йын йæ фыды æфсымæры, цæмæй йæ бауырнын кодтаид, загъта йын: - Кæд дæм нæ ацæуай, уæд дын Иетто дю пидти - (æз дын дыууæ хыгъды скæндзынæн).

Æз, фыццаггуыр, æз цы æфсымæры хойæ нæ рацыдтæн, уый æндæвдад æрцыд æмæ баззадтæн Новарайы. Кæуынай нал фæдæн. Йæ фыдыфыды хъæбысæй удæнцой агуырджон. Уый дæр баззад иунагæй æмæ уыцы бонæн æз йемæ баззадтæн, цæмæй йæм уа æмбал. Дыууын боны бæрц фæстæ æрцыд мады фыццаг фыстæг, кæцы радзырдта балцы æнтыстджын фæстиуæг. Дада йæ скодта, хæдзары донæй æмæ газæй конд пецай æрбацауæг фатер ссарынаен, ногдзинадæн. Аргъауы дарддæр кæнгæйæ, æрбацыдай фæстамаæ хæдзары парикмахермаæ куы схуыдта, цæмæй йæ модæйы сæрыхъуынтæ æрæвæрдтаид. Хъæуы, зæгъæн ис, æмæ сылгоймагтæ, зæгъæн ис, æмæ иууылдæр дардтой даргъ сæрыхъуынтæ тупимæ. Иудзырдай, маæ мад йæ царды фыццаг хатт уыд амонджын æмæ райгонд. Аргъауы кæрон мын маæ мадыфсымæрæн бацамыдта. Уый, æнæмæнг, маæ цæстытыл нæ ауад, маæ хызæмæрттæ Кастрангийы.

Ацæугæйæ бон фæстадæр маæ æрбакодта маæ тетæ Антони æмæ маæ йæ лæгæн загъта, цæмæй мын балхæна фыццаг къласы чиныг, цæмæй маæ ахуыр кæна

фыссын æмæ мæ бон у октябры фыццаг къласы бæсты дыккагмæ æрбацауын. Мæгуыр мæ: мæ бон хъазын нал уыд, фæлæ мæ хъуыд рæстæг æрвитын аукционтæ æмæ нымæцтæ фыссыныл. Кастрангийæ алы хатт дæр ахуыргæнæг рацыд Сан-Базилийæ, кæм ахуыр кодта, уымæй. Йæ ном уыд Мария, уый уыдис, йæ мадыфсымæр цы капитан зыдта, уый чызг. Уый йын радта иу агуывзæ дон. Уæдмæ йын æз равдыстон тетрады æмæ мæ уый æрæвæрдта. Сымахæй æхсæрæй рахаста сырх кърандас æмæ ныффыста «Брава». Цы цин, цы амонд мæ уынаем, уый æппæлыдысты, кæцы мæнæн у æнахуыр. Æз алы бон дæр æнкъарддæр сдæн, æз сæ æнæрхъуыды кодтон, цæмæй мæ фыды æфсымæртæ æмæ нана æмæ нанайæ ахæссой, фæлæ æфсымæр загъта, зæгъгæ, уый æнæмæнгхъæуæг нæу.

Уый тарсти, мæ бон сын куы фехъусын кæнын, куыд мын хос кодтой æмæ мын куыд æххуыс кæнынц, уымæй. Æцæгæй та хæринаг фаг нæ уыд, рæзын æмæ рæзын кæнын кæй хъуыд, ахæм чызгæн: райсомæй мын æхсæвæрæй æрæвæрдтой, æмбисбон, æмбисбон пьамидоры салат æмæ дыууæ оливкæйы. Изæры йæ цардæмбал куы уыд, уæд йæ мадыфсымæр Антонийæ фыцыдис чысыл макаронтæ импровизацигонд соусимæ, кæцыйы бындурыл æвæрд æрцыд хом цыхт. Æмæ йæ куы нæ бахæрон, уæд æз рискъ кодтон, бочкæйы æхсæн æхсæнгарз райсынæй. Цæмæй цалдæр æхсæвы æндæр æмæ æндæр уа, уый тыххæй фыцгæ кодта макаронтæ æмæ нæмгуытæ кæнæ йæхи хуызæн фæлмæн фæлмæн полентæ. Æрмæстдæр Ногбоны, Ног азы, Карнавал æмæ Куадзæн амардтой карк кæнæ кролик. Январы амардтой хъуджы, кæцыйæ райстой æхсызгон салам æмæ æфсæйнаг, фæлæ сæ æнæмæнгхъæуæг уыд, цæмæй сæ æрæвæрдтаиккой æхсæнгарзæй, науæд æнæхъæн азы дæргы фаг нæ уыдаиккой. Алы рæстæгæй-рæстæгмæ къуырисæры йæ фыды æфсымæр балхæдта, æрмæстдæр ыл чи хъуыды кæны, уыцы чызи трип, ныр дæр мæ æгад кæны, кæнæ та йæ царм æрæвæрдта петрушкæйы къалиуыл, æфсæйнагæй, кæцытæ уый фæстæ фыцынц. Уыдон иууылдæр уыдысты аслам

хæринагтæ, уымæн æмæ, сæ ныхæстæм гæсгæ, нæ уыд æнæмæнгхъæуæг, цæмæй сæ дзæгъæлы дзæгъæлы æмæ мæм фæлхатт кодтой: - Кæс, кæддæриддæр сын вæййы колбасæтæ æмæ стокко кæсагæй дзаг тегами, хæрын æмæ нуазын. Уыцы адæмæй - загътой, зæгъгæ - дæ хъæуы дард бадын -. Фыдыбæстæтæ тарстысты, иннæ хæстæджытæ мæ куы бауырнын кодтой, цæмæй мæ мад æмæ мæ фыдмæ континентмæ бахæцца уон, уымæй. Уыйбæрц сæхиуыл æрæвнæлдтой, цæмæй сæ æнæуынон уой, æмæ хатгай, фембæлгæйæ, мæ къухтæ мæ цæстытыл æрæвæрдтон, цæмæй сæ ма фенон.

Сентябрь æрцыд æмæ мæ бахъуыд дыккаг къласмæ бацауыны фæлварæнтæ раттын. Фыдыфсымæртæ мæ æркодтой хъæумæ, сæхи рекомендаци радтой, цæмæй мæм мæ цæст дардтаиккой, дыккаг æмæ фæлварæны къамисы ахуыргæнæгимæ цы ахуыргæнæг уыдаин, уымæ. Уыдон иууылдæр æйчыты лæвармæ æрбахастой, цæмæй мæ æдасæй разамæ кæнон. Уыцы адæмимæ мæм никуы уыдис контакттæ, къласæн уыдис цалдæр дыууæ-бынæттон хъæдын бандонты каламайимæ. Мæнимæ уыдис æндæр чызджытæ, кæцытæ æххуыс кодтой цалцæггæнæн фæлварæнтæн. Уыдон мын скодтой, фæйнагмæ цы бафтауæнтæ æмæ рафæлдахынц, уыдон скъуыддзаг кæнын. Куыд каламай, афтæ фæйнаг дæр мæнæн уыдысты абсолютон ногдзинад. Æз тас æмæ æфсæрмай сыфтæрау æнкъуысын кодтон, операцитæ скъуыддзаг кæнын нæ зыдтон, уымæн æмæ мæ тетя Антони æрмæстдæр иуæй дæсмæ нымæцтæ ныффыссыныл ахуыр кодта. Уый фæстæ мын загътой, цæмæй тетрады фразæйыл ныффыссон фразæ, чысыл хъуыды, фæлæ нæ зыдтон, кæцы фæндаг райдаин, уый. Уыцы æвзæрдзинадты фæстæ мæм хæдзары дæр дворник уыд. Æфсымæры хо йæ бафарста, куыд рацыд фæлварæн æмæ дворник дзуапп радта, цæмæй тынг хорз нæ ацыд, фæлæ кæронбæттæн тæрхон ахуыргæнæгæн æрцыд арæст.

Диссаг уый у, æмæ фæстиуæг уыд позитивон æмæ мæ райстой дыккаг къласмæ бацауынмæ: æз цæттæ уыдтæн скъоламæ цауынмæ, фæлæ фартукæй

æвзæрд. Фыд æфсымæр Мишель раздæры бон ацыд дуканимæ æмæ балхæдта сау æфсæйнагæй лидзæн. Иу бонмæ мæ формæ иу бонæй-бонмæ сарæзта мæ мадыфсымæр Антони. Папкæ балхæныны тыххæй фылдæр æхца хъуыд. Фыды æфсымæртæн уыдис æхца фæлæ сын уыдис фидар æфтиæгтæ, уымæ гæсгæ уый, уыдон, уыдон, æрæвæрдтой æмæ мын сарæзтой фанерæй конд папкæ рудзынгæй æхгæдæй. Уыдон дæр ручкæ дæр нæ балхæдтой. Фыдыфсымæр сарæзта, йæ кæрон ниб кæмæн æрцыд, ахæм лыстæг хъæды къæрттæй. Дыууæ тетрады æмæ кърандасæн сæ бон нæ уыд сæ сæрæй ссæрибар кæнын æмæ сæ бахъуыд тыхæй æлхæнын. Уыцы 1942 азы уыцы 1942 азы октябры фыццаг хатт мæ мадыфсымæр мемæ кодта скъоламæ. Цалынмæ уый подестæй нæ ацыд, цæмæй æрдомдтаид райгуырды тыххæй æвдисæндæр, кæцы скъола домдта, уымæн æмæ æз, кæй зæгъын æй хъæуы, уыдтæн. Ахуыргæнæг æххæст уыд хæларзæрдæйæ æмæ мæ æмзæрдæйæ сæмбæлд, фæлæ йæ æз тарстæн, чи зоны, уымæн æмæ рахиз армы бæсты йæ фыды макаронты заводы сывæллонай цы фыдбылыз æрцыд, уый тыххæй йын уыд резинæ протез. Фыццаг бандæттæ мын снысан кодтой бынат. Мæ ног æмбæлттæ, кæцытæ мæ нæ фæдта аз раздæр, мæ уæвынадæй мæ интригæ кæнгæйæ, се 'хсæн æнæхъæнæй æрæвæрдтой: - фæлæ дзы ис *ievi causa sicca -sicca?* - (Чи у ацы æнæфснайд æнæфснайд чызг?). Тынг фæтæрсын кодтон æмæ æфсæрмы кодтон, мæ дзых нæ байгом кодтон æмæ мын ахуыргæнæг уарзонæй цы фарстытæ лæвæрдта, уыдонæн дзуапп дæр нæ радтон.

Æз уыдтæн инловатон чызг æмæ мæм нæ уыдис ныфс, цæмæй мæ бон уыдаид æмæ мæ бон уыдаид рацæуын æхсæвæр кæнынмæ, æмæ иу хатт мæнæн æз сарæзтон. Уæдæ мæ хæдзармæ куы æрбацыдтæн, уæд мæ æфсымæры хо æххæст кодта бочкæйæ, уымæн æмæ йæ хъуыди мæ дарæс ныхсын, кæцы дыккаг бонæн рæстæгыл нæ бахус уыдаид. Рацыдысты бонтæ æмæ алы хатт дæр уыцы иу хъуыддаг куы схæццæ вæййы, уæд. Ахуыргæнæг æрцыд бонæ æмбисмæ æмбисмæ, æрвыста мæ туалетмæ, фæлæ йæ хатгай

ферох кодта æмæ йæ æз фæстæмæ скодтон. Æмбæлттæ мæ ницæмæ дардтой æмæ мæ, цыма æфхæрдтой, афтæ мæ сæхи бахызтой, æмæ мæнæн дæр нæ хъавыдысты.

Се хсæн кæрæдзи зыдтой, хъæуы кæй фембæлдысты, уый тыххæй, мæн та, зæгъæн ис, æмæ иу сахат цæуын хъуыд, цæмæй хъæуты хæдзармæ бацæуон æмæ уымæ гæсгæ мæнæн нæ фæзынд фадæттæ, цæмæй сæ хæлар суон. Фыдыбæстæ хъæумæ æрцыдысты æрмæстдæр къуырисæры, цæмæй сæмбæлой æмбæлттимæ æмæ семæ цалдæр амонджын сахаты арвитой сæны бутылкæйы раз. Фæлæ фылдæр рæстæг æфсымæр хæдзары баззад, цæмæй йæ лæгæн райстаид куысты бардзырдтæ. Æхсæз азы дæргъы æз цыдтæн даргъ уæлæмхасæн мæлдзыджы трассæйыл. Æрдæг фæндагыл æрлæууыдтæн, цæмæй æрæмбырд кодтаин фиалкæты букет, кæцыйы алыварс сыфтæрты алыварс æрæвæрдтон, цæмæй ахуыргæнæгæн лæвæрд æрцыдаид.

Æз æрбацыдтæн æддæмæ рацæуæн скъоламæ. Æмбисбонæй фæстæмæ æз æрыздæхтæн хъæумæ, йемæ цикадæты хъусæг æфсæйнаг æмæ æнæхъæнæй æнæфæцудгæ хур, æнæ нукуы æмбæлгæйæ удæгас удæй.

Æз уыцы æхсæны феуæгъд кодтон æмæ æз баззадтæн иунæгæй, цæмæй мæхицæн фантази кæнон уыцы æнæбаст атмосферæйы мæнмæ тынгдæр карз æфсымæры хоимæ. Фыды æфсымæр, куыст фæцис, зæгъæн ис, æмæ æдзухдæр трактирæй ахызт æмæ æхсæвыгон хæдзармæ æрыздæхт æдзухдæр нозтджынай. Хатгæй-хатт, æнæуый дæр æрттивагдæр, фесæфт æмæ йæ хæдзармæ нæ цыд. Хо æмæ иуæй-иу сыхæгтæ йæ æмбисæхсæв агурынмæ ацыдысты, фæлæ фонарты рухсимæ. Куы йæ ссардтой, уæд æй зæххыл æрхаудысты, уæд æй бауырнын кодтой, цæмæй фæстæмæ ацæуа.

Уæдмæ та мæ бон нæ бацис скъолайы хорзæй ницы баиу кæнын. Фыццаг четверты фæстæ ахуыргæнæг апарахат кодта хыгъды карточкæтæ, уый фæстæ та æмбырды нысæнттæй æмæ хыгагæн æппæт æнæфаг предметтæй: мæ

хыгъдлаæвæрд уыд къласы æппæты мæгуырау. Цæмæй мæ мадыфсымæр ныфс бауагътон, уый тыххæй йын загътон, иннæ хыгъдлаæвæрдтæ мæнæн кæй сты, æмæ йæ мадыфсымæр æввахс æрцахста. Афтæмæй бонæй-бонмæ æз мæхи тыхтæй хъæбатырдзинад райстон æмæ къласы æз архайдтон, цæмæй иуæй-иу æмбæлттæн хæлар кæнон. Фæндыд мæ сæм æрбацаæуын, фæлæ мæ сæ раныхæстæй æруагътой, чи зоны, уымæн æмæ сæ цæсты æз уыдтæн мæгуыр хъæууон чызг.

Æртыккаг сæргонд - хуыраей хъазт

Кастрансийы иунæгæй цы азты æрвыст æрцыд, уым рæстæг никуы рацыд, уымæн æмæ æрмæстдæр æнæхъæн сыгъдæг бонмæ байхъусæн уыдис мæргътæ хъæрзынмæ æмæ сæрдыгон рæстæджы цикадæты хъусæг æфсæнвæндаг, денджызæй райдайгæ сирокко инсинуацигонд цæуы цæугæдоны Зиг Заг фæндагыл æмæ ком æрæвæрдта. Хъæуты сырдтæ уыдысты ме 'мбæлттæ. Афтамæй мæ рæстæг арвыстон фантазийыл. Æз мæхи дуне сарæзтон, мæнмæ арвы фоныл кæнæ бæлæсты къалиуты æхсæн цы бæрæггæнæнтæ фæзынд, уыдонæй: хъæддаг сырдтæ, кæцытæ дзырдтой, рыцарьтæ рæнхъæй æвæрдтон Роккæ Сальватестайы къæсæрыл æмæ уый фæстæ мæ магион тыхтæ, кæцытæ сæ æрхастон, æз сæ мæ цæст дардтон, тасæй куыд фесæфтысты, уый. Уый фæстæ æз Роккæйы раивтон драконæй, кæцы æвиппайды хохæй ахицæн ис æмæ æппæт кампаниты тыххæй террор æрбатардта. Æз раивтон, тæхгæ бæлæгътæ чи сси æмæ мæм дард денджызæй дарддæр кæм æнхъæлмæ кастæн, уыцы мигътæ, кæцытæ мæм æнхъæлмæ кастысты. Цæугæдоны донæй цы къæрттæ рацыдысты æмæ æртæф кæнгæйæ, цалынмæ цæугæдоны размæ цы гигантон цæрæгойтæ рацыдысты, уыдонмæ нæ раивтой, зайæгойтæ дæр æрæппарстой.

Хатт маэ зæрдыл æрлæууыд маэ мадыфсымæр Антонийы æнæуынон цæсгом. Нæ маэ уарзта, нæ маэ уарзта æмæ йæ æнæуынон кодтон: маэ мад маэ йæ хойыл баууæндыд фæлæ ма мын уый дæр ныфс бавæрдта, иу бон маэ райсынмаэ кæй æрцæудзæн: уый тыххæй араæх æрцыдтæн бæлæстыл, æз æркастæн горизонтмаэ, маэ фыдимæ иумæ урс бæхы фæстæмаэ куы æрбацæуа, уæд маэ ныфс дардтон. Сан-Базилио æмæ Валланкаццайы сыхаг хъæуты нæлгоймæгтæ иууылдæр рацыдысты. Æрмæстдæр æрмæстдæр сылгоймæгтæй, сывæллæттæй æмæ иуæй-иу зæронд адаемæй баззадысты. Уыдон уыдысты æнæдзургæ хъæутæ, кæцытыл цард æрмæстдæр æндавыд. Рæстæг æрлæууыд æмæ адамы уырныдта, алцыдæр кæй фæивдзæн, иу бон, хæсты фæстæ, цивилизаци йæ уæлахиздзау бацæуæн скодтаид уыцы ныппырхгонд хæдзæрттæй, мæлæт æмæ æнкъуысгæйæ. Мæн фæндыд, цæмæй мын æмбæлттæ уыдаид, зониккой, иунæг æмæ æнæхъæнæй кæй нæ дæн, хъахъхъæнын маэ бон кæй у, зонгæйæ, ацы кæнæ уыдоны хæдзары æмбæхсæн кæй ис, уый. Мæнæн бар дæр нæ уыд зæгъын, æз æнæ бинонтæй кæй уыдтæн, маэ ныййарæг денджызы ныхмæвæрд былыл, уыцы æнакæрон æрвхуызæй дарддæр, мæнæн æмæ се 'хсæн уыдис бæрзонд æмæ æнæфæразгæ хохы хуызæн. Уый бæсты маэ тыхæй æрæвæрдтон маэ мады хоимаэ, кæцы маэм æвзæр ахаст дардта. Куы йыл ахъуыды кодтон æмæ йæ куы фæдтон, уæд маэ уыцы хъæрзын æмæ æвирхъау хъæлæсæй маэсты кæны. Хъæр кæнын, хъæр кæнын, хъæр кæнын, æгад кæнын æмæ йæ уæлæмхасæн хъæлæс кæнын.

Суанг ма сырдтæ дæр йæ хъæлæсæй тарстысты. Æрмæстдæр лæгæй æрæппæрста æфцæг æмæ хъæлæсы бæрц бынтондæр йæхи ивта фысы нозтмаэ. Маэ мадыфсымæр афтæ æнхъæлдта, æмæ чызгæн йæ бон нæу бамбарын, йæ алыварс цы æрцæуы, уый. Æрмæст алцыдæр нæ æмбæрстон, фæлæ ма, уымæй уæлдай ма нæ фæивтой, нæдæр пассивон. Уый уыдис æнæрлæугæ быцæу. Æгæрон æмæ фаллад тох. Алы рæстагæй-рæстагмаэ æз хъуыды кодтон

фидæныл: уый зæронд æмæ æнæбон, æз æрыгон æмæ фидар, фæлæ йæм æнæкæсгæйæ æвзæрæрдæм нæ кастаин, уый мæ удыхъæды хай нæ уыд.

Хаттæй-хатт æз æрбацыдтæн, дарæс æхсынмæ, лимæ аразынмæ чи цыд, уыцы адæмы, ома, æхсæнтæ æмæ æмбæрзæнтæ æхсæрæй æвæргæйæ, æхсæрæй æвæргæйæ, æхсæрæй æхсæнæй фыццаг æвæргæйæ. Кæнæ та, æрзæткъахæны рæстæджы фæстæ, фысы хъуымац æхсынмæ куы æрбацыдысты æмæ йæ хуры бын куы бахус кодтой, цæмæй йæ урс кæной æмæ йæ стæй куы спайда кодтаиккой, цæмæй хуыссæнты матрасæтæ æрæвæрой. Æз ацыдтæн, былгæрон дурты æхсæн цы къæрттæ баззад, уыдон æрæмбырд кæнынмæ æмæ семæ æз мæ патч кукла æрæвæрдтон. Цы кæнон, уый куы нæ зыдтон, уæд райдыдтон креветкæтæ агурæг ривæйы дель-тæхыл дуртæ æвæрын, дæсныйадаей сæ мæ æнгуылдзтæй мæ сæрыл æрæвæрдтон, цæмæй сын се 'нгуылдзтæ сæ ныхтæй ма æрцæуой. Æз сæ æрбахастон хæдзармæ æмæ изæрæй, æфсымæры хо сæ арт куы ныттыгъыста æмæ сæ куы бахордта, уæд: мæнæн уый уыд сæрмагонд сихор. Хаттæй-хатт къæбæрты бæсты, куыддæр дур æрæвæрдта, афтæ æркалдысты, вертикалон скалдаей, чысыл æртæф æхсæртæй, кæцытæ мæ тасæй æрбагæпп кодтой. Æз афтæ æнхъæлдтон, æмæ уыдон сты ме 'мбæлттæ æмæ хатгай мæнæн дæр хъыг у, æнæхъæн æхсæв сæ талынджы иунагæй ныууадзын кæй хъæуы, уый. Изæры хъæрæй мæ хæдзармæ куы æрбаздæхын хъуыд, уæд æз æрбадзырдтон фыды æфсымæр Мишельæй, комы цы эхо арæзт æрцыд, уымæй пайда кæнгæйæ. Хаттæй-хатт сæрдыгон рæстæг, комы уæлдæр хæдзары чи цард, уыцы Скардинойы бинонтæ куы уыдысты, уæд æз сæ ссарынмæ ацыдтæн. Æз хъазыдтæн Миммæимæ, кæцы уыдис æфсымæртæй æппæты чысылдæр.

Пиппо нын сарæзта чъиритæ æмæ стьолтæ куклатаен. Куыд æхсызгон уыд цалдæр сахаты æмрæнхъ æрвитын. Райсомæй мæм фæдзырдтой, æхсыр исынмæ доны фаллаг фарсмæ куы ацыдысты, уæд. Уыдонæн уыдис ведрæ, цæмæй йæ байдзаг кодтаиккой, «концепт» райгонд уыд, æхсæр æй кæй уыдта,

уымæй. Куыйты хицау, капеллейы Микка æнæхатырæй у æмæ мын æрдæг стакан æрхаста. Æхсырæй æхсыр афæдз дыууæ хатты федтой æхсыр: печени æмæ Куадзæны куы сарæзта, уæд æхсæртæ куы бацæттæ кодта, уæд аннеллины цъæх æйчы. Æхсыр куы фыхт, уæд æрхаудтæн фæстагмæ. Хъæууон хæдзары хъæууон хæдзары уыдис фыды æфсымæрты хуыссæн, кæд æй дæ бон уыдаид хуыссæн схонын, дыууæ æфсæйнаг æфсæйнагæй æфсæйнагæй æфсæйнагæй æфсæйнагæй æфсæйнагæй æфсæйнагæй, уымæн æмæ йæ Кринаейы ныууагъта Новарайы. Хъуыдис мæ хуыссын, уæлæмæ æрмæстдæр зæронд æфсæддон æмбæрзæн кæм уыд, ахæм æфсæйнагæй, æмæ йæ ныссыгъдæг кодтой. Æз мæ хуыссæнмæ бацыдтæн, æз дæр боньгъæды æнæ трусиктæй цы полотнæ рон кодтон, уымæй. Алы æхсæв дæр пативæ цы узалæй æрцæуы, уый равдисын нæй гæнæн. Къæвда куы кодта, уæд æмбæрзæнмæ цы дон æрбацыд, уый æрæмбырд кæнынаен хъуыд, цæмæй æрæмбырд кодтаиккой мигæнæнтæ. Кæд æхсæвыгон мæ хъæуы æрæвæрын, уæд мæ хъуыди хæдзарæй ацæуын æмæ йæ къахдзæфмæ хæстæг скæнын. Кæд æз нæ бамбæрстон, уымæн æмæ мæ фыны уыдтæн, æмæ йæ æз сарæзтон æфсæйнагæй, райсомæй дæр райстон бочкаейы æхсæр. Тетя Антония дæр æрфынаей ис, бонь дæргъы цы ронаей пайда кодта, уымæй, фыдыфсымæр Мишель та йæ мад æй куы сарæзта, уæдмæ.

Хуыссæн церемони æрцыд æмбæлон ритуалмæ гæстæ: фыццаг мæ бахъуыд хуыссын, стæй йæ мадыфсымæрæн уыдис, стæй йæ фыды æфсымæр йæ дзабыртæ æмæ рæнхъыты рæнхъытæ систа. Бонь дæргъы цы æвæджиауы уæрæх рон цыд, уымæй хуыссæнмæ цыд, къулыл стъолыл цы сой æвæрд уыд, уый ахуыссын кодта. Æз, кæцы уыдис æнæфсарм, афтæ мæхи афтæ дардта, цыма æнкъардæй нæ кæсы: къулыл цы зынгсирвæзт æрцыд, уый ахуыссын кæныны тыххæй, китагау аууоны хуызæн, йæ формæ, Дин-Донимæ, кæцы æрæппарста. - О, цы рæсугъд ног у! - загъта, уымæн æмæ йæ цы сæн банызта, уыдон иууылдæр æй афтæ тæвдæй лæвæрдтой. Сæ хуыссæны фарсмæ

уыдысты дыууæ наушныкы, ома, дыууæ стыр хъæдуры чырын, кæцыты дардтой хус легъуитæ. Уыдон сæ æрæмбæрзтой чъизи æмæ ссадджын æфсæйнагтæй æмæ фæстагыл уыдысты фыды æфсымæры сыгъдæг мидæггаг. Мæ хуыссæнмæ хæстæг иу æфсæнæй, мæ сæры мæ сæры алыварс цы дзул æмæ мæ сæры алыварс æрæмбæрзтой, уый дардтой, зымæг, мæ мидæггаг дарæс æмæ мæ фыды хойы æхсæрдзæн. Æз сæ пайда кодтон æрмæстдæр къуырисæры, Новарæйы мæсгуытæм куы ацыдыстæм, уæд. Фыдыбæстæтæ дзырдтой, зæгъгæ, хъæуты сæ æварын нæ хъæуы, уымæн æмæ сæ мах æнæхъуаджы хардз кæндзыстæм.

Январы мæйы амардтой хъуг. Цæттæ кодтой цалдæр колбасæтæ æмæ цæхджын æртæхтæ. Терракотæйы æвæрд æхсæрæны аныгъуылд, æмæ фыцгæ къæхтæ дардтой. Фылдæр хатт майы ног уæрæх нæмгуытæй хардз кодтой, уымæн æмæ сæ раздæр традиционæй нæ уыд гæнæн. Кæддæр, уый уыд апрелы, æз бафарстон æфсымæры хойы, уымæн æмæ тынг æххормаг дæн æмæ нæ зыдтон, цы хæрдтаин дзулæй. Æхсæвæр хъæр кæнын байдыдта, æз æдылы дæн, зæгъгæ. Иу бон скъолайæ куы æрыздæхтæн, уæдмæ мæ хоимæ фембæлдтæн Офелийыл мæлдзыджы трассæйыл. Уыдон уыдысты мады сидзæртæ æмæ æрыздæхтысты Францæй фыдимæ.

Уыдон мæнæй бирæ фæлмæндæр уыдысты, æз тæригъæд кодтон æмæ сын загътон: æз бацауын, кæм цæрын, уырдаем, ацы сахат мæ мадыфсымæр рацауы дон райсынмæ, пецы ис æхсæрæн хæринагимæ, райс æй, хæринаг фæлæ ницы зæгъут, ничи.- Уыдон мын бузныг загътой æмæ æххормагæй æрæппарстой, мæ уынаффæтæ æнæзивæгæй æххæст кодтой. Майы мæйы фыды æфсымæртæ нæмгуытæ куы фыхтой, уæд ацыдысты хъуджы къæхтæ райсынмæ æмæ йæ бæсты ссардтой æрмæстдæр æхсæрæн æхсæрæй: кæй зæгъын æй хъæуы, æз бирæ бонты кæй уыдтæн, ууыл хъуыды кæнгæйæ, мæ ныхмæ æрæвнæлдтой, цæмæй мын æхца бафидой. Уыцы рæстæг мæхи тынг сæрыстырæй æнкъардтон, уымæн æмæ фыццаг хатт мæм уыдис æхсызгон

æнкъарæн, сæ æнæфæразгæдзинады ныхмæ стыр тох кæй фæуæлахиз дæн, уый. гигиенæйы æхсæнтæ кæй нæй, уый тыххæй æнæхъæн хæдзары дæргъы æнæхъæнæй нæ хъыгдардтой. Æхсæвыгон мын мæ хъуыр ныццавтой æмæ мæ алы изæр дæр оливкæйы сойæ ныссæрфта, цæмæй мæ туг мæ туг ма æхсæр ма æрæвæрдтаид. Райсомæй мæм уыдис, цыма нывгонд уыд, афтæ мæм уыд, нывæфтыд чи уыд, ахæм. Куыд æфсымæры хо, афтæ мæнæн дæр уыдис æхсæр, мæ сæр æхсыныл нæ ахуыр кодтон. Иннæмæй та, æфсымæры хо сæрыхъуынтæ æфсæнттæй æфсæйнагтæ кодта æмæ сæ, цæмæй сæ æфсæйнагæй æфсæйнагæй æфсæстаид, уый тыххæй сæ ныссæрфта дон æмæ сæкæрæй.

Ме ‘мкъласонтæ та кæддæриддæр уыдысты сыгъдæг. Уыдонæй мæгуыр дæр дæр мæ хуызæн чъизи нæ уыд. Ахуыргæнæг ма йæ хайбавæрд бахаста маргинализацийы куыстæн дæр, кæцы мæ фæстаг банчы алкæмæй дæр æрæвæрдта. Мæ буар æнæбæрæг чъизи уыд. Афæдз иу хатт мæ кæй ныхсадтой, фæрæзтæй, хъæуы сæйрагдæртæй, фæрæгæн йæ хъæуы иуæй-иу афæдз иу хатт. Иу хатт мæ мадыл куы хъуыды кодтон, уæд мыл авд азы бæрц цыд, æрхауынц æфсæйнагæй æфсæйнагæй æфсæйнагæй æфсæйнагæй æфсæйнагæй. Æз мæ рахиз къух басыгътон æмæ мæ мады æфсымæр дохтырмæ нæ акодта, фæлæ-иу мæ алы бон дæр кæрдæгæй фæдзæгъæл кодта. Дыууæ гæлæбу æйчы хуызæн мæм уыдис дыууæ пузырбы, æз хъæр кодтон, никуы фезмæлыд, ахæм фыдбылызæй. Мæнмæ мæм каст, мыстытæ мæм афтæ каст.

Иу-дыууæ мæйы фæстæ мын диссаг сдзæбæх ис æмæ нырма дæр мæ фæд дарын. Скъолайы рæстæджы, иу къуырисæры æз уыдтæн балкъоны, кæцы æрцыд, уыцы чызг мæ бафарста, кæд мæ фæнды, цæмæй мæ йемæ ацæуон мисс Винсзинæйы катехизы урокмæ. Цы уыд, уый нæ зыдтон, уымæн æмæ мæ мадыфсымæр æрмæстдæр ахсджиагдæр бæрæгбæтты цытæн æркодта массæмæ, нæ бамбæрстон, цы нысан кæны аргъуанмæ цæуын. Нæ хæдзары раз

иу сауджын, фыд Бэми цард, фæлæ йыл хæрз чысыл хатт æмбæлдтæн æмæ йæм æнæнхъæлæджы кастæн. Æфсымæры хо мæ фæлхатт кодта æнкъардæй: - кæд ын уыцы сауджын зæгъдзæн, йе 'взаг ын ныккæндзæн -. Куыдфæнды ма бафарстон æмæ æнæнхъæлæджы райстон бар катехизизмы уроктæ райсынаен. Уыцы уавæры мын уайтагъд мæхи æнцонай æрхастой. Æрыгон ус мын радта буклет æмæ газет. Йесойы тыххæй фехъусгæйæ мын æгæрон циндзинад æрхаста. Хæдзары уый тыххæй дзырдтон æмæ мын дзуапп радтой, нырма æгæр чысыл кæй дæн. Æз ын дзуапп радтон, мæнгæй, къорды æппæт къордтæ дæр æй кæй сараздзысты. Фæлæ уыдон ныридагæн арæзт æрцыдысты, фæлæ æз æмæ æрыгон сылгоймаг сразы стæм æмæ мах æрбæстон кодтам датæ Сан-Николайы сауджынимæ: Корпус Доминийы бон.

Урс дарæсы проблемæ сæвзæрд, фæлæ чидæр фехъусын кодта, монахæн йæ арендайы кæй райстой, уый тыххæй. Æнхъæлмæгæсæг бон æрцыди: райсомæй мæм æрбацыд аргъуанмæ Дигиунаемæ. Уый афтæ æнхъæлдта, æмæ иннæ чызджытæ дæр ис, уымæн æмæ катехизизмы ледиимæ бастдзинад райсынаен никуы райста хъæппæрис. Æз бамбæрстон, иунæгæй кæй дæн, уый, уый мæныл æнæфæцудгæйæ дзырдта: - Багги, æнæуаг -. Мæ ахуыргæнаг æндæр адаемимæ дæр уыдис уыцы райсом Массы дæр. Иуæй-иу сылгоймагтæ йæ æрсабыр кæнынц. Сауджын æрбацыд æмæ мæ къухæй æрбакодта, мæ æрæвæрдта нывондæн æрфæсмон кæныны тыххæй. Радзырдта мын, раддæр кæй никуы фехъуыстон, ахæм аив ныхæстæ. Мæнмæ цыма дзæнæты тæхæн æмæ мæ æхсæн загътон: - раст нæу, сауджынтæ æвзаг кæй ныцъцæл кæнынц, æцæгæйдæр, сывæллоны хъизæмæрттæ куыд æмбарын хъæуы, уый зонынц -. Кæд мæ бон уыдаид, уæд æй æрбахъæбыс кодтаин æмæ йын цинæй ныхъхъæбыс кодтаин.

Уый мын æрæвæрдта фондз проспект Мария Пенансæн æмæ æз фæстæмæ бынатмæ ацыдтæн. Уайтагъд мæ мæ мадыфсымæр бафарста, цы æз сауджынаен загътон, цæмæй уым афтæ бирæ баззайа, æмæ æз: - æрыгон ус мын

бацамыдта, æргомдзинад сусæг кæй у, уый -. - Гъе, фæлæ мын фыццаг хатт зæгъын хъæуы - Арпиа фидарæй загъта. Ницы кæнын. Уыдис дзы массæ, коммун æмæ рацæуæны ма тыхæй æрæвæрдтой фыды æфсымæры къухæн æмæ зæгъын: - Восси мын раарфæ кæнæд -. Бабайæ райдыдтон, кæддæриддæр иу хъуыдыйад, стæй æппæт хæстæджыты дæр рацыдтæн. Тетя Гаетана мын радта буклет. Æххормаг уыдтæн, фæлæ ма хæрын ничиуал лæвæрдта. Арæхдæр, церемонийы фæстæ, æгъдау уыдис, цæмæй бармæ ацæуæм, цæмæй гранитæ печенитимæ райстайд, фæлæ сæ ист æрцыдысты æфтиæгты манийæ: æмбисбон мах бахордтам макаронты къæбæр æмæ боныцъæхты мах ацыдыстæм фотографмæ, уымæн æмæ хиуæттæ бахастой, цæмæй иу Фото мамæмæ æрвитой.

Дыккаг кълас фæдæн, тынг ныллæг хъæлæстæй кæй раразмæ кодтой, уый. Уыцы аз нæ æнæхъæн сæрд дæр хъуыдис хъæуты уæвын. Æз ныхмæ дæн: - æппынкъаддæр къуырисæры ма хъæуы ма хъæуы ацæуын Массæмæ æмæ ссарын, иунæгæй чи у, уыцы баба -. Уый уыд тынг хорз лæг, астмæйæ рынчын. Чызг æй æнæхъусдардæй баззад, чысыл æнæхъусдардæн, чысыл уый тыххæй,

æмæ сæ лæгæй кондиционир кæны, æдзухдæр мæсты ис сыхæгтæм, хæстæджытæм æмæ фыд -æмæ -æмæ - æфсинæй.

Æз æрбакодтон лентæ æхсынмæ æмæ йæ æрбахастон, Мхерильойы æмбæхст цы æмбæхст уыд, уымæн æндæр æмæ æндæр уыдысты. Йæ фыдæн дæр уарзондзинад нæ æнкъардта: иу бон йе 'рдæг - хо æрцыд Кастрансингмæ, цæмæй бафæдзæхстаид, мард кæй у, уый. — Кæд нæ ацæуай, уæд дæ Каусимæ акæныс, цæмæй йын дзæбæх кæнай (хъæрзынæй хъæр кæн) йын загъта.

Парти хъæуы куы уыд, уæд музыкалон къорды компоненттæн лæвæрд æрцыд «карз скъуыддзаг», йæ сæрмагонд æнафæцудгæдзинадмæ афтæ æрæвнæлдта айк. Фыд æфсымæр Мишель, никуы бамбæрста, кæд æмæ йæ зæрдæмæ нæ фæцыд æви æнахуыр рæдаудзинады жестмæ кæй æрæвнæлдта, уый тыххæй мæ ахизгæйæ, мæнæй мæ куы схуыдта, уæд: «Концеттинæ, æрбацу æмæ морожнæ райс». Æмæ афтæмæй æз спайда кодтон уыцы фадатæй, уыцы арæх нæ фембæлæг цауты, цыдæр хорз.

Цасдæр рæстæджы размæ мын дохтыр Косентино Ди Бацено мæ зæрдыл æрлæууын кодта, мæ зæрдыл цы лыстæг хабæрттæ фесæфт, уыдон. Цалынмæ музыкалон къорд горæты уынгты сывæллæтты хъазыд, уæдмæ парадмæ бацæуынмæ хъавыд. Фæлæ цæмæй сæ уæвынад рæстаг кæной, уый тыххæй æнæмæнгхъæуæг уыдис компонент «зонын». Цæмæй йæ сбæлвырд кæна, уый тыххæй йын йæ курткайы дзыппы къух æрæвæрдтай. Æз мæ фыды æфсымæр Мишельмæ афтæ фæдыл цыдтæн, райдиан æмæ сидзæргæнæг фыды ахуыргæнæджы фырт Джанни Козентино та йæ къух йæ къухыл хæцыд разамонæджы сæрмæ.

Новарайы хæсты астæу цыдæр бомбæтæ æрæппарын райдыдтой. Алчидæр алыгъдысты æмæ иуæй-иу зонгæтæ немæ Кастрансгийы æмбæхстой. Мæнæн

уый уыдис парти, уымæн æмæ мæ бон уыдис æмæ æмбалæй уон. Алы рæстæгæй-рæстæгмæ дæр æнкъардта æхсæрдзæнты хысын фæндыр. Орландойы бæгæныйы дуканийы хицауы фырты трагикон хабар дæр æрцыд бомбæйæ. Домодосолайы мад, цыппæрæм хатт æнхъæлцау уавæры, иунагæй баззад Розæ æмæ Антониетæимæ. Мæ фыды фæстæмæ æрбахуыдтой Сицилимæ, цæмæй нысан æрцауа. Цалдæр мæйы куы рацыд, уæд зыдта, йæ мад кæй райгуырды чысыл чызг Эммæ, æмæ йын фадат кæй ис хæдзармæ æрыздæхынæн, уымæн æмæ æнæаргъæвгæ æнхъæлмæ кастысты цыппар сывæллонимæ.

Хъыгагæн, уый æрцыд Домодосоламæ, æмæ йын æнæнхъæлæджы æрцыд æнæнхъæлæджы диссаг: Эммæ 12 боны фæстæ нал цæры. Дыууæ боны фæстæ йæ бахъуыд фронтмæ æрыздæхын. Цалдæр мæйы фæстæ - уый уыд 8 сентябры фæстæ æнæбæлвырддзинад æмæ æнæстабилондзинады период – бантыст ын æфсæддон службæйæ фæрвæзын æмæ æрыздæхт Новарæмæ æнхъæлмæ кæсгæйæ, цæмæй хæст йæ мадмæ бахæцца уа. Байгом кодта чысыл æфсæнвæндаггæнæг дукани. Алы бон дæр æй фæцауынмæ ацыдтæн. Тимид, фæлæ æрхъуыды кодта, мæнæн цы кары уыд, уымæн, æмæ мæм уыдис ахæм интуици, цæмæй фыд æрцыд æрцауæггаг сылгоймагимæ, фæлæ æфсæддон лæгимæ. Иу бон æз бацыдтæн кассæмæ Пьяцца Бертоламыйы схызты рæстæджы. Йæ фарсмæ цы дуканийы ис, уый адæймаг йæ фыдимæ ныхас кодта. Æз æрæвнæлдтон индексæй æмæ медиумæй, кæцыйы нысан уыдис мæ фыды, цæмæй йæ мады æрбакæна, кæцы мад тæлмац кодта. Сыхагæн бантыст мæ акæнын, мæ фыд та мын худтæй загъта «дæ хъуыддаг сарæзта». 44-æм азы райгуырд бур сывæллон, йæ хуызæн къæдзилджын ...

Бадиавеккийы фыдыфыды фыд æрхауд цармы ракæй. Мæ мадæй мын бар радтой, цæмæй ацауон æмæ йæ федтаин. Æз арæх æрцыдтæн Кастрангийæ æмæ æз ацыдтæн цаугæдоныл æргъæвдæй. Æз æй хъуыды кæнын хуыссæны, сабыр. Баба нырма дæр æнæвдæлон уыд дуканийы æмæ йын гæнæн уыдис,

æмæ йын гыццыл рæстæг снывонд кодтаид. Йæ къухы æрæвæрдта оливкæйы къæбæр, цæмæй мæлдзыгтыл цуан кæна, фæлæ уый фыддæр кодта æмæ йæ тых нал уыд æмæ сæ æз цуан кодтон. 1944 азы 2 ноябры 66-аздыдæй атахт дзæнæтмæ. Дада нырма уыд Сицилийы. Фыдыбæстæтæ дæр архайдтой зианы.

Алы рæстæгæй-рæстæгмæ мæм цыдæр мады фыстæг райстон. 45-æм азы Дада æрыздæхт Домодосоламæ æмæ ме 'фсымæр Джусеппе райгуырды 46 азы.

Цыппæраем сæргонд - сой, къæбæртæ æмæ æвзæр цæст.

Хæст æппæт дунейы дæр æрæвнæлдта, коммуникацитæ уыдысты зын æмæ нæ мады мад нал райстам. Йæ амондæн, фыды фæстæмæ æрбахуыдтой Сицилимæ Берсалирийы марды æмæ йын цалдæр боны сæрибардзинад куы уыд, уæд мæм æрбацыд. Хæстмæ гæсгæ хъæуты уыд бирæ адæм. Æрцæуæггаг адæм фылдæр хатт æрлæууыдысты фараст боны дæргъы, фæлæ уæд хъæуы уыдис бомбæтæ æрæппарынаей тæссаг æмæ æнæхъæн аз дæр хъæуты баззайын хуыздæр у.

Уыцы адæмæн æз æрæвæрдтон æз æмбæхсæн. Хæринагæй æнæхайыры рæстæджы æдзухдæр уыдис цыппар сывæллоны, кæцытæн уыд цыппар сывæллоны æдзухдæр. Æз фæдтон, бирæ хус легъуитæ кæмæн уыд, уыцы фыды æфсымæрты æнæфсис æмæ никамæн дæттынц: æз райстон рæсугъд къухæй æмæ сæ сусæгæй æрбахастон. Чысыл фавæйы нæмгуытæ мын райсомæй хæрынаен радтой, æз сæ сæ фервæзын кодтон. Суанг ма уæззау дзул дæр: мæ мæ мадыфсымæр мæ мæ дзыппы кæй æрæвæрдта, уый, цалынмæ скъоламæ нæ бацыдтæн, уæдмæ йæ уыцы сывæллæттимæ дих кодтон æмæ мын æрæвæрдтой цалдæр листы, цæмæй йæ ныффыссынæн, уыдон мæ хъазын кодтой ленкгæнæныл æмæ дзы иу сарæзта хъазæнтæ, чъиритæ æмæ хуыссæнтæ куклатæн, кæцытæ мæнæн æмæ йæ чысыл хойы хъысмæтæй æрæвæрдтой, хистæр хо та нын æрæвæрдта куклатæ.

Хаттæй-хатт афтæ рауад, æмæ æз æрцыдтæн цæугæдонмæ, цыран æрдзы хъæбысы сылгоймæгтæ цыдысты дарæс æхсарæй æхсынмæ, æмæ æз баззадтæн, цæмæй дисгæнгæйæ кастæн, дыууæ стыр дурæй æрæвæрд контейнерæй цы дон æрæвæрдта, уым цы арт ис, уый. Æз уыцы операцитæ нукуы федтон, цæмæй æфсымæры хо сарæзтон. Зæгъæн ис, æмæ нукуы ныхсадта, нæдæр цæугæдонмæ, йæ ссадджын æмæ тынг чъизи дарæс чи нæ равдыстайд, ахæм нæ уыд, уæд.

Иннæ хатт æз æркастæн, дыууæ-æртæ бонь дæргъы хæдзары дыууæ-æртæ бонь чи парухат кæны, уыцы сылгоймæгтæм. Уыдон æй ныссæрфтой æмæ йæ æнахъæнæй æрæвæрдтой, æмæ йæ хуры бын æрæвæрдтой, цалынмæ урс нæ сси, уæдмæ. Æфсымæр мæ æдзухдæр хæдзармæ хуыдта фæлæ æз мæхи афтæ æрæвæрдтон, цыма нæ фехъусын. Хæсты чызг -æрдæг - чызгимæ Туринæй дæр æрыздæхт. Сальваторæн кад кæныны тыххæй, æфсинæн, йæм æркæсынц ус-паддзахы хуызæн. Уыцы рæстæджы баззадысты хъæуы æмæ уыцы бонмæ æфсымæры хо рахаста хæрдæфгæнæг сапон, æфсæйнаг æхсæрдзæнтæ, хус хæринагтæ, стъол æмбæрзæнтæ æмæ салфеткæтæ, цæмæй хорз æнкъарæнтæ æвзæрын кодтаиккой. Уый бæсты мæм лæггадгæнæгау æркастысты, æрвыстой мæ, цæмæй къамистæ æххæст кæнон æмæ фонтанæй дон райстайн, уымæн æмæ уазæджы æрвитын уыдис æгад.

Ногбон æрцыд æмæ, цæгатаг æгъдаумæ гæсгæ, райсомæй чындзæн уыдис æхсызгон лавар сывæллон Йесойæ йæ хъæбулмæ: æхсызгон лæггад æхсæрдзæнтæ æмæ куклатæй конд блюдертæ. Æз ыл цин кодтон, фæлæ уыцы иу рæстæг мæстыйæ ныппырх дæн, уымæн æмæ уыцы хъуыддæгтæ нукуы æрцыдысты. Æз лæмæгъдæр æмæ лæмæгъдæр кодтон. Сæнæфсиртæ дзы уыд, фæлæ йæ хæрынаен хъыг уыд: сæнæн æй æрæмбырд кæнын хъуыд. Æрмæстдæр сыхæгтæй адавæг адавдæн хæрæн уыд. Функттæ æмбырд кодтой, фæлæ сæ ауæй кæныны тыххæй. Æз дзы иуæй-иутæ хæрын сусæгæй, хъæды æрчъитæ куыд сты, афтæ. Фыды æфсымæртæ æхсыр балхæдтой æрмæстдæр

Рождествойы æмæ Куадзæны, цæмæй печени цæттæ кæной æмæ йæ æз æрæвæрдтой æхсæрæй æхсæрæй фыцгæйæ. Æйчытæ æйчы арæх нæ бацæттæ кодтой галæй цæстмæ. Арæх мæ ныфс уыд, æй кæй бафсæддзæн, ууыл: - Нæм æй æрæвæраем, афтæмæй нæм чысыл куы уа, уæд æмæ æфсæнвæндаджы æвæраен (уый уыдис Мессинайæ æрыгон лæг, кæцы йæхи æрæвæрдта хъæумæ, цæмæй æйчытæ æрæмбырд кæна, цæмæй сæ ногæн æрцæуа) мах сæ уæй кæнæм æмæ мах сæ ауæй кæнæм æхца райсын -. Æйчытæ æрæмбырд кодта дыууæ мæйы дæргъы æмæ сæ уый фæстæ ауæй кодта.

Æйчытæ чи балхæдта, уыцы Мессина, æвæццагæн, йæ къухы цыхт ссардта. Фæткъуытæ хъуамæ цуан кодтаиккой, æрмæст искаемæн йæ бон уыд хæрын, иннæтæ сæ хуры бын бахус кодтой, цæмæй сæ ауæй кæной, кæнæ та сæ зымæгмæ дарой. Октябры изæрæй арæзт æрцыдысты рæсугъд каштантæ. Иуæй-иутæ йæ фыды æфсымæр ныууагъта, æмæ сæ ныууагътой уатæн йæ фынгыл (мысæныл нæ, фæлæ рухсæй цы сой æрæвæрдта, уымæй цы ручкæ уыд, ууыл) æмæ райсомæй, цыппарæй куы сыстад, цæмæй куыстмæ ацæуа мæнæй æмæ мын каштанæй куы рацыдтæн, уæд мын загъта: «Райсомæй хæрут». Æз сæ коммæ кастæн æмæ сæ хордтон æххормагæн, фæлæ уыдон зыдтой сой æмæ æнæмæнгæй мæ цармы рыст æвзæрын кодтой. Дзæуджыхъæуккаг æфсымæр йæ алыварс æппæлыди: - Æз уарзын мæ хъæбулы чызг, суанг ма æхсæвыгон дæр æрæгмæ куы æрцæуы, уæд суанг каштантæ дæр -. Æцæгæй та мæ фыды æфсымæраен йæ цæсты æнæуынондзинад уыд. Алы хатт дæр-иу мæстымæ куы ацыд, уæд-иу алы хатт дæр уыдысты æрттиваг, арт сырхæй: чысыл, кæд чысыл, уæддæр уыцы цæстытæ йæ цæсгоммæ ныббырстой. Уыдон уыдысты чысыл æмæ арф нарæг дзыхъхъыты хуызæн, кæцытæй æз æнæуынон сты. Уæдмæ дизентери æмæ кæлмытæ фæуæлахиз сты. Хотыфсымæр мын иуæй-иу хатт иу гыццыл сой радта сой. Уый кæлмты æддæмæ дары, йæхи бауырнын кæныны тыххæй æнæхъæлæсонæй æнæхъæлæсон... стæй райдыдта «IOritu»-йæ: - Маззай

аверму груксу венну паганæ, ùa u mazzu кæцы æппæт чырыстон. О Lu Luridi Senu, кæнæ дыццаг Сену, О Меркуридю Сену, О Гиувидю Сену, кæнæ Винарду Сену, кæнæ Сабуту Сену, Маттей дю Юрну Куадзæн у Виерму Струдуйы а Тиерра Каскас.

(Æз амардтон сойджын кæлм, мæнгæй куы уыдтæн, уæд æмæ йæ ныр марын, чырыстон кæй дæн. Сыгъдæг майрæмбон, зæххыл).

Нæ зонын, мæ бон куыд уыд удæгасæй баззайын.

Ам байгом кæнæм сконд.

Бирæ азты фæстæ мæ цармы рыст æрцахста. Æз ацыдтæн, цæмæй тынтæ уа, машинæтæ уатæй бæрзонддæр кæнынмæ. Уыдон мын лæвæрдтой урс хъæбулы хæринаг, цæмæй бамбарон, кæд дзы исты язвæ ис, уæд. Хъыгагæн, ницы фæдта. Рентгенолог загъта, зæгъгæ, уый у гастрит æмæ мын радта цыдæр паллиативон, цæмæй рыст фæкъаддæр уа. Æз ахæм ранмæ æрхæццæ дæн, æмæ иу æхсæвæр дон æрæвæрын мæ бон нæу. Фæндзай азы бæрц мæм цыди. Паоло, Армандо ди Пиценцæйы хæлар, фæндон бахаста, цæмæй мæ специалистмæ акæной. Уый дæр æрцыд дохтыр Маззæйæ. Гастроскопийы фæрæзæн йæ бон нæ уыд риумæ бацауын. «Æз нæ зонын, куыд фервæзын кæнон ацы сылгоймаджы, – загъта дохтыр, – тæхæг æхгæд у». Гастроскопи чи сарæзта, уыцы адæм иууылдæр уатæй рацыдысты сæ къæхтæй. Æз носилкæйы Флебоимæ. Дохтыр мын дыууæ мæйы дæргъы фидарæй æрæвæрдта фидар æххуыс. Куы æрбаздæхтæн инструмент, уæд нырма нæ ахызт. Ноджы ма ноджы тыхджындæр æххуыс æртæ мæйы дæргъы.

Фондз мæйы фæстæ фыццаг визит инструмент пилорæй райдыдта ныппырх кæнын. "Алæмæт!" Доктор Маззео загъта. Трубæ ралыг кодта, бирæ фарстатæ

мын сарæзта, цæмæй бамбарон, æрдзæй лæвæрд æви хъуыддаг æвзæрын кодта. Æз кæуын райдыдтон: «Чи зоны, Зизиктæ мын алы хатт дæр кæлмты тыххæй цы сой лæвæрдта, уый, чи зоны, уыдзæн». Дохтыр йæ къухтæ æрæвæрдта сæрыхъуынты: «Сойы?.. Æмæ ма удагас дæ!». Рæстæгæй-рæстæгмæ æххуыс дарддæр кæнгæйæ, æз фæлхатт кæнын гастроскопи.

Бузныг дохтыр Маззæйæн, кæцы ныр азты фæстæ мæ цард фервæзын кодта, æз мæ бон у æрмæстдæр цавæрдæр контейнерон хосæй хæринагæй æхцондзинад исын.

Чидæр æм балкъонæй куы фæдзырдта, уæд сæ цы сæр æрæвæрдта, уый æрæвæрдтой йæ мадыфсымæры. Уый фæстæ йын бафæдзæхстой, цæмæй иу агуывзæ комдарæн Феррочино райстайд. Йæ лæджы бауырнын кодта, цæмæй йæ балхæна æмæ мын райсомæй иу стакан радта.

Уыцы хæдзары ма мæнгуырнындынад дæр паддзахиуæг кодта. Фыды æфсымæрæн æдзухдæр уыдис, цы сæн æрвыста, уый тыххæй сæр риссын, фæлæ йæм гæсгæ, аххосаг уыдис кæйдæр фыдæхæй цæст. Ус æй хъуамæ æрæвæрдтаид: райста иу тæбæгъ донай, æрæппæрста цæхх æмæ сой æмæ уый фæстæ райдыдта Прицнтуйæ сæр рыстæн: - Оглиу Биридиту, Оглиу Сантиссиму, трас ta sta sta sta sta bate æмæ Scaccia Stud Marocchu, Oglu Биридито Фаторти Фаттори æмæ Скачча Стим Маммукка... (Тæхæн сой, Сыгъдæг нефты.

Уыцы арфæйаг сойæ, уæрæхдæр кæнгæйæ, сæ уырнынадмæ гæсгæ, фыдгæнæг цæстмæ гæсгæ. Уымæй чысыл фæстæдæр дон æрæппæрстой уатæн йæ цыппар къуымы æмæ йæм йæ сæр риссын кодта.

Цæмæй нефты зиæнттæн хос кæной, уый тыххæй æхсæрдзæнтæ уыдысты баст, æмæ дзидза æвæрд æрцыд. Уыцы æвирхъау æмхæцца уыд, уыдонæн,

æнарæдыд! Райсомæй мын иу агуывзæ дон радтой Магнезиимæ. Цасдæр рæстæджы фæстæ æппæт æнкъуысгæйæ мæ хъуыди уазалмæ рацæуын, цæмæй мæхи ссæрибар кæнон. Куы сдзæбæх дæн, уæд мæ æрбарвыстон, магионæй чи хъазыд, уыцы сылгоймагæй: мæ нæмгуытæй мæ сæрæй сæрæй къæхтæм æмæ уыцы иуæй горизонталон армытæпæнтимæ. Иу къæбæр нæ уыд, уыцы азæн йæ мæлæт æрæвæрдта.

Кæд сæ фæндагыл æфсымæртæ Хуыцауыл, сыгъдæгты, Мадоннаейы æууæндыдысты, уæддæр. Æрвылаз дæр 8 сентябры фистæгæй ацыдысты Тиндаримæ, бæстæйæ дард сау Мадоннаейы номыл цы кувæндон уыд, уым цыппор километры бæрц. Ныридагæн фондз азы карæй мæ уыцы æфхæрд æххæст кæнын бахъуыд.

Тиндарийы Санктуарийæн цы балцытæ уыд, уыдонæн бон раздæр, æфсымæры хо сарæзта æфсæн æфсæн æфсæйнагтæ (слипертæ). Фыд æфсымæр æнæхъæнæй цуан кæнынмæ ацыд æмæ иу кæнæ дыууæ хъæддаг кролики хæдзармæ акодта, цæмæй йæ фыцой. Цæмæй хорз æнкъарæнтæ æвзæрын кæной, уый тыххæй æхсæвæр дæр бацæттæ кодта æфсæйнагæй æфснайд æрмæг. Йæхи кæсы æмæ йæ цæсгом ныссыгъдæг кодта иу къæбæрæй. Уæд зарæг «Зæзæ кæм ис, мæ рæсугъддзинад» уыд, æз æй «Зизритæ» кæмæй хонын, уымæй.

Тиндарийæн райдыдтам иуæндæс изæры æввахс, цæмæй райсоммæ æрцæуæм. Мæ лæмæгъдзинадæй фæллад æмæ фæлладæй фæлладæй бирæ хæттыты бафарстон чысыл æнæхъæн дон, фæлæ йæ нæ балхæдтой, æппæт иннæ фæллад адæмы хуызæн ларектæй: уыдон æрæвæрдтой иунæг фонтан, кæцы æрбынат кодта уыцы аргъуанæй, кæцыйæ тæвд дон равзæрд, уый нæ бахаста арсурæйы æрсабыр кæнынаен. Традицимæ гæсгæ, нæмгуытæ, нæмгуытæ æмæ къæбæр æлхæдтой, уый фæстæ ацыд массæмæ, скуывта Мадинузæмæ æмæ рацæуæны мах фембæлдыстæм æмхъæуккаг хъæубæстæ

æмæ мæ фыды хæстæгтимæ. Æмбисбон ацыдыстæм хæрынмæ, йæ алыварс цы
оливæбæлæстæ ис, уыдоны бын. Æгæр æвзæр æз афтæ бафæлладтæн, уыцы
бон æцæгæй дæр æдзухдæр уыдис хæринаг, цæмæй æмбæлтты раз хорз
æнкъарæнтæ æвзæрын кодтаиккой. Æхсæвæр уыдис, пецы цы хъæддаг кролик
фыцгæ кодта, уый, æмæ йæ фыды æфсымæр æнæмæнгæй у иу-дыууæ изæры,
цалынмæ цуан кæнынмæ нæ ацыд, абергинтæ æмæ æфсæйнагæй конд
æхсæртæ, сæнæфсир æмæ хæдзарон печени. Хæдзармæ æрыздæхынаен райстой
фарæз: машина кæнæ бæхæй нывæфтыд къæлæттæ. Æз кастæн, ныридагæн
æрæвнæлдтон фæстæмæ цæуынмæ. Æрмæстдæр мæ фыды æфсымæр куы уайд,
уæд мæ бон уыдаид бæхыл цæуын, æндæра рис уыдысты.

Фæндзæм сæр - Æхсæрдзæнтæ

Афтæ дæр дины темæйыл, мæ фыды æфсымæр уæвгæйæ, кæцы регистрацигонд у æмбалæй, уыдис сын хæс, цæмæй æргом кæной æмæ ныхас кæной пальмæйы кбуырисæры Сан-Джоргойы аргъуаны. Церемони æрцыд райсомæй фондз сахатыл, сауджын фыццаг æрæмбырд кодта æппæт нæлгоймæгты дæр кувæндон, уый фæстæ райдыдта сылгоймæгтæн конфессионалы 'рдæм.

Йæ мадыфсымæрыл, стыр сау æфсæн æфсæн кæмæн уыд, ахæм куы æрцафта, уæд йæ уæлæ дардта, решеткæмæ хæстæг цы дарæс уыд, уый, цæмæй йæхи æмбæрзтаид, куыд гæнæн ис, афтæ: цыма хъуамæ скæна розницæйы æнкъарæнтæ. Уый æргомæй загъта æмæ уæд: «Ныр дæхи бар у - загъта мын. Кæд мæ фæндыд афæдзы дæргъы æргомдзинад саразын, уæддæр мæ бон нæ уыд. Хойæ мæнæн уайдзæф кодта: - Дæу нæ хъæуы Хицауæй хынджылаг кæнын, афæдз иу хатт фаг, науæд дæм фысым райсыны аккаг нæу, уымæн æмæ дæ бон у дæ цæстытæй тæригъæд дæр -.

Сыгъдæг Массæйы, Комдарæны æмæ æвæстиатæй хæдзары. Куыд æрвылхатт, афтæ ныр дæр дзæгъæлы аххосæгтæм гæсгæ йæ фыды æфсымæр æнкъуысын кодта, нервыты æхснырсæг æм æрбацыд. Æнæбæрæг сценæтæ æрцыдысты: кæд уыцы бон хъæуы цæмæдæр гæсгæ хъæуын, уæд ын йæ бон нæ уыд æрæппарын, æндæра Хицауы дзыхæй æппæрст æрцыд. Кæд æнамонддзинадæй æрцыд, уæд райста æхсæры æмбæрзæн, йæ мидæг æрæппæрста æмæ йæ

æраæвæрдтой дон æмæ сæкæраей цы дон уыд, уый. Сыгъдæг къуырийæн хъæуы баззадыстæм æхсæвыгон дæр, цæмæй æрбацауæм моладзандонмæ цы изæры уацамонгæтæ ис, уыдонмæ. Цыппæраемы æрцæттæ кодтой æфсæйнагтæ, æндæр æмæ æндæр формæты æхсæн æхсæрæн уыдис æхсæраей фыцгæ хъæддых æйчытæ дон æмæ анелинаей, токсикаейы æрттивæг ингредиентаей. Райсомæй райсомæй Дигюнъ бабæраег кодта мæнауы æртæхтæ æппæт рæсугъд аргъуантæ, уый фæстæ та æртæ сыфтæры нефеллаейы (медицинон хъæд тынг интенсивон парфюмимæ) аныхъуырджой), æнахъæн азы дæргъы æнаениздзинадæн гарантитæ лæвæрдтой.

Боны дæргъы æй бахъуыд кусын, цæмæй дзуарыл æвæрд Йесойы ма хъыгдара, кæд æмæ йæ нæзы æхсæр нæ фыхта, кæд æмæ йæхи фæдта, уæд буар хъыгдарынаей тас уыд æмæ афтæ дарддæр. Уыцы бонæн æз цы баиу кодтон, уый тыххæй æз нæ райстон бочкæтæ дæр, науæд Йесо ныккуыдта. Сабаты иуæндæсæй уыд сабырады æмæ райгасы масса. Сывæллæттæ иууылдæр æрбахастой бæлæстæ, цæмæй райсой сауджыны арфæ æмæ йæ уый фæстæ бахæрой. Мæ бон никуы уыд уыцы райгонддзинад райсын, уымæн æмæ мæ хъуыди мæ гæлæбу, дыууæ æйчытæй дарын скъолайы балцæн, кæцы æрцыд æрцæттæгонд дыццæджы Куадзæны фæстæ. Хъуыдис æй ахуыргæнагæн æй балæвар кæнын. Куадзæны бон мын балхæдтой æцæг макаронты хæдтæхæг, æппæты чысылдæр, æгæр бирæ ма бахардз кæнын. Фыды æфсымæр афтæ бирæ уыд, цæмæй йæ къахыдарæс æрттива, артæй цы агуывзæ равзæрд, уый æртæхтæй. Кæд æмæ æфсымæры хо зыдтаид, куыст фæцис æмæ йын æй бафыстой, уæд мын уый бацамыдта: - æхца æрбахаста, æхца æрбахаста, æви нæ, уый бафæрс.

Мах æй æмæ йæ мах хъуамæ уарзтаиккам, зæгъæн ис, æмæ дыууæ цагъары хуызæн, цалынмæ йæ нæ фезмæлын кодтой æмæ мын дæс лирæ нæ радта, æмæ мын фондз æмæ фондзæн. Ме 'хцайæн æй нæ бафæрæзтой, уымæн æмæ сæ хъæбæрхоры банкæн нысангонд уыдысты. Иу хатт æз загътон, уыцы

æфсымæры хойæн мæ фæндыд лотæй хъазын. Уый сразы, уымæн æмæ йæ ныфс уыд, рамбулынай. Мæнæн уыдис мæнг. Æцæгæй та мæхи дæр æнкъардтон, ме 'мбæлттимæ абаргæйæ, мæхи æнкъардæй кæй æрæвæрдтон, уый дæр: уыдис сын юбкаетæ, фæлæ сын нæ уарзтой æфсымæры хо æмæ мæ тыхæй æрбахæссын æнæхъæн дарæс æрбахæссын. Алкæй дæр дардтой урс хъæбархоры ныхтæ, бур кæнæ æрвхуыз, мæн хъуыдис йæ оранжевæй конд носкитæй æрæвæрын, иннæтæй къаддæр кæмæн уыд, ахæм æрмæгæй. Æз сæ æрбахастон, æнæфæцудгæйæ æнцойгæнгæйæ, фæлæ æппæты стырдæр хъыг у, æнæ къахæй æрбахæццæ сты къæхты бынмæ. Æз иу дыууæ цыбыр носкитæ райстон уæлæмæ аспектæй. Æз ныридæгæн фаг маргинализацигонд æрцыдтæн æмæ мæ хъуыди мæхи уæлæдарæсæй хицæн кæнын. Фондз лирæйæ æз ахъуыды кодтон, къласмæ бацæуыны размæ райсомæй цы иу-дыууæ уæздан носкитæ дардтаин, уыдон балхæныныл. Уыцы бон дукани æхгæд æрцыд. Æхцаимæ мæ бон нæ уыд хæдзармæ ацæуын, уымæн æмæ сæ æфсымæр сæ ссардтаид. Æз ахъуыды кодтон, æмæ сæ æмбæхсын дуры бын æфсæнвæндаджы фæндагыл. Æхсæвыгон мит æмæ гæххæтты уæвгæйæ бынтондæр ныппырх сты, дыккаг райсом сæ райсынмæ куы ацыдтæн, уæд бамбæрстон.

Фынддæс боны арвыстой æмæ мæ мадыфсымæр бафарста, зæгъгæ, æз лот рамбылдтат, зæгъгæ. Зæрдæбын дæр нæ уыдтæн æмæ йын дзуапп радтон «о». Уыцы æхца нукуы æрцыдысты. Сыгъдæг Фыццагæм, Мадоннаейы адзоляцийы цытæн, ахуыргæнæгимæ фембæлд йæ æмбарынгæнæнтæй бафарста. Æз худинагæй амардтæн. Кæй зæгъын æй хъæуы, алцæмæй дæр нæ зыдта, æмæ йæ карз цæстæнгасы бын æз райстон дыууæ æхсæны æфсинæй. Скъолайы æз кæддæриддæр цыдтæн барвæндонæй, фæлæ æвзæр бæрæггæнæнтимæ. Ничи мæ æмбæрста æмæ мæ алы хатт дæр раразмæ кодтой рекомендациты фæрцы, уымæ гæсгæ мæ мад æнцад уыд, æдзухдæр мæ ахуыр кæй кодтой. Æз æрмæстдæр хорз уыдтæн сагæн, цалынмæ иу бон нозтджын

фыды æфсымæр горæтæй æрыздæхт трибунаимæ æмæ сырд нæ райста иу къæбæр хæрынæн. Æфсæддонтæ цы мушкет баззад, уый йæ æргом хъæууон бынæтты амардта. Мæнæн уый уыд стыр фæсмон.

Æрæвæрыны рæстæджы æз ацыдтæн, сыхæгты кары цы мæнæу æмæ хъæбæрхор баззад, уый æрцахсынмæ, æз сæ æрæвæрдтон æхсарæны æмæ сæ акодтон миссис Тиндеры цæугæдоныл æфснайæнмæ. Æз уæд мæнæу Новарæмæ æрбахастон, дыууæ чысыл сывæллонимæ идæдз уæвгæйæ, куысты тыххæй, райсомæй хъæдæрмаг кæнынмæ цыди æмæ йæхи æруагъта, цæмæй уыцы багæны цæттæ кæна, цæмæй уыцы багæны цæттæ кæна чи æрбахаста йæ æхсыры æртæхтæ, сывæллæттæн иу гыццыл æхца æмæ чысыл дзул райсгæйæ.

Сентябры маёйы легъуитæ куы æрæвæрдтой, уæд æз зайæгойтæм схызтæн æмæ ногæй фæзындысты адджын дыргътæ, къалиутыл æвæрд хъæдæрмагæй æвæрд чырынты æвæргæйæ. Фæткъуытæ лыг кодтой æмæ сæ ныууагътой, цæмæй хуры бын æрæхгæдтаиккой, канавæрæныл. Цалдæр боны фæстæ бахусты. Стыр чырынтæй æфхæрд æфхæрдæй сæрдыгон хæрдтой. Уыцы рæсугъд рæстæджы миссис Мария, сыхаг сыхаг, хус легъуибæгтæ цæттæ кæны. Æз æй арæх цыдтæн ссарынмæ. Уый уыдис бирæ сывæллæтты мад. Сæ иу, Кармело, уыд эпилептикон. Алы рæстæгæй-рæстæгмæ йæ нал ссардтой. Тыхст мад æй агурынмæ хъавыд æмæ мæнæн, зæгъæн ис, æмæ мæнæн æхсызгон уыд йемæ.

Фæндзæм къласмæ куы цыдтæн, уæд ахуыргæнæг ракуырда, цæмæй нæ кинонæ чи æрбакæна, уыцы ныййарæгты бафæдзæхса, цæмæй фенон киноны «Чысыл альпийаг». Фыдыфсымæртæ: «Ды уыцы æдзæллаг нæ ацаудзæн». Сауджынаен йæ разæй, разæй, айхъуыста: «Дæ хъæуы йæ арвитын, æз æй нæ федтон». Уый фæстæ фезмæлыдысты æмæ мæ бон уыд ацауын.

Мадаёй конфеттæй æрбацыд иу пакет. Æз дзы иуæй-иутæ æрбакодтон скьоламæ. Уый уыдис æххормагдзинады рæстæг æмæ конфеттæ дæр уыдысты

къаннæг. Мæ ахуыргæнæджы хо та цыппæрæм ахуыр кодта, фæндзæм азы мыл куы цыд, уæд. Уый мæнæй мæнæй мæгуырдаер чызгæн конфеттæ ракуырда, кæцы рынчын у æмæ сæ се ппæты дæр ныууагътон.

1945 азы мæ фыд æрыздæхт Домодосолаемæ. Æз æй ногæй фæдтон 1946 азы апрелы æмæ йемæ уыдис мæ мад сывæллонмæ æнхъæлмæ кæсгæйæ.

Мæ ныййарæгтимæ дæс амондджын боны бæрц хардз кæнгæйæ. Æз арæх цыдтæн, цæмæй мæ нана æмæ фыды æфсымæртæ ссардтон, уымæ гæсгæ сæ фæндонмæ гæсгæ бахордтон æмæ сæ чи уæй кодта, уыцы нанайæ бирæ цæстæнгас банызтон. Кæронбæттæны мæ мады фæндыд, цæмæй мæ уæллаг Италийы йемæ акæна, фæлæ йæ мадыфсымæр æдзухдæр мæнг æмæ хиуарзон, бауырнын кодта йæ, цæмæй мæ йемæ ныууадза. Фæндзæм къласмæ цыдтæн, кæддæриддæр зынтæй мæ лæмæгъдзинад хынцгæйæ. Чысыл æфсымæры райгуырды хабар æрцыд бонты. Æппæт дæр амондджын, фæлæ хатыр уыцы иу рæстæг цин æмæ рыстæй кæугæ кодтон. Чи зоны, уый тыххæй ахуыргæнæг мæ размæ кæны, кæд æмæ фæлварæнтæн дзых нæ байгом кодта, уæддæр. Уыцы аз бæстæ сарæзта гимназы хай æмæ, зæгъæн ис, æмæ ме 'мбæлттæ, зæгъæн ис, æмæ æппæт дæр бацæттæ кодтой, цæмæй йæм бацæуой райсæн фæлварæнтæ. Мæнæн гæнæнтæ нæ уыд: фыды æфсымæртæн бауырнын кодтой, уыцы хуызы æрмæстдæр æхсæрдзæнтæ кæй ахуыр кодтой, уый. Æцæгæй та гимназ куы фæцис, уæд иу уæд бахъуыд Мессинаемæ дæснымæ ацæуын. Мæ ныййарджыты хъуыди ахъуыды кæнын, чингуытæн æхца æрвитыныл, хæрдзтæ нæ бакæниккой. Æз æдзухдæр кæугæйæ, уымæн æмæ мæ фæндыд мæ ахуыр адарддæр кæнын. Уый фæстæ мын лæвæрдтой фадат, цæмæй ахуыр кæнон профессионалон дыууæазон æмгъуыдмæ, дыууæ азы дæргы цы астæуккаг скъолайы тынг мæгуырау цæуы, уый. Æппæты мæгуырдаер уырдаем ацыд, цыфæнды уавæры дæр æз сразы дæн. Курсмæ æрбацыдтæн размæ æмæ фæстæмæ, райсомæй æмæ æхсæварæй. Скъола уыдис æмхæццæ: æппæты хъæлдзæгдæр нæлгоймæгтæ сæ къухтæ

æраваæрдтой, математикаæ чи ахуыр кодта, уыцы режиссеры ныхмæ, италиаг æмæ францаг профессортаен дæр бæлвырд кодтой. Чызгаен, нæлгоймæгтаен æрцыдысты æрцаугæ хæдзары куыстытæ æмæ аграриты æмбарынаæдтæ. Æцагæй та ницыма райстой. Мæ пайда уыдис æфсаæрмхуыз уæваæг æмæ ахуыр кæнынæн стыр дойны кæй уыд, уый.

Ахуыры аз куы нæма фæцис, уæд нæ ахуыргæнджытæ бацæттæ кодтой хæрзаудæн театрмæ. Хъуыдис мæ скугнизойы дарæсы хуызæн æддаг бакаст саразын. Уыдис дзы фыды æфсымæры копола, цыбыр шортæ нæ уыд. Йæ мадыфсымæраен куы загътон, уæд ныхъхъæр кодта: «Ды мульчæтæ, цæмæй æраваæрай Каузи». Æз мæ зонд нæ фесаæфтон: æз бацыдтаен Барбире Лизæйы усмæ, цæмæй йæ фырты къахыдарæс æфстауæй ракурон. Уæдæ цы æвдисæндар уыд, уый изæрæй æз мæхи æраваæрдтон скугнизкойы хуызы, бирæ къухæмдзæгъд æмæ фыды æфсымæрты ныфссастдзинады æхсæн, кæцытæ бæрæгбонаен уыдысты аудиторийы.

Хъыгагаен, уыцы дыууæ азы дæр рацыд æмæ æз скъола æнустæм фæдæн, æз афтæ хъуыды кæнгæйæ, æмæ æз раздæрæй фылдæр æнæзонд дæн.

Сæргонд Сесто - Восси мын ныббарæн.

(Стъалыты рухс)

Æз дыууадæсæй уыдтæн, августы мæ мæ мад фыццаг хатт цы фыд æмæ чысыл æфсымæр федтон, уыдонимæ мæ фенынмæ куы æрбацыд, уæд. Йæ чысыл цæсгом фенгæйæ мæ амонджын кодта æмæ уыцы бон мæ зæрдыл лæууы, мæ царды расугъддæртæй иуы хуызæн. Мæ ныййарæг мæ ныфс бауагъта, цæмæй мæ семæ акæной, цæмæй мæ фæстæмæ скъоламæ æрбакæной, фæлæ сæ æнæнымæц рæстæгæн йæ мад æрæвæрдта уыцы хъуыдыйæ: уый мæ æрбарвыстаид, цæмæй мæхи æфсæнвæндаг суон, базарад хорз ахуыр кæныны перспективæимæ. Æмæ афтæ рауад, мæ фæндоны ныхмæ. Мæ ныййарæг рацыд æмæ æз баззадтæн Сицилийы æдыллы хуызæн. Уæдæй фæстæмæ мæм нал уыд фарн æмæ æдзухдæр сусæгæй кæуын. Æфсымæрон æфсымæртæ дзырдтой, зæгъгæ, мæн æнæмæнгæй нæ уарздзæн сæ хуызæн, чызгау мæ чи схъомыл кодта, ахæм (чызг, æнæмæнг, уыцы иу рыстæй ахызтаид). Иу бон иу бон ацыд, мæ мад дæр кæм ахуыр кодта, уыцы бæстæйы хуыздæр æфсæнвæндагæй, цæмæй мæ бафæрса, æз мæ райстаид, зæгъгæ. Компрессор дзуапп радта, зæгъгæ, йæм ныридагæн ис аст чызджы æмæ йæ бон нæу нымæц фæфылдæр кæнын. Йæ мадыфсымæр йæ æйчытæ æрбахаста, цæмæй йæ бауырнын кодтаид æмæ йын уый загъта: - Æз иу мæйы фæстæ æркæсын, ахуыргæнинагтæй иу, чи зоны, Туринмæ ацæуы æмæ дæ

фыдыфсымæры фыртæн бынат баззад сæрибарæй -. Рæстæг, иу мæйы фæстæ мæ мæ мадыфсымæр æрбарвыста лабораторимæ. Æрыгон сылгоймаг, кæцы нæ уыдис метр æмæ æрдæгæй фылдæр бæрзæндæй, мæнæн æхсызгон уыд: - Хорз, æз дæ ахæсдзынæн, уымæн æмæ дæ риссаг дæ, æз мæ цæстытыл ауайын кæнын, дæуæн æвзæрдæр у, мæнмæ æрбацауын, нæдæр хъæуты дæ фыдыфсымæримæ уæвыны бæсты. -. Афтæ хъуыды кæнынæй рæдыд нæ уыд. Дыккаг бон аст сахатыл мæхи базонгæ кодтон. — Лаборатори райдайы æхсын, — загъта уый - уæд æрæвæрдзынæ пъл - . Аргъау мæ тæф кæнын байдыдта. Æз райдыдтон сыгъдæг кæнын, мæ бон куыд уыд, афтæ. Æз уыдтæн чысыл бæрзæндæй, дыууадæс уыдтæн, фæлæ æвдыстон аст.

Æз нæ зыдтон, цæмæй пъл æхсынæй: хъæуты уыд дурæй æмæ хъæуы, плитæтæ кæм уыд, уым æй æхсæвæр никуы ныхсадта, цæмæй сæ ма хæра. Æз мæ бонæй архайынмæ хъавыдтæн, фæлæ мын æфсæнвæндаг хæрæг радта, уымæн æмæ хорз нæ ныхсадтон. Нæуæзæй æрбацыдысты кусæг адæммæ æмæ райдыдтой цымыдис кæнын ног хъуыддагмæ (сывæллон). Се ппæт дæр мæм кæсынц тæригъæды уæлдæфæй. Æз æнкъардтон сæ раныхæстæ æмæ æрхаудтæн, царды æнæмæнгхъæуæг хъуыддагтæ кæй нæ зонгæйæ, уыцы мигътæй. Алы рæстæгæй-рæстæгмæ мын цалдæр куысты радтой, куыд æхсызгонæй цы нæ кодтон, ахæм хъуыддагтæ, æдзухдæр æвдыст æрцыдысты, ахуыр кæнын кæй нæ бантыст, уый тыххæй. Боны æвæрццаг фарс уыдис: æмбисбон хъæумæ æрбаздæхын нæ хъуыд, æз хæдзары æнцад-æнцойæ хæрын, фынгыл æрæвæрдтон салфеткæ, мæнæн уыд стакан, доны бутылкæ æмæ тæбæгъ. Иу ныхасæй, цæмæй хæрæм уæззау бæгæны æмæ сырæй конд къæртт æз архайдтон, цæмæй æппæт хуымæтæг адæмы хуызæн фынг æрæвæрон. Æхсæвæры фæстæ æз ацыдтæн, мæнæй 9 азы хистæр чи уыд æмæ æфсæнвæндаг кæмæн уыд, ахæм сыхагмæ. Мæ цæстытæ мын æххуыс кодта мæ наивдзинады раз байгом кæнынæн. Мад æрцард йемæ, слоны къæхтæ æмæ æндæр æнæфснайд хоимæ.

Хатт мае æрбахуыдтой, цæмæй цыхтæй иу тæбæгъ систаин. Компрессор мын загъта, цæмæй йын баххуыс кæнон, сывæллæтты дарæсæн æфсæн æфсæн æфсæн æфсæн æфсæнттæ скæнынаен. Кæддæр мае зæрдæйы æртхъирæн кæнын æрцыд æмæ уыцы куыст æрдагыл ныууагътон. Иннæ хатт та æз райстон æфсæйнаг æфсæйнагæй æфсæйнаг æмæ йæ къæпхæныл тауын. Уыдон загътой: «Кæд æрзилы? Це Пиглий у Морбо? Кæронбæттæны мае бамбæрстой æмæ мын ныббарой.

Хаттæй-хатт антониаг рæвдауæндонны монахинæтæй схызтæн, цæмæй сидзæр сывæллæттæй хъазон. Иучысыл сæм хæлæг кодтон, уымæн æмæ сæ бонтæ фæткмæ гæсгæ цардысты. Уыдон фынгæй хордтой æдзухдæр хорз æвæрд, стæй хъазыдысты æмæ æппынфæстаг бындурæвæрд рæстæджы сæхи снывонд кодтой, Хуыцау куывæг æнувыддзинадæн. Æз ахъуыды кодтон: - амонд, ныййарæг сын нал ис æмæ уæддæр монахинæтимæ хорз цæрынц, мæнæн та мае ныййарæг ис фæлæ мæнæн тыхæй цæрын хъæуы уыцы æфсымæрты ацы æфсымæртæй -. Æнæ сæ зонындзинæдтæй, цæмæй фæстæдæр æнæвдæлон æрфарстæй хи бахизай, уый тыххæй алы хатт дæр ацыдтæн, хъæуы чи цард, уыцы фыдыфсымæры хойы ссарымæ. Æз æй ракуырдатон, цæмæй æхца æрбарвита фыстæг Дженторимæ, лæгъстæ мын кодта, цæмæй мае семæ акæна.

Алы аз ноябры мае акодтой Сант'Угойы æркастмæ, кæцы æрцыд фортепианон Вигнæйыл. Ацы бынаты фыдыфыд æмæ нана æрæвæрдтой æмбæрзæн, цыран бацæттæ кодтой дзидза æмæ грильгонд колбасæтæ, кæцытæ иумæ уæй кодтой хорз сæнæй. Мæнæн уый уыдис фадат, цæмæй фыды хæстæгтимæ иумæ уæм, æхсызгонæй æххæст кæнæм хорз дзидза æмæ нузæм цъæх æрттиваг æртæхтæй, æркæсæм æфсæйнагтæм, кæцытæй уæй кæнынц æфсæйнаг, фонарьтæ, крокæй конд агуывзæтæ, цыппæрæм æмæ бумбаелли.

Дыккаг бон мах нырма цыдыстæм Бади-Веккæмæ Сант'угойы бæрæгбонмæ, массæ, чысыл æрбацыд æмæ уый фæстæ нырма дæр, колбасæ, дзул æмæ газет

мын чи лэвæрдта, уыцы нана æмæ нанайы дуканийы, ацы æхгæд бутылкæйæ æрæхгæдта æхгæд бутылкæ топп у мидаггаг.

Иу хатт Рождествойы размæ иу хатт 3 боны ацыдыстæм Мессинамæ. Хæстæгæй хуыссыдыстæм. Мæнæн уыдис чысыл æнæуынон: æйчытæ базарæй хæххонæй чи адафта, уыцы фыды æфсымæртæн радзырдта. Æз сахуыр дæн, адавдæн кæй нæ уыд, уыцы катехизисыл. Чызджы изæрæй мах бацыдыстæм, статукæтæ чи сарæзта, ахам джентльменмæ. Рæдауæй сбæлвырд кæныны фыды æфсымæртæ мын лэвæрдтой, цæмæй сæ балхæнон. Кастрангийы сæргæнæг фынгыл мæ бон ссис райгуыраендзинады сценæ саразын. Спаржæйы къалиутæ æмæ цавæрдæр хъæбæрхорæй æз сарæзтон къæбиц. Изæры æз æхсызгонæй æрæвæрдтон, грецки нæмыгæй конд снарядтæй цы дыууæ рухсы атмосферæ арæзт æрцыд, уый æмæ сывæллоны Йесойы фарсмæ цы рæхысы хай уыд, уый. Суанг ма йæ фыды æфсымæр Мишель дæр уыцы хъуыдыйæн аргъ кодта æмæ мæ фæндыд мæ схорзæхджын кæнын: «Нтоа, уый æрæппары Индийы дыууæ легъуийы», æмæ йæ мадыфсымæр ацыд, цæмæй сæ сæ хуыссæны бынмæ райстайд, кæм хъахъхъæд æрцыдысты, уырдаем.

Æрмæст Новарайы хуыссынмæ куы æрлæууыдтæн, Рождествойы Рождествойы рæстæджы мæ сыхаг Антониетимæ ацыдтæн, Аннунзиатæйы аргъуаны райсомæй 5 сахатыл цы функци уагъд æрцыд, уырдаем. Аргъуаны бынмæ сакрист лэвæрдта фидгæ чъиритæ. Хæдзарæй сæ акодтам. Фæстæмæ æрыздæхгæйæ, мах бабæрæг кодтам, инженеры æхсæг, дæләмæ раджы райсомæй цы куыстытæ уыд, уым. Уыцы рæстæджы уый ныридагæн ацыд, цæмæй Сан-Франческойы фонтаны дон сныв кодтаид стыр цыппæрæм, цæмæй хъæдын танк байдзаг кодтаид. Уый загъта: «Каусси, æнхъæлмæ кæс ам, æз æй фендзынæн, джентльментæ знон æхсæв исты печениты размæ кæнынц æви нæ, афтæ райсомæй дæр». Зæгъæн ис, æмæ æнæхъæнæй никуы æрыздæхт -къухæй. Антониеттæмæ æрбахуыдтой, цæмæй схызтаид æмæ æрæвæрдтаин æфсæйнагæй. Каролинаæ хæрынæн фылдæр куы ницы ссардта, уæд æз

бацыдтæн къæбицмæ, цæмæй райстаин хъæбæр дзул æмæ «бумбеллæйæ» иу агуывзæ дон. 8-æммæ æрлæууыдыстæм мыдыбындзыты центртæ аразынмæ, стæй хæрзбон загътам: æз ацыдтæн лабораторимæ, Антониеттæ йæ хæдзары, цæмæй мадæн баххуыс кодтаид 8 æфсымæримæ иунаг чызг уæвынæн.

Æрмæст Новарайы æз банкъардтон горæт. Баба Турийы ссарынмæ куы цыдтæн, уæд æз рудзынг ныссыгъдæг кодтон æмæ мын уый радта "Сна" (кæрон). Æз ацыдтæн ноггуырдыты лак балхæнынмæ. Æз дæр балхæдтон æфснайæг, цæмæй йæ аиуварс кæнон, куы æнкъардтон, æз æмбæлдзынæн фыды æфсымæртыл. Æз спайда кодтон борталкойæ, куыд цæсгомæй порошок. Уæллæй: иу бон æй йæ цæсгомыл ныууагътон æмæ мын мæ хъызæмæрттæ, æхст æмæ æгадзинæдтæ арвыстон. — Уыцы хъугæн æхца кæм ссардтай?». Æмæ æз: «Нæ уыныс, мæнау кæй у, уый?». Уæдмæ сыхæгтæ æндæр сыхбæстæм æрцардысты. Иу бон мæ фæхуыдтой цирчы цæуынмæ. — Æхца мæм нæй... — загътон æз. Уыдон сæ æфстау лæвæрдтой. Боныцъæхты денджыздзаутæ лабораторийы æхсызгонæй æхцондзинад исынц, цæмæй æхсызгонæй æрцæуой равдыст: трапецийы маймулитæ, бæхтыл сывæллæттæ, слонтыл, клоунтыл, никуыма федтой. Хъыгагæн мæ бахъуыд 8 лиры райсын.

Цалдæр боны фæстæ, æз Кастранигийæ куы ацыдтæн, уæд Сан-Сальваторы фембæлдтæн скъолайы партнеры мадыл, фермертæ цы халсартæ балхæдтой, уыдонæй дзаг сумкæимæ. Бафарста мæ, мæ бон у фæстæмæ хъæумæ ацæуын (уыцы рæстæджы менталитетæй æфсæрмы кодта, сумкæимæ фæзуатмæ ацæуыныл!). Æз сразы дæн, хъуыды кæнгæйæ, кæронæй исты æхца æрæмбырд кæныныл. Хъыгагæн, уый йæ хæдзары тох кодта, цыппар америкаг арахисы мæ схорзæхджын кæны. Мæ зонд нæ фесафын. Мæнæн лирæ райстон, центр фантазийы ледийæн ауæй кæнгæйæ. Æз сарæзтон картонæй пинокчи къæхтæ æмæ æрмкъухтæ, кæцытæ змæлдтой ланьярæй. Иуæй-иу сывæллæттæ сæ балхæдтой цалдæр центы. Иннæ хъуыды: мæгуыр сывæллæттæн хуры кæсæнцæстытæ. Æз агуырдытон æнæфæзынгæ æрттиваг конфеттæ конфеттæ

æфсæйнагты раз. Сæкæры гæххæттæй æз рама ныссагътон æма ма бон уыдис æндæр центтаæ сног кæнын. Дыууæ маёйы фæстæ мын бантыст 8 лиры æрбаздæхын.

Фондз азæй фæстæмаё йæ карма, астмаё æма грыжæмаё æнакæсгæйæ, æнакæсгæйæ, йæхи æндæр ранмаё æрæвæрынмаё хъавыд, уымæн æма йæ чызг, зæгъæн ис, æма йæм никуы цыд. Сæрдыгон дыууæ маёйы хорз уыд, чызг - æрдæг Мессинаёйæ куы æрбацыд, уæд: уый æхсадта æфсæйнаг æма хæдзар æрæхсадта, цæмаёй йæ афæдзы дæргъы цы æрæмбырд кодта, уымæй йæ ссыгъдæг кодтаид.

Куы йыл сæмбæлдыстæм, уæд мын загъта: - Дæ мадыфсымæр худинаг у, магуыр зæронд лæгæн дæр дæр дæр дæ бон нæу, æма дæр дæр дæр дæхи æфхæраем -. Изæраёй æз ацыдтæн хъусын кæнынмаё, фæлаё хойы хойы критикæ кодта - æфсин: - уый у горæт, йæ бон у йæхицæн ахъуыды кæнын, цы йæ фæнды -. Æмаё йын дзуапп радтон: «Раст у, æз фæдтон, цы сыгъдæгдзинад кæны, уый: суанг æхсæрагæй дæр æхсадта æма æрттивгæйæ фæстæмаё æрбаздæхт». Ацы рæстæджы мын уый æрæвæрдта æхст, уыцы хъуыддæгты тыххæй йæ дзурын нæ хъуыд æмаё æз уыдтæн æвзæр.

Иу бон мын баба мын æхца радта æмаё æз балхæдтон, лабораторийы чызджытæ кæуыл дзырдтой, ахæм зарæджы чиныг. Цасдæр рæстæг мын бантыст æмбæхсын, фæлаё мын иу изæр рæстæг нæ уыд æмаё фыды æфсымæр аккредитæ райдыдта æгад кæнын: - суанг ацы æвзæр хъуыццæ дæр, ныр ды свæййыс доминираг -. Уыцы ныхæстæм æй æз æрæвæрдтон цæсгомыл, цалынмаё йæ нæ сарæзта, уæдмаё. Маё растады раз нæ нал уыдта, æрæппæрста дзабырты бæндæн æмаё маё тыхджынаёй цæуын байдыдта. Æз æртындæс азы бæрц сæххæст æмаё йæ усæн загъта æрмæстдæр уый: - Æз зыдтон, уæллаг Италийæн ус кæй райдайы, дæ фыдыфсымæры фырт бæстæмаё кæй æрбацауы æмаё йæ йемаё йæ ныййарагмаё кæй æрвиты -. Уыцы рæстæджы маёхи

амондджынаэй æнкъардтон, цы рис райстон, уый рыст дæр ферох кодтон, стæй æппæлыд фæзы æрбадынмæ ацыдтæн. Талынг дæлæмæ цæуын байдыдта, æз ахъуыды кодтон, æхсæвы ауонтæ та бæлæсты къалиутæм æрбабырстой æмæ фæстæмæ цæугæдонмæ цы чысыл уазал дымгæ рацыд, уый.

Æз æркъул кодтон грецки æмæ æрфынаэй дæн мигътаем кæсгæйæ. Бирæ бæллыдтæн, æрттиваг бæллицты æфсæнттæ. Лæгъз дымгæ мын мæ цæсгом æрæвæрдта. Æз мæ цæстытæ байгом кодтон æмæ мæ диссаджы уарзон уыцы бынат, кæцийæ æз æдзухдæр æнæуынон уыдтæн æмæ фыццаг хатт бамбæрстон, æрмæстдæр стъалыты рухсæй рухс кæй æрцыд, уыцы дисгæнгæйæ. Æз мæхи æруагътон ацы ныууадзыны уавæрмæ ацæуын, ногæй мæ фынаэй кодтон. Мæ чысыл уæвæджы æрхаудмæ бацыд, сусæг æлхъывдады хуызæн амондджындзинад. Æз адджын хъæбул нæ уыдтæн. Мæ къæхтæ æркъуырдой, уымæн æмæ цæугæдоны карз къæдзæхтыл цыдысты, фæлæ мæ буар иууылдæр, æмæ суанг уд дæр, ныр æппæт дæр æнæхайыр кодтой, æппæт дæр, цыма адджын æмæ фæлмæн фæкæсдзæн. Фæлæ æз æргом зæгъын, уыцы изæрæй уыцы цыбыр фынаэй диссаг кæй уыд æмæ йæ никуыуал ссардтон. Чи зоны, уый тыххæй йæ нырма дæр æрымысын. Æвиппайды мæ уæхскыл йæхи йæхи æрæвæрдта, йæ мадыфсымæр Антони æрбацыд æмæ йæхи æгъдауæй, æвиппайды мæ ныццафта: "Ацæуæм хæдзармæ. Куы 'рцæуæм, уæд къухæй йæ фыды æфсымæрæн ныхъхъæбыс кæндзынаæ æмæ йын ды зæгъдзынаæ - Восси мын хатыр кæны. -". Æмæ афтæ уыд.

Уыцы изæр æз æнæхъæнаэй дæр фæстæмæ рацыдтæн, æхсæвыгон мæ бон нæ баци хуыссын æмæ сахаттæ рæстæгмæ спасмодикон æнхъæлмæ кæсгæйæ арвыстон. Кæд æз мæ хуыссæны æнæ бамбæрстон, æвиппайды æрæвнæлдтаин, куыд æрбадзурыны тыххæй кæнæ æнкъарæнты иуæгæн, уый мæ домдта æнкъард æмæ риссаг æмæ мын бæлас нæ радта. Æз иннæ рæстæг арвыстон æргом цæстытæй, æхсæвы талынг къултыл кæй æрæвæрдта æмæ, æнæ исты аразынæн кæй нæ уыд, уый тыххæй æхсæвы талынг кæй æркастæн,

уымæ гæсгæ æз ныккуыдтон æмæ кæугæ кодтон. Фæлæ æнкъард кæугæ нæ уыд, æндæр ахæм уыд, æмæ мæ бон нæ уыд æнкъарын. Дыккаг бон æз лабораторимæ нæ цыдтæн, уымæн æмæ мæ буар географион гæххæтты хуызæн уыд, афтæ бирæ уыдис æртæхтæй. Æз æрмæстдæр къуырийы фæстæ æрбаздæхтæн, нысæнттæ æнæбары æрзицын куы райдыдтой, уæд.

Сæргонд Сеттимо - Эмилия

Хуыцаубоны æхсæвæрæй фæстæмæ æз рæвдауæндонмæ цыдтæн цавæрдæр æмбалимæ: иу монахинæ бамбарын кодта Евангели иуæй-иу æмбæлон хъæлдзæг ныхæстимæ рæсугъд формæйы. Цы цин у уыцы сахат цинæй арвитын. Иу бон нын загъта, зæгъгæ, Мессинайы епископ октябрай æрцæудзæн бæлвырдгæнæнтæм.

- Дæ къух райхæл кæн, кæй фæнды ацы табугæнæн, цæмæй йæ æз фехъусын кæнон аркайы монсинор Сальваторы аббадессæимæ.- Æз нæ зонын, цы кæнон æфсæрмхуызæй, æз мæ къух æрæвæрдтон. Цалдæр боны фæстæ йæ загътон Зизæйæн. Æфсæрмы кодта: æнæмæнгхъæуæг у, æмæ дæ мады мад агурын хъуыд. Постхæссæг, мисс Ринæ, æрыгон ахуыргæнæг. Куыд æй бафæрсæм? Дыккаг бон йæ хæдзармæ бацыдыстæм æмæ уый сразы ис. 1948 азы 9 октябры æхсæвæрæй æз мæ хæлæрттимæ ацыдтæн Матрицæйы аргъуанмæ, цæмæй æргом кæнон. Дыккаг бон æз райсомæй æрцыдтæн хæдзары мады хæдзармæ, æмæ мын æфсæйнаг æфсæйнаг æфсæйнаг æфсæйнагæй æфсæйнаг æфсæйнагæй æфсæйнаг æфсæйнагæй æрæвæрдта. Цин кæнын райдыдтон. 11-аздыдæй мах ацыдыстæм аргъуанмæ. Епископ æрбацыд æмæ райдыдта Сыгъдæг æхсæвæр бæрæг кæнын. Интервалæй мах нæхи æрæвæрдтам централон нефы æмæ нæ иугай сбæлвырд кодта. Массæйы фæстæ фыды æфсымæртæ нæ лæвæрдтой суанг æфсинæй æфсæддон мад дæр. Æрмæстдæр ыл салам радтой, хуымæтæджы «хæларзæрдæ» кæй хонынц, уымæй.

Хъуыды ма кæнын, хъæумæ æрцауыны размæ Кастронгийæ куы æрыздæхтыстæм, уæд сывæллонай кæй уыд Ирвæзынгаенæгæн нывонд кувæндон. Зизрит иу рæстæг æрлаууыд æмæ хъæрай загъта «о мад, о мадæлтæ...». Æз афтæ æнхъæлдтон, æмæ уый куывд у. Куы ацæргæ дæн, уæд бамбæрстон, йæ мæрдджын мады йæ бæсты кæй хуыдта, кувæндонæй раст уæлдæр цы уæлмæрд ис, уый кæй у, уый. Æз уæлмæрдмæ никуы æрбацыдтæн, уымæн æмæ Зизрит сыгъдæгты бæрæгбонмæ дæр нæ цыд. Æз зыдтон, уыцы рæстæджы адæм кæй балхæдтой дидинагтæ мисс Синьоринойæ, кæцы хуыйны «Фусаделло» æмæ зæгъæн ис æмæ процессийы цыдысты сæ уарзон адæмы ингæн рæсугъд кæнынмæ. Иу хатт æз æз фæндон бахастон Зизитæн: «Цæуылнæ цæуæм дæ мады ингæнмæ дæр æрбацауынмæ?».

Уый йын дзуапп радта, зæгъгæ, мын хъыг уыдзæн. - «Мадæттæ - мадæлтæм» æрбадзурын æнæпайда у, кæд дæ дидинаг дæр æрбахæссын нæ фæнды, уæд. - Уыцы ныхæстæм, зæгъæн ис, æмæ змæлын кæнынц. Мах ацыдыстæм Фусаделлойы, цæмæй балхæнæм цавæрдæр хризантеми. Сыгъдæгты бон æз ацыдтæн, цæмæй баба æрбадзырдтаин Туримæ, цæмæй нæм «Мадæлты» зæппадз, мæнæн розæйы нана. Уыцы ингæн æй фæстаг рæстæг ногæй саразын бахъуыд, уымæн æмæ хæсты рæстæджы æрмæстдæр уæлмæрдмæ æрхаудта иунаг бомбæ.

Æндæр хæст кæй фæуæлахиз дæн, уымæй сæрыстырæй куы сæрыстыр дæн, уæддæр мæ хъуыдытæ æхсæвæй-бонæй мæ ныййарджытæм цыдысты. Æз архайдтон, лабораторийы куы уыдтæн, уæд мæхи аиуварс кæныныл. Æз райдыдтон ад кæнын, цæмæй хуыйæм: æз æрцæттæ кодтон æфсæйнагтæ æфсæйнагтæн, æз æрæппæрстон хъæдын æфсæйнагæй. Æфсæйнаг куы тæвд уыд, уæд стыр чызджытæ æрæвæрдтой, дзаумæттæ æрæмбырд кæнынæн. Цæмæй йæ æнкъард кодтаиккой, уый тыххæй дзы спайда кодтой, дыууæ къæбæрæй æрæвæрын пиомбини кæрон æрæвæрынæн. Æз сæ ацыдтæн, винтовкæты æрмæг чи уæй кодта, уыцы мæ хуыцаутæй сæ балхæнынмæ.

Уыдон уыдысты, æхсарæй мæ цы бынæттæ æрæвæрын, уыдон. Хаттæй-хатт дæр мæ æнгуылдзтæ æрфæлдæхын... Уæдмæ миссис Орландо хистæр чызгæн æнæхъæнæй дæр фидыдта. Æз дард бадтæн, фæлæ мæ хъусмæ æнхъæлмæ кастæн, цæмæй уроктæй исты æмбæрстæн. Кæддæр фыды æфсымæртæ куы радзырдтой, зæгъгæ, мах ацæудзыстæм Фантинамæ, цæмæй ссара «æмбал» æмæ «фæзынд», уæд, кæцытæ æрбацыдысты Новарæмæ, цæмæй нæм æрбафынæй уа ахсджиаг къамистæ. Иухатт Комарæ бафарста Зиззы «Цал дыл цæуы?» Æмæ зилдæр: - Мæ бон уызæн цæстытæ фенын, æз æй зыдтон - (нæ мысын уынд, нæ хъуыды кæнын).

Баба Турийы кæронæй æз ацыдтæн, цæмæй балхæнон заз бæласы æфсæн æфсæн, цæмæй бафæлварон мæ бон æз æрæмбырд кодтон юбка. Фантинамæ ацæуыны бон æрцыд (дыууæ сахаты цæугæйæ). Мах сыстам 4-æм сахатыл. Фæндыд мæ, цæмæй Зизийы мæ юбка æвæргæйæ дисы бафтыдтаин. Уый афтæ хæстæг уыд, æмæ мæ бон зынтæй цыдтæн. Мæ сфæлдыстад куы федтой, уæд райдыдтой дзурын: - Мах æй схъомыл кодтам æмæ ныр стыр стыр суæвын куы райдайы, уæд æхсардзæн кæны. Уый нæ æфсæрмы кæны. Æмæ æз бафхæрдтон: «Ацы æнæфæндондзинад, кæд дæ фæнды, уæд афтæ у, æндæр, ды дæр дын ратдзынæ!» Фæлæ мæ зæрдæйы мæ зæрдæмæ фæцыд "ахæм нарæг юбкаимæ куыд цæуын...". Фæлæ уæ нысанмæ æрцыдыстæм. Коммерæ бафарста, ахæм рæсугъд юбка кæм сарæзтон, уымæй. - S Figi IIIa - (уый йæ сарæзта) Зизир дзуапп радта. - Уæд нæ исты хуыйын куы бахъæуа, уæд ыл æрцæуæм -. Циветтæйы сæрыстырдзинад...

Хаттæй-хатт хъæуы федтон, мæнæн мæ зæрдæ чи фæхъыг кодта, ахæм хъуыддæгтæ. Эмили уыдис хъусæг - æнæдзургæ, чи зоны, æнæхæдзар. Зæгъæн ис, æмæ алы бон дæр, кæм цардтæн, уыцы фæндагæй ахызт. Кæд искауыл сæмбæлд, уæд йæ къух æрхаста йæ дзыхмæ. Хатт-иу ын адæм лæвæрдтой бæгæныйы къæбæр, фæлæ уыдис ахæмтæ, æмæ йын æнæ скруплæй йæ сырæй чи лæвæрдта, ахæмтæ, стæй æмбæхстæй, цæмæй феной, цæмæй фена, мæгуыр

ус дуары къæпхæныл æрбадт æмæ йæ сæр къулыл ныппæрста. Иу бон дуканимæ цæугæйæ, тел райсынмæ, фехъуыстон Антониойы фидар хъæлæс, куырм лæг. Бæстæйы сæрмæ цы аббатад ис, уымæй фехъусын кодта, сардинагтæ кæй æрцыдысты. Цалдæр лирæимæ, кæцы размæ рацыд, уыцы бабайы кæронæй æз ацыдтæн кæсагдармæ иу-дыууæ гекторы балхæнынмæ. Æмбисбон пец хъæдындрæй ссыгъта, æз сардинагтæ фыцын æмæ сæ сæкæры гæххæтты къæбæры æрæвæрдтон. Эмили йæ куы федтон, уæд æй радтон. Диссаг сæм сæм каст æмæ мæм худт, цæмæй мын бузныг зæгъа. Æз æй федтон, æнæуый дæр æмбæлон къæсæрыл бадгæйæ, йæ сæр къулыл нæ ныццафта, фæлæ йе 'нгуылдзтæ йæ дзыхмæ æрбахаста. Уыцы бон æз нæ бахордтон: мæн хъуыдис пец æфснайын, цы æфсæйнагтæ баззад, уыдонæй, цæмæй мæ хъæппæристæ æмбарой фыды æфсымæртæ.

Уыцы фæндагæн Анжелæ йæ фырт Ниноимæ æмбисбонмæ ахызт, инвалид, кæцы цыд, фæлæ ныхас кодта йæ къухæй. Уыдон ацыдысты ведрæимæ, цæмæй рæвдауæндонны цыхт райсынмæ. Иу бон Нино йæ ведрæйæ иунагæй уыд, дыууæ лæппуйы мæ хæдзары цардысты æмæ алидзæг сты. Йæ бон нæ бацис йæ дзабыртæ æрцахсын. Уый уыд æнæ мидæггаг дарæсæй. Æз æфсæрмхуызæй дæлæмæ æрхаудтæн, цæмæй йæ бамбæрстон. Æз фыццаг хатт федтон æнæфснайд лæджы. Дæуæй, фыды æфсымæртæ куы зониккой, уæд уый уыдаид скандал.

Мæ ныййарæгмæ цы бирæ фыстæгтæ æрвыст æрцыдысты, уыдонæй иуы æз загътон, къухæй æхсынмæ кæй æнхъæлмæ кæсы, уый. Мисс Агостина Домодосолæй кæй æрцыд, уый зонгæйæ, æз æм ацыдтæн фенынмæ. Куыддæр мæ федта, афтæ мæ æрбахъæбыс кодта æмæ мын радта, мæнæй æрвыст пакет. Æз æй байгом кодтон æмæ йæ дисгæнгæ дисы бафтыдта, æнгуылдзы бæрц бур уæрыччы хъуымацæй, æнгуылдзы хуызæн, æфсæйнаг шляпæ æмæ сахатимæ æхсæрдзæн. Æз циндзинадæй æнкъуысын кодтон, уæдмæ йæ мæ къухыл æрæвæрдта дамбаца. Уый мын иу агуывзæ дон радта, цæмæй фæстæмæ

æрбаздæхтæн æмæ хæдзармæ лидзæг. Дыккаг бон, æфсымæртæ Новарæмæ куы æрцыдысты, уæд загътой, зæгъгæ, æз уыцы хъуымацæй куы дардтон, уæд мæ æнæзондæй райстой: бæстæйы ахæм хъуыддаг ничи уыд. Æз æй уæддæр сæрыстырæй æвæрын. Æз мæ ручкæ фæстæмæ æрæппæрстон, цæмæй сахат алкæмæн дæр равдыстаин. Æз ын арæх радтон бæндæн, уымæ гæсгæ цыбыр рæстæгмæ йæхи айста. Кастраниимæ цæугæйæ, фембæлдтæн, мæн дисгæнгæ чи кодта, ахæм ацæргæ адæймагыл. Цæмæй æвзæр тæлмæн ма æрцауа, уый тыххæй æз æркастæн ныр æнæсрастгæнгæ ныппырхгонд сахатмæ æмæ загътон, æз ферох кодтон æй æрæвæрын. - бузныг у стиссо -. Уыдон мын салам радтой æмæ фæндаг дарддæр кодтой.

Ме 'мбæлттæм абаргæйæ æз уыдтæн чысыл æмæ лыстæг, се 'ппæт дæр уыдысты «рæзт». Фыстæджы мад Зиззы бафарста, мæ розæйы хойы хуызæн дæ «рæзт» дæн, зæгъгæ. Фæлæ уыцы хъуыддæгтыл дзурынæн уый уыдис табу. Уый ницæмæ дардта, царды тыххæй алцыдæр кæй зонын, уый. Рибеллæ, куыд алы хатт, афтæ йын æз загътон «Æз нæ дæн «æрыгон сылгоймаг», уымæн æмæ æз дæн дентоив». Æмæ уый: - Цы зæгъыс? Мах дæ кæддæриддæр хъахъхъæдтам. Иу изæр æз хуыссыдтæн Кастраниинийы æмæ мæхи æвзæр æнкъардтон. Æз уазалæй æрбафсæстон. Хъуыды кæнгæйæ, æз цы кæрон скуывтон, цы кæрон скуывтон, куыд ныккуыдта æмæ рацыд талынгæй, цæмæй цалдæр æртæхы æхсæр скæна. Æмæ уыдон: «Кæд ма иу хатт сыстыс, уæд дæ райс!». Чи зоны, мæ «Мадоннæ дель Тиндари» бахъахъхъæдта. Æз фæстæмæ хуыссæнмæ ацыдтæн æфсæйнагæй æмæ бафынæй дæн. Дыккаг бон Новарайы лабораторийы, мисс Ассунта мæ федта, æнæуый дæр æнæуый дæр фæлурсдæр. Официанткæ сæ алы райсом дæр къафетт æмæ æхсырæй тостгонд къæрттæй куы æрбахаста, уæд мын дæр æрбавдыста.

Æстæм сæр - ныггуыбыр кæныны рейс

Новарайы бирæ рæстæг æрвитын мæ цард мæм афтæ каст, цыма мæм фæивта: чи зоны, уымæн æмæ æз æнæхъæн æхсæвæрты дæргъы æхсызгонæй ныхас кодтон æнæфæцудгæйæ æхсызгонæй. Уый мын радзырдта йæ царды бирæ хабæрттæ æмæ йæ уæвынад кæддæр зын куыд уыд, уый тыххæй. Уымæй уæлдай ма, Новарайы цæргæйæ, мæнæн уыд фадат, бæстæйы цы ахсджиаг цаутæ æрцыд, уыдонмæ æрбацауын. Сæйраджыдæр, стыр динон функцитæ, æрзæткъахæнтæ, аргъуыдтæ, бæлвырдгæнæнтæ, фæлæ æндæр цыдæртæй фылдæр чындзæхсæвы церемонитæ, æнкъард мæ кодтой. Уый фæстæ чындзæхсæвтæ бæрæг кодтой изæры, æз, зæгъæн ис, æмæ æдзухдæр цыдтæн Сан-Николайы аргъуаны се 'мбæлттимæ æрзилынмæ.

Иу изæр æз фæдтон иу чындз урс дарæсы, кæцыимæ фыдимæ уыд. Кандидæ ихау, куклайы хуызæн уыд, уымæ гæсгæ рæсугъд уыд! Растдæр Кармелина йæ цард баиу кодта Филиппойы. Æз мæхи æнæхъæнæй æмæ æргом цæстытæм бæллыдтæн: «Чи зоны, иу бон мæм дæр æндавдзæн...».

Уыцы бонты мæм уыд æнахуыр æнкъарæнтæ, уæлдæфы уыдис цыдæр ног æмæ диссаг, уыд мæм презентацитæ. Æз уыдтæн æнæнцой æмæ æнхъæлмæ кастæн, цалынмæ æнахуыр цау æрцæуа, уæдмæ. Æмæ æцæгæй та мадзал нæ фæстиат кодта. Æмбисбонмæ æввахс постхæссаг фылдæр хатт рацыд. Иуны мæйы иу бон фехъусын йæ æрхъуыдыджын хъæлæс: «Фæз, ис дзы почтæ». Фыстæг райстон, æрбацыдтæн... Домодосола! Мамаæ йæ хомæ ныффыста.

Æз æй æвиппайды бур кæнын, цалынмæ йæ æввахс нæ ныссæрфта æмæ йæ нæ бакастæн, уыдис уыцы хабар, цæмæй æз æнхъæлмæ кастæн цæрæнбонты: 12-æм сентябры æввахс мæ мад æрбацыдаид Сицилимæ, цæмæй мæ маæ цæгатмæ акæнон! Ныридæгæн æз уыдтæн æрыгон ус, фидæн мæм æнхъæлмæ каст æмæ мæ хъуыдис дæсныад ссарын. Мæ мадыфсымæр цы реакци уыдаид, уый зонгæйæ, фæдзæхсгæйæ, æмбæхста фыстæг банкæйы бынмæ, кæцыйы уыдис æфсæйнагты денджыз: кæд æмæ йæ зилдузæ мæгуыр мæнæй кастайд... хаттæй-хатт йæ фыды æфсымæр Мьерилло, кæд æмæ нæ уыд, уæд Новарайы дуканимæ æрбацыд хъæуты хъæуты куыст. Хаттæй-хатт æрæмбырд ис Зизериимæ æмæ йæм фæтæрсгæйæ загъта: «Дæ мад цы рæстæг нæ фыссы, ахæм рæстæг у, цыдæр ыл æрцæудзæн...». Уый бæсты æз тарстæн, æндæр фыстæгæй иуæй-иу æрхъуыдытимæ куы æрбацыд, уымæй. Æцæгæй та иу бон иу æрбацыд, фæлæ йæ амондæн, Сицилимæ балцмæ æнæ исты æвдисæнæй. Сæрд мæнæн сабыргай æрхаудта, мæ бон нæ бацис æнхъæлмæ кæсын, æнхъæлмæ кæсын кæронмæ кæй æнхъæлмæ каст, уымæ. Куыст мын баххуыс кодта, цæмæй мæ мады æрбацыдæй мæ чи ахицæн кодта, уыцы рæстæг ма хъуыды кодтаин æмæ мæхи ма ныдара. Августы «Æнхъæлц»-ы бæрæгбонæн адæмы се ‘пæты дæр фæндыд сæ элегантондзинад равдисын æмæ лабораторийы алы хатт дæр бирæ цыдæртæ уыдис, æнæуый дæр фылдæр: бирæ дамæты фæндыд ног дарæс равдисын. 13-æм август снывонд кодтой, сæ уæладарæс хуыйын кæмæн уыд, ахæм кусджытæн.

Æз Цизæйæ ракуырдатон, цæмæй æрмæг балхæна, цæмæй æмбæлттимæ уа æмхуызон. Уый сразы ис æмæ равзæрста мæгуырау бежевый æрмæг æрвхуыз узелты нывтæй. Лабораторийы лаборатори мын æй ныссагъта, æмæ йын æххуыс кодта ацæргæ кусæгæн, цæмæй мын æххуыс кæна йæ хуыйнаен. Партийы бон мæм уыд ног дарæс, иннæты хуызæн.

Уыдис ма, Фантинæйæ чи æрцыд, ахæм зонгæтæ дæр. Сæ иу федта мæ зындгонд нарæг юбка. Уый æрбахаста æфсæйнаг æмæ бафарста Зизийы: «Дæ фыдыфсымæры фырт хъуамæ мæ æрæвæра дарæс, уый афтæ хорз у!». Æз райстон мадзæлттæ. Мæ зæрдыл æрлæууыд ахæм модель, кæцы «Мисс Асунта» æлхæнæгæн æрæмбырд кодта. Æз æрдомдтон, цæмæй йæ ныккæнон æмæ йæ бафæлварон. "Окей, æфсæйнаг чысыл уæззау у, фæззæгæн бæзгæ. Æз æрцæудзынæн 20 сентябры æввахс".

Уæдмæ лабораторийы чызг Кармелина, йе 'мбæлтты се 'ппæты дæр йæ чындзæхсæвмæ æрбахуыдта, иу сентябры изæрæй матрицæйы аргъуаны сбæрæг кодтой. Зизы барлæвæрдæй ацыдтæн церемонмæ. Уазæгты æхсæн ма уыдис ахæм леди Домодосолайæ, кæцы мын фехъусын кодта æввахс ацæуын: "Концеттина, дæуæн ис бонтæ Новарайы.

Хъæздыг рæвдауы фæстæ æз амондджынай ацыдтæн хæдзармæ амондджынай. Рацыдысты бонтæ æмæ 8 сентябры Тиндарийы фестиваль æрцыд, уыцы аз тынг дард балцы, кæцы æрцыд æрцæугæ Фиумарамæ, мæнмæ фыццаг хатт нæ фæкаст æмæ æгæрон нæ фæкаст, мæнмæ афтæ каст, цыма тæхын. Фæстæмæ Кастранийы æз фехъусын кодтон Зизæйæн, цæмæй æз цалдæр бонæ æрлæудзынæн æрхъуыдыгонд аххосæй, цæмæй лаборатори æхгæдæй баззад 12-æм бонмæ. Иуæй-иу фæткъуытæ æрæмбырд кодтам, цæмæй сыхагмæ ахæссæм æмæ нæ фæндаг акодтам Новарæмæ. Æрдæг фæндагыл æз федтон дардæй мæ мад, кæцы æрхаудта мæлдзыгæй трассæйыл. Æз сыл сæмбæлын æмæ йæ æрбахъæбыс кодтон, мæ чысыл хъæбысы цы

тыхтæ уыд, уыдонæй. Зизæ хъæр кæнын байдыдта "Цæмæн æвиппайды æрцыдтæ?.. Куыд хъуыды кæныс, Концеттинæйы дæ куы айстай, уæд?". "О - мад дзуапп радта - æртæ боны фæстæ мах ацæуæм". — Дæ бон нæу, хъуамæ йæ дарæс бацæттæ кæна фантазийы ледимæ. Уый уыдис æндæр æфсон баззайын. Æдзух хъæр кодта. Æз æнæфæразгæ уыдтæн, æнгуылдзæй арвмæ кæй æрæвнæлдтон, уый. Мæ иунаг фæсмон нал уыдаид, цæуын æмæ баба Турийы ссарын нал уыдаид.

14-æм бон изæрæй хæрæг кодтам. Зизиктæ йæ дзых æрмæст мæ мумийæн цыдæр æгаддзинадæн байгом кодта: «Цавæр хъæбатырдзинадæй йæ ахæссыс, дæ зæрдæ нæй, æгæр бирæ хъызæмар кæн, æз дæ хойыл нал нымайын». Æз фыццаг хатт фæдтон Мичеллойы цæссыгкæлгæйæ. Йæ æнæфснайд æмæ фæстагты бын хъæды хуызæн æртæхтæ, æвæццæгæн, цалдæр адæймагдзинады æртæхы баззад ахæстоны. Уый бæсты æз мраморæй уазал дæн æмæ æппындæр нæ фезмæлдтон.

Цæст нæ сæхгæдтон, цы æхсæв æрæхгæдтон, цы æхсæв æрæвæрдтон, уый, æмæ мæ зондæй æрæвнæлдтой мингай хъуыдытæ æмæ мæ бон нæ баци райсоммæ æнхъæлмæ кæсын, цæмæй ацæуон. Мад таксийæн бафæдзæхста джентльменæй, кæцийæн ис йæ ном «Cauzi i wolf»-æй (уæйгæнæг штантæй). Райсомæй сыстам, фæстаг æрцавд -картон чемоданмæ æмæ йæ фыды æфсымæртæн салам. Ацæуыны рæстæджы мæ мадыфсымæр йæ уатæй ныууагъта йæ цæссыгæй, æнæфснайд сæрыхъуынтæй, æмæ мæ мады къæхтæм йæхи æрæппæрста, лæгъстæ кодта: «Ныр мæ амардзынæн æмæ дын де 'фсармыл мæлæт уыдзæн цæрæнбонты дæргъы!, ды, ды йæ фæрсын йæ зонгуытыл - загъта - æз дæн æрмæстдæр магуыр сылгоймаг, иунагæй æмæ мæнг лæгæй сырдаёй æркæсын, ничиуал мæ уарзы дидинагау.

Æнæфснайд сæрыхъуынтæ æмæ сычыйы сæйраг цæсгомæй зæхх ныццафта, æнæхъæн æппæтдунейы æлгъыстæй. Мæ мад бамбæрста, хо тæссаг кæй сси

æмæ йæ сæр кæй фесæфта, йæ зæрдæмæ кæй тырны, уый. Фæлæ, нæ фезмæлыд, йæхи нæ уагъта тæригъæд кæнын, йæ рæдыдтытæй хъусæг уыд, дард каст æмæ æнхъæлмæ каст йæ сценарийы кæронмæ. Мæ мадыфсымæр куы бамбæрста, мæ мад æнæфæцудгæ кæй у, уый, уæд йæ уатмæ æрбабырста, фæстаг хæрзбон нæ нын нæ радта. Æвиппайды рацыдыстæм, уый æрыздæхт уынгмæ, мах та æрбаивæм, мах федтам, цалынмæ дуртæй æмхæццæ кæны, уæдмæ йын йæ фæкъаддæр. Чи зоны, æз йемæ æгъатыр уыдтæн, æрмæстдæр сывæллæттæ куыд зонынц, афтæ, фæлæ мæ зæрдыл лæууы, цалынмæ йæ хæдзарæй мæ мады къухæй хъахъхъæд куы уыдтæн, уæд куы федтон, мæ уындæй æнæхъæнæй дæр мæ цæстæнгасæй кæй фесæфдзæн, уый æвиппайды мæ цæстæнгасæй фесæфынмæ кæй æнхъæлмæ кæсы, уый. мæ зæрдæмæ фæцыд æмæ йæм æнкъардтон æнкъарæн æмзæрдæдзинады æнкъарæн (уæд æз зыдтон, цалдæр мæйы дæргъы уынгты цы зилдух кæнын, уый мæмау кæй кæуы, цыма мард дæн).

Пьяцца Бертолабийы цы такси байгом кодтой, уый дуæрттæ. Рудзынгæй æз салам дæттын, бæстæйы кæронмæ кæй федтон, уыдонæн се ‘ппæтæн дæр. Балцы рæстæджы æз кастæн, мæ цæстæнгасæй сабыргай цы панорама æмæ цы бæстæ змæлыд, уымæ, цалынмæ денджыз сабыргай æмæ бæстæ уыд, уæдмæ æнæдзургæйæ баззадыстæм. Ныридагæн æз уыдтæн дард Новæйæ, бæлвырдæй! Мæ сæры ныхмæ цы хъуыдытæ уыд, уыдон хæцыдысты æмæ сæ мæхицæн нæ уыд, уый фæстæ мæ мад куы æрæвæрдта, уæд мæ фæдзæхстон, мах кæй æрцыдыстæм, уый. Уæд уыцы бæстæ тынг уарзтон, æмæ бирæ рæстæг æз æнæуынон уыдтæн уыцы æнкъард царды тыххæй, кæцы æз разамынд дæттын. Хъахъхъæнæг станцæйы уыдис стыр æнæзонддзинад, мах хуызæн бирæтæ Цæгатмæ рацыдысты сæ картон чемодантимæ æмæ æндæр сумкæтимæ.

Денджызæй æрцыд лыстæг дымгæ æмæ æнкъардтон, мæ былтæ цы цæхх æрттывтой, уый. Фыццаг хатт æнкъардтон æхсызгон æнкъарæн. Поездмæ

æнхъæлмæ кастыстæм сахаты æрдæгмæ. Мæнæн уый уыдис ног уæлдаф. Адæм зарæг зарыдысты модæйы «Профессор, зæгъ ын, æйчы раздæр райгуырд æви карк». Алчидæр бæрæгбæттæй æрыздæхт континентыл. Мессинамæ æрбацыдтæн, æз федтон, паромы науыл цы æхсæвæрттæ уыд, уыдон дисгæнгæйæ дисгæнгæ. Уый уыдис -сентябры астæу æмæ уыцы æрвхуыз арвæй нарæг æрбаленк кодта мингай лебедæйы уæлæ. Сæ рейсæй мæ бæллиц æрæвæрдтой: æппынфæстаг мæ бинонтимæ цæрынмæ æрыздæхтысты. Æз архайдтон, цæмæй Хуыцауы фенон уыцы рухс фæзы астæу æмæ, кæд æй нæ уынаем, уæддæр ын бузныг загътон мæ чысыл уды арфæй. Æнæкæрон сахаты фæстæ мах æрцыдыстæм Роммæ, цæмæй сног кæнæм, æндæр сахаттæ æнхъæлмæ кæсыны фæстæ, поезд Миланмæ, цыран Домодосоламæ æрцыд поезд æндæр ивд. Уый уыдис бæллиц. Уыцы поездыл мад салам дæтгæйæ, кæй зыдта, уыцы цалдæр адæймагæн. Алчидæр бафарста, кæцæй рацыдтæ æмæ йемæ чызг чи у, зæгъгæ. Æндæр чызг ын кæй ис, уый нæ зыдтой.

Æз мæ цæст дардтон пейзажтæм: федтон цады майор æмæ сакъадæхтæ диссагæй, уый фæстæ хæхтæ. Æз бафарстон, æрбацауæгæйæ цас нæ фаг кæны, уый зонгæйæ, горæт кæй ис, хæхтæ кæмæн ис, ахæм комы. Домодосоламæ æрцыдыстæм райсомæй æрæгмæ. Арв уыд сау, фæндæгтæ дæр цыма ныв кодтой талынг, адæм цыдысты æнæфæцудгæ къахдзæфæй зæхмæ кæсгæйæ, суанг ма дарæс дæр талынг уыд. Папæйы станцæйы махмæ æнхъæлмæ каст мæ чысыл æфсымæримæ, кæцыйы федтон Сицилийы дыууæ азы размæ. Хъæбыстæ æмæ хъæбыстæ. Хæдзармæ куыд цыдыстæм, афтæ æз архайдтон, тагъд мæ горæт чи суыдзæн, уыцы бынат раиртасыныл. Хæдзæртты рудзгуытæ нымадтон фæлæ афтæ бирæ уыдысты, æмæ мæ нымадты æфсæнттæ фесæфтон. Æгæр бирæ уыдис рудзгуытæ, æгæр бирæ хæдзæрттæ кæрæдзийыл. Уыдон афтæ бæрзонд уыдысты, æмæ мæ цæстытæ арвыл фесæфтысты.

Æз бафæлвæрдтон сæ сæрæй. Мингай фæрстытæ мæ сæры æрæнцадысты, æнæфæразгæйæ рацыдысты. Курсæй мæ бон нæ бацис иу дзырд дæр цæуын.

Уый фæстæ хæдзары ма иу диссаг фæкаст, мæ хоты куы федтон, æрмæстдæр къамтæй мæ зæрдыл кæй æрлæууыд, уый. Иннæ диссаг у, къæбиц раковинæ, кран æмæ газы пецимæ (Новарæйы хæдзары дон нæ уыд æмæ йæ хъæдæрмаегæй фыхтой). Изæры æрбацыд, цæмæй йæ чызг Катеринаимæ бабæрæг кæна «Корация»-йы гrazy. Сыхæгты дæр мæ базонын фæндыд. Дыккаг изæр мæ фыд акодта киномæ. Мæ царды рæсугъддæр изæртæй иу, кæцыйы æз æнустæм æрымысдзынæн, суанг фæстаг бонмæ. Æппынфæстаг æз уыдтæн мæ фыдимæ, цалынмæ йæ нæ уарзтон, куыд уарзыс æнæуый фыд, уæдмæ йын ныр дис кодтон æмæ æппынфæстаг фыццаг хатт мæхи хъахъхъæд æнкъардтон, цыма йын йæ принцесса дæн. Иу ныхасæй, мæнмæ афтæ каст, цыма мигътыл цæуын, æз æрбадтæн æндæр ран Дун-дунейы.

Нæуæм сæр - Арвы дуар.

Сицилийæ райдайыны размæ мадæн бантыст мæнæн хъуымацæй бынат ссарын æмæ дыууæ бонь фæстæ мæнæн дæр æрбацыд кусынмæ. Хæдзарæй рацыдыстæм райсомæй раджы: тынг æнкъард уыдтæн ацы ногдзинады тыххæй.

Бацæуæны мын æгасцуай загъта, стыр худт мын чи скодта æмæ мæ къухæй, æхсызгон æмæ æхсызгон ус мæ къухæй чи райста, уыцы æрыгон ус Тильдæ. Тилде мын Миланæгтæй загъта «Зæрдæбынæй бела Тусæ (чызг), æрбацу, æз дын æвдисын, мемæ чи кусы, уыцы чызджытæ: æмæ Терезинайы. бафтыд - ма æфсæрмы кæн фæрсынæй». Уæдæ цæстыфæныкъуылдмæ мæхи ссардтон мæ ног куыстæй.

Æз æнкъардтон ныридагæн стыр æмæ, цæмæй ацы ивддзинад æрæвæрдтаин Бэла Тусæйы царды фыццаг хатт мæйдар æрцыд. Уыцы темæйы тыххæй бирæ нæ зыдта, фæлæ Новарайы йæ хистæр хæлæрттæ цы хабæрттæ фехъуыстой, уыдонæй бамбæрста, æрыгон усæй куыд рауад, уый. Уый бамбæрста, уыцы сигнал æй сылгоймаг кæй нæ хъæуы, уый: ныридагæн уыдис, цы базыдта, цы

базыдта, цы зыдта æмæ йæ уарзта, уыдонæн. Уый нал уыд æхсæрæг æмæ йын æрцыд æхсæрæн метаморфоз. Æрцыд дардæй æмæ цалдæр минутмæ иу дунейæ иннæмæ ахызт. Йæхи æрæййæфта иунæгæй æмæ дзы тынг сæрыстыр уыд.

Уæдмæ ног куыстимæ зонгæ кæнын байдыдтон. Уый фæстæ сæрыхъуынты хохранбынтæ æвæрдтой пальтотыл. Цармтæ æхсадтой губкæйæ æмæ æппынфæстаг хъæдын æхсæныл æрæвæрдтой, алырдыгæй сæ æлвæстæй. Сицилийы лабораторийы куы ныппырх кодтон, уæд мæм æрбаздæхт, уæладарæсы бынмæ æрæвæрын позæтæ куы ныппырх кодтон, уæд. Ам дæр иуæй-иу мæлдзыгтæ æнгуылдзтыл алыгъдысты. Кæд иу чысыл хур уыд, уæд сæ уынджы цæхæрадоны бахус кодтой, æмæ мæ хъуыд Персы зынаргъ уæрыччытæм, рувас, морк, ра-мукейы зынаргъ уæрыччытæм сентинель саразын. Цалынмæ сæ æрцахстон, уæдмæ мæ зæрдæмæ фæцыд, машинæтæм æмæ чи ахызт, уыцы адæммæ кæсын. Æз суанг машинæты æддæмæздæхт газтæм дæр тырнын æмæ мæхи æрæвæрынмæ хъавыдтæн горæты уыцы парфюмæй, афтæмæй ног æмæ нозтджын чызгæн, кæцы схъомыл сыгъдæг уæлдæфы. Горæт мæ цæстæнгасы бын парад кодта æмæ мæ рæстæджы æмбарынад дæр нал фесæфт. Мæ фыд мын бамбарын кодта, уыцы бон уым сахатгай дихгонд кæй æрцыд, Кастрянгийы куы цардтæн, уæд æз æрмæстдæр зыдтон, хуры сæр æмæ йæ æмбырд. Хаттæй-хатт, цалынмæ æз цармтæм кастæн, уæдмæ уæллаг уæладзыджы иу ацæргæ ус æрбацыд, цæмæй мæ æмбал кæнон. Уый дзырдта нарæг пиедмонтæй æмæ æз дæр нæ бамбæрстон док: «Цы белæ фиолæ, *nndua tivegnat*-æй (кæцæй æрцæуыс)? Кумæ ти кæд циатæ (цы у дæ ном)?». Æз ивын. "Æз мæ æмбарын мæн (нæ æмбарыс)?" Царм куы бахус, уæд æрыгон ус æрæвæрдта, цы æфсæнвæндагтæ сæ бафæдзæхстой, уыдонæн къуылдымты формæ.

Чысылгай æз сахуыр дæн фриселлинæйы æмбæрзæн, ахизæн алыварс æмæ уый фæстæ æмбæрзæн æвæрын. Мæ арæхстдзинадæн æз райдыдтон

æрвылкъуырион пагеттæ исын æмæ цыбырæй мæ æвæрд æрцыд, пенсийы ацæуыны тыххæй брендтимæ. Мæхи стырдар æнкъардтон. Лабораторийы уыдис радио: Æз æхсызгонæй æнкъардтон зарджытæ. Allora i frigoriferi non erano diffusi ma la signorina possedeva una ghiacciaia che riempiva con blocchi di ghiaccio forniti da un signore che passava con un carretto per le vie del paese. Мæнæн афтæ æнæхъæн дон нуазын уыдис ног. Хъæдармæгæй æхст экономикон пец хæдзар схъарм кодта. Телефон ын нæ уыд, фæлæ йæ клиенттæм æрбадзурын куы бахъуыд, уæд мæ æрбарвыста йæ мадыфсымæрæй, цалдар кусæгимæ арæзтадон компанийы хицауæй. Уыдоны æхсæн, æнæнхъæлæджы, æз фыццаг хатт фæдтон... фæлæ ай у æндæр хабар, кæцы, кæд мын рæстæг æмæ монц уа, уæд дын фæстæдæр радзурдзынæн.

Хæдзары хорз бахордтон, изæрæй уый рацыд горæты центрмæ, дурæй конд æмбæрзæнтимæ æмæ рудзгуытимæ дуканиты. Сабаты æз мæ мадимæ ацыдтæн базармæ, кæцы ахсы центры хорз хай, æмбисбонмæ æввахс куыстæй куы рацыдтæн, уæд. Æфсæйнаг балхæдтам, цæмæй мæ пальто скæнæм. Уыдис ын æвæрд. Æз æй æрæвæрдтон, Рождествойы æмбисæхсæвы массæмæ мæ кæй æрæвæрдтон, уымæй. Иу ныхасæй, амондджын цард.

Æрцыд карнавал. Галлтийы театры Виглионмæ хæстæг цы бинонтæ ис, уыдонимæ архайдтам. Уый уыдис бæллиц, цæмæй фенæм маскæгонд кæфтытæ фосфорæгæнæг рухс хъазты æхсæн.

Иннæ сабаты, куы сыстадтæн, уæд цыдар æвзæр уыд. Æз ныккуыдтон, уымæн æмæ мын мад нæ лæвæрдта Магнезийы Сан-Пеллегрино. Мартинийы йæ фыдыфсымæры фырттæй иу æрбацыд. Æхсæвæр немæ. Боньцæхты мæхи диссаг фæкаст, цыма мæ амонд кæронмæ ахæцца. Дадæ фыдыфсымæры фыртимæ поездмæ æрбацыд, стæй мах сихор кодтам.

Уыцы изæр нæ рацыдыстæм къæхдзæфæй. Дада загъта мамæйæн: «Æз æрцæудзынæн бары æмбæлттæ». 10 сахатмæ æввахс æрыздæхт йæ хæдзармæ

Гемандендойы æмæ йæ фæлмæн цæсгомæй рацыд, æмæ йæ къæхты бын æрцæуы æфсæн æфсæн. "Тереза, æрцæттæ кæнæм ромашка". Цалынмæ фыд хуыссæныл æрæппæрста, уæдмæ æз æфсымæры æфсымæримæ хъæлдзæгæй рацыдтæн, цæмæй дохтырма 50 метры дæрддзæфмæ æрбадзурон. Уайтагъд æрцыд, фæлæ уæдмæ мæ фыд цæрынæй нал баззад. Фæстæдæр базыдтам, аортæ кæй фæцудыдта, уый. Фæлæ дзы ницы уыдаид, фыд арвы дуарæй ахызт æмæ уæларвмæ атахт. Уый уыд 1951 азы 17 февралы, æнæхъæн æхсæв æз мæ фыды æнæхъахъхъæд цæстытæй баззадтæн. Мæ сæр æрзылд, мигрень æмæ сæры æмхæцца, кæцы нал ист æрцыд уыцы уатæй, цыран æппæт дзаумæттæ æнæуынон сты, уымæн æмæ æнæраст мæлæты æвдисæнтæ. Домодосолаейы мæм цы æвирхъау хъысмæт æнхъæлмæ каст, ууыл никуы æрлæууыдтæн, мæ цæссыгтæ мæ цæстытæй нал æрæнцæдтæн, уымæн æмæ кæуынаен йæ диттмæ бахус сты. Мессинаейы денджызы былыл æнкъард рухсы рæстæджы цы Хуыцау æрхъуыды кодтон, уый мæ цæстытыл ауайын кодтон, кæм æмбæхст уыд? Цæмæн нæ ныууагъта? Цæмæн мæ афтæ бирæ цæмæн æруагъта? Цæмæн ныр, мæ фыды кæй ссардтон, уый цæмæн æнустæм байстой? Цавæр пайда у ацы трагедийы? Ныр ам, Домодосолайы Хуыцау æндæрхуызон, дард, æнæфæцудгæ кæй уыд, уый, цыма йæм афтæ каст, цыма талынг, æнæфæцудгæ æмæ æнæфæразгæ, æнæфсис, æз нал зыдтон, æууæндын æй æви нæ, æмæ йæ ницæмæ дарон мæ æнæхъæн бонты дæргъы. Æхсæвтæ æмæ æхсæвтæ æз æнæдзургæйæ баззадтæн, цæстытæ æнкъардæй, талынгæй, зæгъæн ис, æмæ мæ зæрдæ даргæйæ, боны æрцæугæйæ, алцыдæр раздæрау кæй æрыздæхдзæн. Уыцы æнкъард бонты, мæ бинонтимæ æрзæткъахæны къæсæрыл æмбæрстой, дзæнæт чызгæн бынат кæй нæу.

Уыцы æхсæвтæй иу, райсомæй раджы æрхаудтæн æмæ æфхæрд фынаейы фæстæ адджын фыны аныгъуылд: мæхи æрæййæфтон цадыл, стæй мæ фыд мæ цæстытæй фæзынд æмæ мæ цæсгом æрæвæрдта æрвон рухсы. Ныр йæ цæсгом нал хъызæмар кодта æмæ рæсугъдæй сыздæхт. Адджынаей мæм худт, мæ къух

мын райста, æрбахъæбыс кодта æмæ мæм ныхас кæнын байдыдта. "Мæ сывæллон - загъта уый - цы мæ фæнды ныр дын зæгъын, уый у мæ уарзондзинад, æппæт уыцы хорздзинад, кæцы мæ фæнды. Уавæртæ æрæвнæлдтой, цæмæй кæрæдзийы ма зонаем. Æз афтæ тынг фæсмон кæнын, æмæ дæ нæ федтон рæзын...».

Хаттæй-хатт æз хъуыды кæнын уыцы бæллиц æмæ мæ фæстаг балц, ахъуыды кæнын, Хицау мæм кæд æрбадзурдзæн, уый, æз уарзын, цæмæй мæ цæстытыл ауайын кæнон, арвы дуарæй куы ахизон, уæд мæм мæ фыд æнхъæлмæ кæсы, уыцы изæрæй мæ æрæвæрдта, кæцы мæ æркодта кино: йемæ нæм бирæ цыдæртæ зæгъæм, хъуамæ уыцы ныхас æнустæм уыцы уазал æхсæв æрæхгæд æрцæуа. Уый уайд хуыздæр фæндаг, мæнмæ гæсгæ, мæ фæстаг балц райдайын.

Мад баззад ныффссастæй цыппар сывæллонимæ æмæ æнæ пенсийæ, уымæн æмæ фыд уыдис хуымæтæг коблер. Дунейы æппæт уазал æмæ æппæт рыст дæр æрхаудысты нæ эмигрантты мæгуыр бинонтыл.

Нæ зæххæй дард, цардæй дард, мах уыдыстæм æдзæрæг дымгæйы æрцахст хуырæй конд хæрæг.

Мæ мад йæхи æмæ йæ удæй æнæхъæнæй дæр фесæфта. Уый сси æдзæрæг снаряд. Йæ буарæй æрæмбырд кодтой хъæды къæртт, нæ баурæдта æрзылды æмæ йæ сæфт цæстæнгасæй, зæххон цæсгомыл æмæ æнæ дзургæйæ, æнæхъæн минутты дæргъы баззад æнæхъæн минутты æрдæм, Дадайы ингæны 'рдæм. Уый сси, ферох кæныны æнæмæнгхъæуæг кæй нæ уыд, уый тыххæй цы гуымир æрбабырста, уый хуызæн. Æз æнкъардтон, æнæ рацæугæйæ æнæнхъæлæджы æнæнхъæлæджы куы аныгъуылд, уыцы момент. Æз æй нызмæлынмæ хъавыдтæн, æз йемæ аныхас кодтон, йæ зæрдæ йын рухс кæнынмæ куы хъавыдтæн, уæд. Æнæуырнæгæй рольтæ бынтондæр фæстæмæ æрæвæрдтой: растдæр уыцы чызг, кæцы мад æрсабыр кодта, йæ хабæртæ йын

дзырдта, цæмæй йæ æнæ йæ лæгæй цæрынмæ бацæттæ кæна æмæ йын баххуыс кæна ферох кæнын. Æз, хистæр чызг, 15 азы нæма цыд.

Сихорæй фæстæмæ æз æрыздæхтæн хъуымацæй кусынмæ, цæмæй ноджы цалдæр лирæйы æрæвæрон. Растдæр æз архайдтон, цæмæй ныфсы зынг удæгасæй баззадаид. Фæлæ мæ мады кæрон нæ зонын, куыд, чи зоны, ныфссастдзинады хъаруйæ, иннæйы æхсæн æнæхъæн дуне йæ уæхсчытыл æрæвæрдта æмæ сабыргай æрбаздæхт æфсæнвæндагмæ, иуæй-иу юбкаетæ æмæ æфсæйнаг æфсæйнагæй конд халат фыцынæй..

Децимойы сæргонд - Ла Бела Туса

Уыцы аз майы мае чысыл æфсымæр фæрынчын уæд æхснырсæгæй æмæ йæ дæр райста, сывæллонай йæ нæ æрæмбырд кодта. Цалынмæ хуыссæны уыдтæн, уæдмæ фехъуыстон, мае мад дуар куыд байгом кодта, уый. Чидæр дзæнгæрагæй цагъта. Уый фæстæ фехъуыстон Зизертæ æмæ Мхерильойы хъæлæс. Æз тыхстæн: цалынмæ мае Домодосолаемæ нукуы æрбакодтой, цæмæй ныййарæджы федтаин æмæ ныр сæхи удагасæй сæвæрдтой. Иу къуырийы бæрц баззадысты, стæй чысыл фыдæнхъæлæй ныууагътой, уымæн æмæ сæ ныфс уыд, æз семæ Сицилимае кæй æрыздæхтæн, уымæй. Ноябры маейы æрцыд «Бордайы» фыстæг «Блэкæй». Мад фæтарст, йæ къух ын йæ къух æруагъта. Федтон æй хъæр кæнын: Зизикт фехъусын кодта, баба Турийы мæлæт. Бордонаройы хъæуты йæ 8-æм ноябры ссардтой мардæй. Цыдис ыл 87 азы. Иннæ аз уыдис ноджы иу ноджы стырдар æнæразыдзинад, уæд æнæнхъæлæджы фæдагуырдатæ æркодтой мæлæты аххогагмæ, риуай къухдарæнай æнæфæразгæдзинадæй, кæцы рабæраг ис эксгумацийы рæстæджы. Фыдракæнд сылгоймаг æрæвæрдта йе 'фсымæр, сыхæгтимæ

хъæуты, цæмæй адафтаид 11 мин лиры пенси. Фæстæдæр ахæстоны служба кодтой 24 азы йыл кæуыл цыд, уыцы 24 азы æмæ 12 азы кæуыл цыд, уыцы ерыстæм.

Æз æдзухдæр хъыг кодтон. Чысыл æхцайæ дæ бон нæ уыд 5 адæймагæй размæ рахæссын. Мисс Тильде мын бафæдзæхста, цæмæй мæнг куыстæй ссæрибар кæной, цæмæй мæ бон уа æвæрыны офисмæ регистраци скæнын. Æз арæх цыдтæн сбæрæг кæнынмæ, исты куыст ис æви нæ, фæлæ ныфсытæ уыдысты къаннæг. 53-æм апрелы мæйы зыдтон, заводы кæйдæрты кæй райстой, уый. Нæ сæ хъуыд, сæ фыдæлтæм ныридагæн уыд оккупаци. Уый фæстæ æз ацыдтæн кабинетмæ протест кæнынмæ: мæн хъуыдис иннæтæй фылдæр кусын. Майы æз æппынфæстаг бацыдтæн заводмæ, цыран æвзæрынц эластикон лентæтæ, къахыдарæсæн, лентæтæ, электрон телтæн трубæтæ. Уæззау куыст кæнын æрвылкъуырион сменæтимæ 6-13 æмæ 13-21. Æз дæр цы рæстæгмæ ацыдтæн, уый дæр ацыдтæн хъуымацмæ, цæмæй мызд æрæмбырд кодтаин æмæ мадæн æнцойад радтаин.

Август æрцыд. Бæрæгбæттæн Комаре Грацийæйы бахъуыд Сицилимæ ацæуын, цæмæй ацæргæ мады ссардтаид. Æз сфæнд кодтон йæ чызг Кэтринæимæ ацæуын. Поездæй рацыдыстæм Миланмæ, стæй Роммæ, уым æхсæвыгон æрбацыдыстæм. Цалдæр сахаты æнхъæлмæ кастæн, поезд Сицилимæ куыд æрцæуа, уымæ.

Станцайы ссардтам пенопластæтæ, се хсæн та Новарайы нано актер, Сальваторе Фрунер, æмæ йæ ном нæ хъуыды кæнын. Цалынмæ миссис Грация бандоныл æрæнцæд, уæдмæ мæ æрбахуыдтой æрзицынмæ. Эседрайы фæзуатмæ нæ акодтой, цæмæй моттареллæ хæрæм. Цыма ногæй цæрын райдыдта.

Поезды æрцаугæйæ, ныридагæн æххæст, миссис Грация атахт, цæмæй дыууæ æхсæнæй йæхи æруагътаид. Поезд бынтондæр нæ æрлæууыд æмæ рельсытыл æрхаудта. Æз, Катерина æмæ æппæт адæм æрбайхъуыстой, æнусон фыды хъæр кæнгæйæ, мах æй æнæхъæнæй дæр æнæхъæнæй æхсадтам, фæлæ диссаджы удæгасæй. Уый не сразы ис рынчындонмæ йæ æрбакæныныл. Иу сахаты фæстæ поезд ацыд. Мезогиорнойы размæ мах æрцыдыстæм «Термы вигли»-йы станцамæ, цыран мах рацыдыстæм, цы автобус æркодта, уый Зизрит æмæ Мхерильойы уазæг Новарайы.

Уыдон ныл сæмбæлдысты, куыд кады уазджытæ, афтæ. Æхсæв æртæ дæр Латвийы, Катерина æмæ æз цæст нæ æхгæдтам. Мисс Грация йедзаг уыд рыстæй. Уыцы æхсæв уыдис æнæнхъæлæджы: иуæй-иу æрыгон лæппутæ нын гитарæ æмæ скрипкаимæ серенадæ скодтой, фæлæ сæ мæстыгæр Мичло Мичойæн алидзын кодта.

Катеринайы мад, зæгъæн ис, æмæ æдзухдæр æрвыста хуыссæны. Дæс боны фæстæ рацыд æрмæстдæр дыууæ хатты, цæмæй ацæуа æмæ ацæргæ мадмæ æрбацыдаид. Боныцъæхтыл æз ацыдтæн æмкъласонтæ æмæ лабораторион хæлæрттæ ссарынмæ. Иу бон ма федтон, мæ хъæбыстæ кæнынмæ чи æрбацыд, ахæм æмкъласон дæр. Йæ къухыл æрæвæрдта велосипед æмæ йын загъта, цæмæй мæ акодтаид бæхыл бадынмæ. Уæд велосипедыл иу чызг Новарайы никуы уыд. Куыддæр базонгæ, афтæмæй Зизæ мæнæн уайдзæф кодта: «Ды сдæ, æз ахæм хъуыддæгтæ никуы æрхъуыды кодтаин».

Домодосоламæ æрыздæхгæйæ, миссис Грациа йæхи æрæвæрдта йæхи æрæвæрыныл. Уыцы фæззæджы фæстæ артроз йæхиуыл райста йæхиуыл. Æрмæст хъæбатырдзинад райста, йæ бинонтимæ цавæрдæр бæрæгбæттæм куы ацыд, уæд мæ дæр æрбахуыдтой.

Фабрикайы æмæ хъуымацы куыст сног кодтон, фæлæ мæ хъуыд ног фæлтæрддзинæдтæ. Иу бон Сан-Гервасио æмæ Протасиойы приходмæ бацæугæйæ, Дон Джузеппе Бенетти мæм æрбацыд, цæмæй мæм иуæй-иу фарстатæ радтаин. Æз ын мæ æппæт æфхæрдтæ дæр æргомай æрæвæрдтон. Уый мæ ныфс бауагъта æмæ мын загъта: «Хуыцаубоны æхсæварæй фæстæмæ æрбацæуыц оракторийæн». Уым ссардзынæ католикон архайды мисс Германæйы президент, кæцы чызгæн ратдзæн æмæ дын ратдзæн бирæ хорз уынаффæтæ «. Уайтагъд мæхи æнцонæй æрæйæфтон: чысыл æфсæрмхуызæй райдыдтон хæлæрттæ кæнын. Æз тарстæн, дзурын нæ зонынæй, фæлæ Хуыцауы æххуысæй фыццаг зындзинæдтыл фæуæлахиз дæн. Æз æхсызгонæй бакастæн, бындурæвæрæг Армидæ Бареллийы дисы æфтаугæйæ, уыцы æмбалады газет: йæ фæрцы мæ цард фæхуыздæр. Заводы рад æй куы радта, уæд райсомы массæмæ рацыдтæн 7-аздыдæй, цыран фембæлдтæн Дон Бенеттиимæ, кæцы нымæдта мæ монон разамонæг. Къуырисæры æз мæхицæн радтон, цæмæй аргъуаны раз иу сахат баззадаин, аргъуаны раз хорз прессæйы бандоныл. Фæстæдæр мæ æрбахуыдтой, цæмæй бацæуон АКЛИ-йы советмæ. Æппæт уыцы хæстæй мæхи æнкъардтон ахсджиаг æмæ æххæстгонд.

Заводы æмбæлттæ мæнæн æнæуый дæр æрхъуыды кодтой, фæлæ мæхи æнкъард нæ уыдтæн, цы ныхмæвæрдæй сын куывтон, æмæ сæм фæстæмæ æрбадзырдтон, æнæхъæнæй æнæхъæнæй æнæхъæнæй куы ныхас кодтой, уæд.

Иуæндæсæм сæргонд - фарфорæй цæсгом

Иу сæрдыгон къуырисæры немыцаг католикон акцийы президент организаци кодта хæхтæм балц. Цы чысыл æхцайæ мын бантыст балцы хай бафидын. Мах автобусæй æрбацыдыстæм Гоглиомæ, уый фæстæ та кабелон машинæимæ Альпæ Деверойы æмæ уый фæстæ фистæгæй та Кримпиоломæ. Æз ахъуыды кодтон дидинджытæй æмбæрзт хæхты рæсугъддинадыл: рододендрис, рануноколи, хæддаг орхидейæтæ. Бæрæггæнæнтæ, цæмæй æрæмбырд уой. Дуры æмбæрзæнтимæ æмæ рудзгуыты æмбæрзæнтæ кæмæй цардысты, ахæм хæдын рудзгуытæ кæмæн уыд, ахæм æхсæртæ. Æз бафарстон Германийы, фæндаг кæм фæцис, уымæй. «Куы бафæллайын кæнæм, уæд æрлæудзыстæм æхсæварæй». 13 сахатмæ æввахс æрлæууыдыстæм, къæдзæхæй комы 'рдæм цы сыгъдæг дон æрцæуы, уый нуазынмæ. Хæргæйæ, куывтой æмæ куы зарыдысты, уæд мах дарддæр цыдыстæм, цæмæй æрбаздæха. Цинæй æнкъуысын: ахæм рæсугъд бон никуы арвыстон. Хæдзары æз фехъусын кодтон Моминайæн æмæ йæ худтæй иу федтон.

Алы рæстæгæй-рæстæгмæ мæм æрбацыд пост «Новарæ Сицили»-йæ: уый æрдомдта, цæмæй йын Домодосолайы куыст ссарын, цæмæй нæм æмбæла. Тынг æнæзонд уыдтæн, фæлæ амонджын уыдтæн, исчи мæ кæй уарзта, уымæй. Домодосолайæ дæр ма уыд, фæлæ мæ зæрдæмæ нæ фæцыд: райсомæй ныгæдта грапæйы циккæ æмæ æдзухдæр уыдис сырх былтæ.

Райсомы медитацитæ æвдыстой моладзандоны фæндаг, фæлæ уыцы иу рæстæг мæ зæрдæмæ фæцыд сывæллæттæ æмæ бинонты равзæрдды хъуыды. Æз мæхи æрæвæрдтон Хуыцауы фæндонæн. Цалдæр хуыцаубоны мах ацыдыстæм сыхаг бæстæты оратортæм. Автобусы балц мæ хъыгдардта, фæлæ хъæбатырдзинад цыдæр чысыл хъызæмæрттæй ахызт.

1954 азы 1-æм майы, 1954 азы ораторон балцæй организаци кодта балц: райсомæй Мадоннаы ди Оропæйы кувæндонмæ æмæ æхсæвæрæй æхсæвæрæй æхсæвæрæй æхсæвæрæй æхсæвæрæй æхсæвæрæй Бьелæйы кадджын фыййау. Æз уыдтæн фыццагтæй иу, кæцытæ мæ хæлар æмæ йæ лæппу Пьериноимæ иумæ рафыстой. 2 автобусы дзаг фæсивæдæй баздадысты. Се хсæн, кæмдæр ныридæгæн кæм фæдтон, ахæм æфсæрмхуыз урс. Уый уыд уый: æз цы арæзтадон компанийы кусæг ацыдтæн, уый æмæ æрбадзырдта æмæ æрбадзырдтаид хъуымацæй æлхæнæгмæ. Пьерино мын æй балæвар кодта: уый уыд йæ фыдыфсымæры фырт. Боны дæргъы мæ йæ цæстæнгасæй никуы ныууагъта. Фæстæмæ хæдзармæ æз мадæн загътон. Фыццаг уæладзыджы æвæрд уаты балкъоны бын æй куы фæдтон, уæд æй куы фæдтон, уæд. "Мамæ, мамæ, æрбацу æмæ фен: ис, Биэллæйы цы лæппуимæ фембæлдтæн, уый. Æмæ æрдæг худтæй: «Кæсы, тæрхондон дæ кæй кæны». Дыккаг изæр, сыхагимæ ацæугæйæ, æз æй ссардтон мæ разы. Æфсæрмæй йæ бафарста, дæ бон у немæ æрбацæуын, зæгъгæ. Чысыл æнæууæнк дæн, æз кæй сразы дæн. Айс чатæй къаддæрæй-фылдæрæй чат ныппырх кодтам. Фабрикаы æхсæвæрæй фæстæмæ мæм хæдзары уыд. Иу изæр æй æз æрæвæрдтон, цæмæй йæ йæ мадæн балæвар кодтаид, уый йын тынг хорз æрбацыд. Йæ уæгъд рæстæгмæ æрбацыдысты ораторийы. Уæд лæппутæ æмæ чызджытæ фæхицæн сты, æрмæст фембæлды кæрон нæ бон уыд фембæлын. Мах дæр архайдтам АКЛИ-йы фембæлдтыты.

Мæ мад, кæд Сицилийæ æрцыд, уæддæр, кæрæдзийы чи уарзта, уыцы дыууæ лæппуйæн иунæгæй рацæуæг кæм нæ уыд, уым нын ныфс бауагъта æмæ мах

райдыттам сабыр балц. Джузе мын загъта, зæгъгæ, мæ фыды зонгæ кодта: æхца æрæмбырд кæнын, 4 сывæллоны уæвын æмæ æрмæстдæр уыцы фыд, кæцы куыста, лæппуйæ йæ хæдзарæй цалдæр къахдзæфы казармæйы финансиргæнæгæн исты къамис сарæзта. Хаттæй-хатт сæ къахыдарæс æрбахаста, цæмæй мæ фыдæн цалцæг кодтаид. Æз æхсызгонæй хъуыстон.

Уый мын радзырдта æндæр хъуыддаг: 1950 азы 16 сентябры æз Ромæй куы ацыдтæн, цæмæй виртуалонæй æрцауæм Домодосолаемæ. Гиуæ, нырма йæ куыд хонæм, афтæмæй æрцыдис велосипедæй Сыгъдæг азмæ. Авантюристон балц: Домодосолайæ райдыдта, хæххон дзабыртæй тагъд чи æрæвæрдта, уыцы комæй цы сауджын, уымæй. Зæгъæн ис, æмæ йæ фæдыл ацауæн нæ уыд. Æрмæстдæр æрлæууыд, исты халсарты цæхæрадон куы федта, цæмæй исты салат райстаид, уæд. Иосифыл æрдæгæй баззад иунæгæй. Страда, уынгæй уайгæнæг скæны, зæронд велосипедæй дзаг, хъæддаг гæдытæй дзаг, цæмæй уай кæной. Уыдон сарæзтой компани, суанг Роммæ.

Август æрцыд. Завод æрæхгæдта бæрæгбæттæн æмæ сфæнд кодта ацауын æмæ мæ розæйы хуызæн хойы, кæцы уыдис Мæргъоццойы цады хохрæбынты, цæмæй йæ дзæбæх кæна. Æз бафарстон, хæдзарæн мæ цалдæр боны чи баурæдтаид, ахæм монахинæтæй. Ацы хъуыдыйы кой æз ныртæккæ дæр æз æрхастон Гиузейæн. Хæдзары ма дзы уыд æндæр чызджытæ дæр. Се хсæн монахинæйы рæсугъд фыдыфсымæры фырт. 15-æм бон райсомæй, Æнхъæлцауы бæрæгбон, цæмæй нæм йæ уатмæ æрбадзырдта, уый тыххæй. Алыхуызон кремты, маскарайы æмæ помадæты цæсгом байдзаг кодта: цыма æхсарæй конд статуятæ уыдысты. Æхсæвæрæн, монахинæйы æфсымæры хо æрымысыд хъæбулы чызг: æнæнхъæлæджы нæ уыд, афтæ нæ кæй æрæвæрдта, уый.

Боныцъæхты рудзынгæй цадмæ кæсгæйæ федтон Джайы. Уыцы фарфорæй цæсгомæй мæ нæ фæндыд равдисын. Дуармæ мæ фенгæйæ, зæгъæн ис, æмæ

мæ нæ базыдта. Æз хатыр ракуырдон, æмбарын кæнгæйæ, уый уыдис эксперимент æмæ иннæ чызгтæ дæр ивд æрцыдысты. Боныцæхтыл æрбакодтой хæдзары цæхæрадонмæ. Изæры 'рдæм мын арфæ ракодта: «Ратагъд дæ фен, Домодосолайы, фæлæ раздæрау сыгъдæг æмæ ног цæсгомимæ».

Дыууæ -æмæ æнæзонгæ сæргонд - Виолеттæ

Дыууæ къуырийы улафты фæстæ, 13-æмæй 9 сахатмæ заводы куыст сног кодта, кæд æмæ æз æрæвæрдтон Сполы æз æрхъуыды кодтон, æз æрхъуыды кодтон Джазы, фæлæ уыцы иу рæстæг мæнæн нæ уыдис стыр фæндон. фен æй. 21 сахатыл сиренæ хъазыдысты æмæ мæ зæрдæ фидарæй æхсын райдыдта. Папкæ æрæвæрдта, æрдæгæфсæстæй велосипедæй кулдуары рацæугæйæ. Уый уыд уый: æрцыд мæнæн, æрбалæууыд, æфсæрмхуызæй мæм цæсгомыл æркаст æмæ загъта: «Уæдæ мæнæн дæ зæрдæмæ цæуы». Велосипедыл лæдзæгыл мæ æрбадын кодта æмæ мæм хæдзармæ дæр æрбацыд. Мах ивтам хуымæтæг æхсæвæрæй салам. Уый, зæгъæн ис, æмæ алы бон дæр сфæлхатт кодтой. Къуырисæры æхсæвæрæй фæстæмæ сыхаг бæстæты цыдæр велосипедыл цыд. Иу бон мæ йæ хæдзармæ акодта, цæмæй мæ базонгæ кæна фыд æмæ мадимæ, дыууæ хоимæ æмæ æфсымæримæ. Чысылгай мæ уый дæр базонгæ кодта фыды æфсымæртæ æмæ фыдыфсымæры фырттимæ, куыд æмбал.

Балкъонæй нæ куы федта, уæд мæ мæнæй нæ хæдзармæ схызтысты. Цалынмæ уыцы лæппуйæн йæхи æруагъта, уæдмæ мæ тынг æнæуынаер уыд. декабры, Æнæфæцудгæ концепцийы бон, мæ ном бон, дзæнгæраг ныззыхъхъыр кодта. Уый уыдис флорист, кæцы мын радта сырх грантты букет. "Мамаæ, Гиуæ мын æрбарвыста фæндонтæ!". Цы фыдæнхъæл у, фиппаинаг байгом кæнгæйæ: уый нæ уыд, фæлæ 14-аздыд лæппу æнæнхъæлæджы

æмбæлд. Фыст æрцыд «Æз дæ уарзын» кьухфыстæй. Чи зоны, æз æнхъæлдта, æз йе 'мгæртт кæй дæн, уый.

Рождествойы æхсæв равдыста йæхи стыр хуызджын вазæимæ, йедзаг шоколадæй æмæ саламгæнæн картæйæ. Æз ын бузныг загътон æмæ æмбисæхсæвы массæимæ иумæ ацыдтæн. Хæдзармæ æрыздæхгæйæ мын загъта: "Райсом мæ хъæуы мæ бинонтимæ æхсæвæр кæнынмæ ацæуын хæстæг адæмимæ. Мах ногæй уынаем Санто-Стефанойы". 26-æм бон райсомæй æз мæ мадæн загътон "Æз нал рацæуын уыцы лæппуимæ, æз фæстæмæ æрбаздæхын вазæ, нæ мæ фæнды сæхи æххæст кæнын". Æмæ уый карз цæстæнгасæй: «Ды æдылы дæ, дæ бон у, нырма дæр шоколадтæ куы нæ хæрон, уæд».

Иннæ бонты Джайус æрцыд, куыд æрвылхатт, афтæ, цæмæй мæ кусынмæ акодтаид. Фæндагыл фистæгæй кæнæ велосипедыл лæдзæгыл æз æввахс нæ дзырдтон дзырд. 1955 азы фыццаг афæдзы æз ацыдтæн Массæмæ. Уый дæр уым уыд æмæ кæронбæттæны мæм хæдзармæ дæр æрбацыд. Дуармæ мын загъта: «Цы дæ зæрдыл дары, уый дæ бон у базонын, цæмæй мæ афтæ бавзарын кæна?», Æмæ йæ цæссыг æрæвæрдта. Уыцы æрхауд æрæнцад вазæ æмæ йын йæ худт æруагъта. Уый мын радта æфсæн æмæ загъта: "Ацы æхсæвæрæй æз дарддæр ацæуын, цæмæй æрцæуон Monte Calvario-йы Весперсмæ. Кæрæдзийыл сразы дæн æмæ салам радтон. Æз æй фехъусын кодтон хæдзары æмæ мæ мад загъта амондджынæй: «Ахæм хорз лæппу йæ нал ссарид».

14 сахатыл мах рацыдыстæм «Кальвари»-мæ мæлдзыгæй трассæйыл, кæцыйы ис «Вия Кручисы» кувæндæттæ. Иу хатт кувæндонны зарæг кодтам Весперттæ æмæ арфæйы фæстæ мах ацыдыстæм клубмæ. Фильмы титул нæ хъуыды кæнын, фæлæ уый уыд тынг æнæвдæлон, уымæ гæсгæ æз фæндон бахастон, цæмæй горæтмæ æрыздæхон Cinema Catena-йы, цыран махæн нæ бон уыдаид хуыздæр кинонывæй æхцондзинад исын, йæ сæргонд у «Виолет».

Апрелы, Вигеццойы комы поезд æмæ Центоваллиимæ, мах йæ ныййарæгтимæ ацыдыстæм Локарнойы пывæнты фестивалмæ. Мах сæмбæлдыстæм Джайы хæрæфырыл, кæцы мæ равдыста «чызгæй». Йæ кбухтæ йæ дзыппы æрæвæрдта æмæ йæ æхцадонæй райста 10 швейцариаг франкы, радта сæ Джайусæн æмæ загъта, зæгъгæ, «хорз, кæд чындзы цауыс?». Кæрæдзимæ цæсгомæй кастыстæм, никуы ныхас кодтам ууыл.

Иннæ бонты мах райдыдтам чындзæхсæвы хъуыды кусын кæнын. Уый тыххæй дæр дзырдтам хæдзары дæр. Мамаæ цин кодта, фæлæ уыцы иу рæстæг финансон гæнæнтæ къаддæр уыдысты. Чысылгай мах балхæдтам цавæрдæр сыфтæ æмæ æфсæйнаг. Уæлдай хъуагдзинаedtæ нæм нæ уыд. Мах ацыдыстæм чысыл æмæ æфсармджын фатер агурынмæ. Ссардтам æй рагон районы Моттæйы æмæ чындзæхсæвы бонмæ æдзынæг кастыстæм: 19 сентябры. Æз мæ мадимæ ацыдтæн Панзарасæйы æфсæйнаг дуканимæ, цæмæй чындзæхсæвы дарæсæн кружевæ фæзына æмæ йæ æрбахастон леди Тильдæ Пелличияйæн, кæцы мын алы хатт дæр ныфс бавæрдта, йæ уарзондзинадæй йæ æрæмбырд кæнынæй.

Мæрийы чындзæхсæвы рауагъдадты тыххæй йæ хъуыди мæ мады бафыссын, уымæн æмæ æз нырма æнахъом уыдтæн. Цин кодтой Гиузейы ныййарджытæ дæр. Приходы Монсинор Пелландæ нын загъта рæсугъд ныфсдæттæг ныхæстæ: «Кæддæриддæр æнæуый дæр æнæуый дæр æнæфæцудгæ уырнындзинадæй, цæмæй æмбæлой циндзинад æмæ рыстæй, цæмæй царды æфтиæгтæ æрцауой.

Уæдæ хъуамæ бацæттæ кодтаид, хæстæджытæ æмæ хæлæртты номхыгъд, кæцытæн æгъдауæй æххæст кæнын хъæуы хорздзинаedtæ. Хæрз чысыл уазæг. Джузы мад загъта «дыууæ бинонтæн». Тирæ Тирæ мах бахæцца стæм 35 адæймагмæ. Æвдисæнтæ æвзæрст цæуынц: фыды æфсымæр Кармело Ди Джузе æмæ мæнæн Пьерино, нæ фембæлды архитектор. Чындзæхсæвæй

кьуыри раздæр, нæлгоймаг оратори Дон Джузеппе Бриаккаимæ нын сæргълаууæг уыд бæрæгбонæн. Мастер Фурига сныв кодта фæйнагыл арфæйы ныв æмæ сарæзта пергамент æмбæлтты номхыгъдимæ. Уыдис дзы бæгæны æмæ нозтæй æмбæрзт фынг дæр. Ораторийы ахæм хъæлдзæгдзинад никуы уыд. Сыгъдæгты гервасио æмæ Протасиойы Коллегиат уыдис цалцæджы фазæйы æмæ тротуар уыдис бырондæттæ æмæ дуртæй, фæлаæ иуæй-иу фæндон сылгоймагтæ сæ бонæй архайдтой, цæмæй йæ ссыгъдæг кодтаиккой Иосиф æмæ Концеттæйы кадæн.

16 сентябры æрцыдысты Зиззæ æмæ Мичерилло, æрцыдысты æрцæрæг, уымæн æмæ Концеттина æввахс уыд чындзы æмæ йæ бахъуыд нывондхæссæнмæ ацæуын, цы фыды бынат уыд, уый бынат бацахсгæйæ.

Уæдмæ æрбацыдысты иуæй-иу лæвæрттæ: къафеттæ аразæг, къафеттæй æфснайд, росолийы кæсæнцæстытæ, æмпъузæн æмæ æхсæрæг лæггæдтæ, чындзæхсæвы хорзæх чи райста, уыцы хиуæттæ æмæ хæлæрттæй, къæбицы батарейæ Пьерино æмæ йæ фыды æфсымæртæй. Сылгоймаг католикон акци нын радта ныв, куыд Сыгъдæг бинонтæ, æххуысгæнæг Дон Бенетти диссаджы заз бæласæй конд дидинагджын вазæ æвзист декорацитимæ.

Евæйы æхсæв дæргъвæтин уыд. Æз хъуыды кодтон, æртæ сывæллонимæ нырма æрыгон æмæ къаддæр ресурстæ кæмæн уыд, ахæм мамæйыл. "Дæуæн чысыл уырнындзинад ис, ораторийы скъола дын нæ бацамыдта, царды кæддæриддæр лæвæрд кæй вæййы?, — загътон мæхинымæр. 19-æм майрæмбоны æз сыстадтæн авдæй. Мисс Тильдæ æрбацыд кружевæйæ конд дарæсимæ. Миланы цы æмбæрзæн балхæдтон, уый мын æрæвæрдта æмæ мын æрæвæрдта. 9-аздыдæй такси æрцыд, цæмæй мæ аргъуанмæ акодтаиккой. Æз æнæзонд уыдтæн, ссардтон, мæнмæ чи каст, ахæм адæмы денджыз. Джузе ныридæгæн уыдис, оранжевæй дидинагджы маццолæй мæм æнхъæлмæ кæсæг нывондхæссæны, йæ хо Розæимæ иумæ, уымæн æмæ мад Олимпиа æгæр

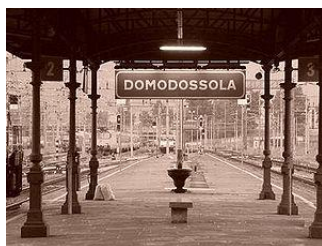
æнкъард кæндзæн, йæ цард баиу кодта, уыцы фыццаг фыртæн. Æз йемæ баиу дæн йæ фыды æфсымæр Мхерильо сырх ивгъуыдыл.

Массæ райдыдта. Монсинор Пеландæ дæр æнкъард уыд. Хъуыды ма кæнын æнæфæуæлахизгæнæг хомилийы, цирхъыты арфæ, æнæхъæн царды дæргъы иузæрдиондзинады зæрдæвæрд æмæ, церемонийы кæрон, къухфыстытæ. Рацæуæн Пъеринойы мад, кæцы дæр уыцы моменты ссис мæ мадыфсымæр, мæ риуыл æрæвæрдта католикон архайды сылгоймæгты нысан.

Æртындæсæм сæр - Ног цард

Аргъуаны бæрæгбоны фæстæ, уый æрцыд æрæвæрд æрæвæрдæй Grandazzi барæй, кæцы уыдис Кастеллаццойы фæрцы. Иу хъæбысы æхсæн, иннæйы та уазæгæн, мах аперитив райстам цавæрдæр пиццæтæ æмæ бæгæныимæ. Саламтæ æмæ сæрмагонд хъæбыстæ æмæ æфсæддонтæ Олимпиа æмæ Армандо, кæцытæ ацыдысты Мамæимæ чемодан райсынмæ, стæй станцæмæ лидзгæйæ, цæмæй 12 æмæ цыппæрæм поезд ацæуой мыдыбындзыты мæйæн.

Мамæ ныккуыдта Диротойы. Мах бацыдыстæм хаймæ. Коллектив фехъусын кодта, хъæлæсæппæрстæй кæй ацæуы, уый тыххæй, æз æмæ Джузе æмæ нæ фæстаг хæрзбонгæнæнæн рудзынгæй æрбакодтам. Райдыдта нæ царды авантюра.

Флоренцимæ æрбацæугæйæ мах рацыдыстæм, хъуымацæй, хъуымацæй, миссис Тилде цы уазæгдонмæ бацамыдта, уырдаæм. Луксозон бахизæны нæм æрбацыд музыкæ, уый фæстæ нæм æртыккаг уæладзыджы цы уат уыд, уырдаæм нæм æрбацыд дворецки. Махæн алцыдæр уыд ног, суанг ма дыууæхатырæй дæр хуыссыд.

Фыццаг бон æрбацыдыстæм горæтмæ, дыккаг мах ацыдыстæм Микеланджелойы фæзуатмæ, цыран æппæт Флоренцийы дæр дисы бафтдзæн. Цавæрдæр къамтæ систаиккам: Джузейы камерæ рулонимæ гæнæн ис æмæ райса аст сау æмæ урс къамы.

Æртыккаг бон ацæуын Роммæ. Уазæгдон уыдис æфсармджындæр, уымæн æмæ æхца нывондæн æрхæссынæй иуварс æрæвæрдтой. Иу-дыууæ боны æрлæууыдыстæм, цæмæй бабæрæг кæнæм, Джузе Сыгъдæг азы æмæ Тревийы фонтаны цы цыппар базилы федта, уыдон. Мах ма æрыздæхтыстæм Фонтанайы делл'Эссрæмæ, 53-æм азы зындгонд æхсæвы, миссис Грация поезды бын куы æрхауд, уæд.

Рæстæг æрцыд Сицилимæ ацæуынæн. Дард балцы фæстæ, поезд æрцыд Калабрæмæ æмæ æппынфæстаг Вилла Сан-Джованнийæ федтам Сицилийы. Джузеппе уыцы моменттæй æхсызгонæй æххæст кодта: «Ферри-Боат»-ыл цы поезд æрæвæрдтой, уыцы поезд, Мессинайы порты бацæуæны уæлæмæ Мадоннинæ.

Станцæйы хъуамæ æнхъæлмæ кастайд, мады фыды æфсымæр Кармеломæ йæ бинойнаг Гаетана æмæ йæ чызг Розеттæ æмæ Антониеттæмæ.

Уыдон ныл æгасцуай загътой, куыд дыууæ кънйазы. Дыууæ боны æрлæууыдыстæм Мессинамæ æрцæугæйæ: сывæллонай цы Дуомо федтон, уый сахат, Мадонна ди Монтальто æмæ æндæр тынг рæсугъд фæзуæттæ.

Уыцы хæдзары уыд æрмæстдæр иу аипдзинад: сихорæй рæстæджы, йæ фыды æфсымæртæ æмæ йæ фыдыфсымæры фырттæ æрæвæрдтой æмæ фынгыл бадыны бæсты загътой: «Цæуæм денджызы былыл рацу-бацу кæнæм». Æз æмæ Джузе ма ныууагъта æмæ ма æрæнцадысты, æнцой кæнгæйæ. 11 сахатмæ æввахс æрыздæхт хæдзармæ æмæ йæ мадыфсымæр райдыдта хæринаг кæнын. Иу æхсæв æрæвæрдта æхсæртæ соусы снарядай, фæлæ ахсджиаг у, æгъдæуттæ нæ, фæлæ.

Æртыккаг бон немæ ацыдысты поездмæ цалдæр цæссыгæй. Турмæйы виглеры станцæйы уыдис дядя Мичер таксийы шофыримæ, цæмæй Новарæмæ бахæцца уа. Бæстæмæ нæм æнхъæлмæ кастысты Зизитæ, Тетя Мариччия æмæ

йæ мадыфсымæр Пеппинæ. Æцæгæйдæр афтæ каст, цыма Домодосолаейы принцип æрцыд.

Дыккаг бон мах ацыдыстæм Бадиавеккæмæ, цæмæй ссардтаиккам фыдыфыды концеттæ æмæ фыды æфсымæртæ, хотæ æмæ æфсымæртæ фыды. Фæзуаты нанаимæ тамаконистимæ хъæуы цæрджытæй бирæтæ æрæмбырд сты, сывæллонай мæ чи зыдта, ахæмтæ æмæ æндæр адæмы хъæрæй æрымысыдысты: «Концеттинæ йæ лæгимæ æрбацыд!»

Хъæбыстæ, хъæбыстæ, сырх цæсгæмттæ. Мæнмæ мæм фынаей фæкаст. Бæстæйæ куы рацыдтæн, уæдæй нырмæ растдæр фондз азы рацыд.

Дыууæ бон фæстæ мах нæхи æрæвæрдтам Таорминаейы таксийы шофыр «Кавзи I Лупу». Æмбисбон нæ акодта ресторанмæ, æмæ нæ уым лæвæрдтой урс æрмкъухтæй. Æз æмæ Гиузе æмæ æз кæрæдзимæ цæсгомыл æркастæм, цæмæй зæгъæм: «Æхца нын фаг уызæн?». Бæрæг кодта Таорминæ æмæ уый фæстæ Кастельмола донивылдтыты бын, изæрырдæм æрыздæхтыстæм Новарæмæ, фæлладаей, фæлæ райгондаей.

Дыккаг бон ныридагæн æрцыд рæстæг, цæмæй æрыздаеха Домодосоламæ. Ног царды хæстæ нæм æнхъæлмæ кастысты.

Цыппардæсæм сæр - Нæ фыццаг ахстæттæ

1950-æм æмæ 53-æм азты Домодосоламæ балцмæ ныридæгæн кæд æрцыд, уæддæр цыма фыццаг хатт райдыдтон: æз ацыдтæн дыууæйæн ног цардимæ фембæлынмæ.

Иу хатт поезды фæйнаг «Ферри-Боат»-ы мах æрбацыдыстæм террасæйыл, цæмæй федтаиккам Мадоннина дель Порту æмæ Сицили сабыргай æрцауæм.

Цæссыгæй æрбаздæхтыстæм вагонмæ, хъæдын бандæттыл бадгæйæ. Уый фæстæ дзы нæ уыд къæбæртæ дæр.

Æхсæвы иу хатт мах райдыдтам æххæст кæнын монахинæйæ, йæ хъуыр æрæвæрæм æмæ йæ хъуырай æрæвæрæм. Алы рæстæгæй-рæстæгмæ сыстам, цæмæй рудзынгæй æддæмæ кæсæм. Ахсджиаг станцæты æрдзон хай хъæрай фехъусын кодта горæты ном. Тротуарты Неаполы уыдысты, пиццаæтæ чи уæй кодта, уыцы «гуаглиони». Смурли бæлццæттæй фыццаг æхца скодтой, уый фæстæ поезд ацауы æмæ сын æхца æмæ пиццаæ баззадысты.

Сабыргай мах æрбацыдыстæм Миланмæ. Домодосоламæ поездыл æз банкæрдтон, 5 азы размæ фыццаг хатт цы æнкъарæнтæ бавзæрста, уыдон: Мæгджиоры цад, Оссолайы хæхтæ, дурæй конд æмбæрзæнтæ. Ацы хатт мæ цардæмбал Джузеимæ иумæ. Æмбисбонмæ æввахс æрцыдыстæм нысангонд бынатмæ.

Уыдис дзы Мамминæ æмæ нæм æнхъæлмæ кæсгæйæ, æнхъæлмæ кæсынц Джузе Армандойы фыд. Уый уыдис хъæлдзæгдзинад: кæд сæ бон уыдаид дзæнгæрæгæй хъазын.

Мад Олимпийæ тагъд æхсæвæр æмæ уый фæстæ нæ ног ахстони Моттæйы районы, цæмæй æрулæфай. Дыккаг бон æз сног кодтон мæ куыст заводы æмæ Джузеппе æрыздæхт арæзтадон бынатмæ.

Хъуыды мæ æнææххуысæн æрцыд Мамаæмæ, фæлæ мæ монон разамонæг Дон Бенетти мæ разæнгард кодта кувынмæ, цæмæй сæ уыйбæрц адæм уарзой. Хатт æз æмæ Гиузе йæ хæдзары æхсæвæр кæнынмæ ацыдыстæм, æмæ уый цин кодта. Уæдмæ мæ хотæй иу ссардта, бинонтæн ног æххуыс кæй бакодта, уый фæрцы куыст.

Чысыл фæстæдæр мах фехъусын кодтам Мамминаейæн, мамæ Олимпиа æмæ фыд Армандойæн, кæцы июлы суыздæн баба æмæ нана.

Æз райдыдтон æнкъарын æнхъæлцау æнæниздзинады хыгдард, фæлæ куысты хæс æрбахуыдтой. Уæд кусджытæ ныртæккæйы хуызæн хъахъхъæд нæ уыдысты. Гиуæйæн йæ бон уыдис æддейæ арæзтадон бынатæй хуыздæр куыст ссарын: хъæдын дзаумæтты заводтæ, зæгъæм, æфсæйнагтæн, хъуымацæй конд æфсæнвæндæгтæ раргом кæныны кусæнгæрзтæ æмæ ма «панелтæ» (хъæдæрмагæй æфсæст æфсæн). Фæндзæм мæйы мах æрæвнæлдтам дуканиты экскурсимæ, фидæны ноггуырдаен коляскæ агураг. Уæрх фылдæр кодта бахизæн шляпæйæ æмæ нæ бахъуыд хæдзар аивын сфæнд кæнын.

Уый фæстæ нæ уыд ведомствæтæ, мах ардæм æмæ уым бафæрсынмæ ацыдыстæм. Провиденци нын æркодта, цæмæй мах ссардтаиккам фатер, кæцы ис хæдзары дыккаг уæладзыджы, Скапаччинойы фæрцы, раст хъуымацæй лабораторимæ хæстæг.

Цыбыр рæстæгмæ мах организаци кодтам змæлд. Мах нал уыдыстæм горæты центры, фæлæ дард нæ, мæ куыстмæ хæстæгдæр.

Æрвылмæйон арендайы аргъ уыд 8000 лиры, æрмæстдæр нæ æнамонд мыздæн, фæлæ фатер уыдис æхсызгон æмæ рухс. Кæрты махæн дæр нæ бон

уыдис иу-дыууæ квадратон метры зæхх, цыран хъуамæ æрзайын кæнæм хæрдæф кæрдæг æмæ дидинæг, мæ зæрдæйы æнкъарæнтæ.

Райста, хатæнтæ цы дæгъæлтæ ссыгъдæг кодтам, уыдон æмæ рудзгуйтæ бæрæгбонны дарæсы рæсугъд цатырæй Мантуямæ æмæ къæбицы кружевæйы æмбæрзæнтæй. Змæлды фæстæ цард дарддæр кодта нормалонæй. Мæ царм бонæй-бон тынгдæр рабæрæг. Иу бон мæ иу æмкусæг бафарста, мадæлты хæдзары кæд уыдзынæн, æмæ мын бафæдзæхста, цæмæй гинекологмæ ацæуон. Уымæ гæсгæ æз æрбадтæн сæрмагондæй райстон. Дохтыр мæм æввахс æрæвæрдта, æгæр бирæ кæй æнхъæлмæ кастæн, уый тыххæй: «Æхсæзæм мæйы фæстæ дæ бон нæу кусын æмæ ныридæгæн дæ æвдæм аванс: рискъ кодтай». Дыккаг бон æз документ æрбахастон офисмæ æмæ кусæг дæр загъта, цæмæй æз дæн наив.

Уæдмæ æз поезд цæттæ кодтон, кусгæйæ гольфини, ронтæ, къахыдарæс æмæ цы зæронд æмбæрзæнтæ мын лæвæрдтой, уыдонæй, кæцытæ мын лæвæрдтой Мамаæ.

Мах ма ацыдыстæм коляскæ балхæнынмæ, кæцы æз бацæттæ кодтон, нейтралон хуызтæй мæнæй æфснайд сыфтæртимæ, нæ зыдтам, нæлгоймаг уыд æви сылгоймаг. Фæстагмæ 2 июлы изæрæй дæттæ ныппырх сты æмæ чемоданы цæттæйæ мах æрæвнæлдтам рынчындонмæ. Чи мæм æрбацыд, уыцы гинеколог Джайæн загъта, йæ бон кæй у йæ хæдзармæ ацæуын. Фæллоу нырма райдыдта æмæ 20 сахаты бæрц ахаста. Дыккаг бон мадæлты æрдæм æрыздæхт, цалынмæ æз нырма æнхъæлмæ кастæн æрвитæн уаты.

Бæрæг рæстæджы райгуырды лæппу æмæ медицинон хо ацыд, цæмæй йæ фехъусын кодтаид ноггуырды йæ фыдæн, кæцы, зæгъæн ис, æмæ æвзæр æнкъардта æнкъарæнæн. Сахаты фæстæ йæ бон уыд нæ фыццаг сывæллоны, Армандойы йæ фыдыфыдæй æрбахъæбыс кæнын. Цалдæр сахаты фæстæ ма

фехъусын кодтой дадата, фыды æфсымæртæ æмæ фыдыфсымæры фырттæн дæр. Афтæ каст, цыма æппæт дунейы фыццаг сывæллон у.

Фынддæсæм сæр - бузныг Хуыцауæн...

Райгуырæнæй цалдæр сахаты фæстæ мæ мадæлон хайады медицинон хотæ æрбакодтой ацы дзидза æмæ стæгдарты цæраггой. Мæнмæ йæм æрбабырстой. Зизæйы сывæллоны чирæмбырд кодта, уыцы пеццæйы куклайæ дарддæр.

Рынчындоны æрбынат кæнын уæд уыд къуыри. Хæдзармæ æрыздæхыны размæ рынчындоны аргъуанмæ ацыдыстæм «сыгъдæгдзинадмæ», сауджыны арфæйы тыххæй.

Палатæйы алцыдæр цæттæ уыд хæдзармæ ацæуынмæ, фæлæ мæ сæр æрзицын райдыдта. Фæстæмæ æрæвнæлдта фелсæгæн йæ тæвдæй: 39. Мæ кукла æмæ мæ мах бахъуыд дыууæ бонæ æрлæууын кæнын. Æппынфæстаг цыппæрæмы 12, зæгъæн ис, æмæ дзæбæх кодтам, мах нæхимæ ацыдыстæм. Хуыцаубоны 15 Армандойы ног коляскæмæ æрбакодтой аргъуыд шрифтамæ, цæмæй йæ фыд Джузеппе, хæлар Мариуччиа Мадрина æмæ ораторийы хæринагæнæг Базилийы хæлар. Мæнæн нæ уыд æхсызгон, уыцы мадзалмæ æрбацæуыны циндзинад, уымæн æмæ ацæргæ адæм бафæдзæхстой, цæмæй мæнгуырнындзинад хæдзары баззайа. Æз райгонд уыдтæн чысыл æрулафынæй.

Æртæйæн цард æндæр уыд, фæлæ йæ бынтон хорз райстон. Бирæ æхсыр мæм уыд, сывæллон рæзыд æмæ йæ алы къуыри дæр ласта, йæ сабибонтæм цы сабибонтæ уыд, уырдаæм.

Хъыгагæн, заводы куыст сног ис дыууæ мæйы кæрон. Уый фæстæ нæ уыд хъомылгæнæн скъолатæ дæр. Бабатæ сразы сты, цæмæй йæм алы къуыри дæр æркæсой.

Æхсæз Гиуæйы раунд куы скодтон, уæд æй кусынмæ ацæуыны размæ йæ ныппæрста æмæ йæ йæ нысанмæ акодта. Æнæзондæй уыцы сывæллон хъызæмар кодта æмæ йæм æз дæр ныккуыдтон.

Хъыгагæн, мæ бон нæ бацис уыцы куыст ныууадзын. Сабыргай, уырнындзинадимæ, мах адарддæр кодтам æртæ-æрдæм балцы: фыццаг сабиты хæринагтæ, фыццаг къахдæфтæ уыдысты диссаджы хъуыддæгтæ. Æмбæхсæн бынаты фыццаг бон Джайузе æппынфæстаг ссардта пайдадæр куыст. Иу-дыууæ азы дæргъы райдиан скъолаты дæр скодта дворник, уымæ гæсгæ йæ муниципалитеты æрбахуыдтой, цæмæй æрæмбырд кæна æмбырдгæнæн бынат.

Афтæмæй иу æркаст арæзт æрцыд, цæмæй куыст ныууадза заводы æмæ мæхи снывонд кодта, чысыл æфсымæр ын раттынмæ æнхъæлмæ кæсгæ сывæллонæн. 1962 азы 17-æм августы нæм нæ дыккаг сывæллоны райгуырды фæстæ зæрдæ рухс кодта. Лукаано йæ цармæй сыгъдæг уыд урс хъуынтæй, Армандойы ныхмæ. Аргъау. Хуыцаубоны 26-æм къуырисæры аргъуыд æрцыд Дад Гиусейæ, ныййарæг мад Кусин Мариуччи æмæ Джайы æфсымæр Антониоимæ. Афтæ ма ацы хатт дæр мæ бахъуыд хæдзары баззайын. Гуыдыры рæстæджы фæстæ æз ныууагътон уыцы куыст, цæмæй мæхи снывонд кæнон дыууæ рæсугъд сывæллонæн.

1962 азы 1 октябры Армандо æрвхуыз фартук æмæ уæхскыл папкæимæ райдыдта фыццаг райдиан къæпхæн. Мах æй бабар кодтам цалдæр цæссыгæй ахуыргæнæг Леопардийæн.

Уыцы иу периоды дæр, Домодосолайы мэр, æрбадзырдта Гиуземæ, цæмæй горæты бæстыхайы дыккаг уæладзыджы цæрæн бынæттæ бавдисой, кæцытæ сæрибарæй баззадысты, муниципалон минæвар пенсийы куы рацыд, уæд. Цалдæр боны фæстæ мах организаци кодтам ацы змæлд. Центры махæн уыдис æппæт æнцойадтæ. Изæры, стыр дуар æхгæд, мах уыдыстæм горæты

падзахиуæггæнджытæ. Махæн нæ бон уыдис æнцонай æрбацауын мэры кабинеты балкъонай цы цаутæ æрцыд, уыдонмæ. Нæ рудзгуытæй мах федтам базары иу хай сæдæ азы традицийæ.

Уæдмæ Лукано йæ фыццаг къахдзæфтæ сарæзта: уый ссис муниципалитеты кусджыты талисман.

Цæмæй Джайусайы тымбыл кæнон, уый тыххæй мæ фæндыд куыст æрхъуыды кæнын. Æз райдыдтон рудзгуытæ, хуыссæнтæ æмæ æмбæлттæн æнцойгæнæнтæ æфснайын. Хъæлæс ныппырх вæййы æмæ афтæмæй æз сдæн «æмбæрзæнты ус». Джайусеппе йæ уæгъд рæстæджы сахуыр ис, æрзæткъахæнты æмбырд бацæттæ кæнын æмæ Хуыцауæй бузныг зæгъын, махæн нæ бон уыдаид æнцондæр цардæй æхцондзинад исын.

1968 азы 1-æм октябры Луиса Церримæ райдыдта скъоламæ дæр ахуыр кæнын.

Рæстæг тагъд рацыд. Сæрдыгон рæстæг мах рацыдыстæм Италийы алыварс улæфтмæ лагеры цатыримæ. Хаттæй-хатт мæ райгуырæн горæты Сицилимæ.

1973 азы июлы мах æрбынат кодтам Вал д'Аостæйы æмæ райдыдтам æнхъæлцаудзинады фыццаг симптомтæ. 74-æм февралы йæ чысыл хо Даниэлæ Армандомæ æрцыд æстдæс азы æмæ дыууадæсæй дæр Лукааномæ. Растдæр карнавалон период уыдис æмæ горæты дуарыл розæхуыз фæндыр чи федта, уыцы адæм æнхъæлдтой, æмæ уый хъазæн у. Приходы сауджын нын бафæдзæхста, цæмæй Куадзæны æхсæв, Мадрина, æмбал Джанна æмæ Годæг æфсымæры æфсымæр Бенитойы бæрæг кæнæм, цæмæй сбæрæг кæнæм.

Мæнгуырнындзинаедтæ ныууадзын, ацы хатт дæр æз архайдтон 13 апрелы æхсæвы мадзалы. Дыккаг бон ораторийы уыдысты сæдæ æрбахуыдтой æрулæфынмæ.

Даниэлæ дæр сырæзт æмæ ныр стæм ацæргæ адæм. Нæ æртæ сывæллоны нын радтой 7 хъæбулы: Стефано, Вирджини, Гретæ, Лоренцо, Ребеккæ, Летици æмæ Маттео.

Аргъау кæронмæ æрхæццæ кæны. 2015-æм азы 19-æм сентябры Гиузеимæ иумæ 60 азы бæрæг кодтам.

Бузныг зæгъæм Хуыцауæн, Мадоннæйæн æмæ нæ чи уарзта, уыдонæн се ‘шпæтæн дæр.

Маззæйы концетта Мазза Маглио, райгуырд Новарайы ди Сицилийы 1936 азы 18 апрелы.

Индекс

1. Фыдыбæстæйы хæдзар.
2. Дунейы æддейæ
3. Хурæй хъæзтытæ.
4. Сой, къæбæртæ æмæ æвзæр цæст.
5. Æхсæрдзæнтæ
6. Восси мын хатыр кæны (стъалыты рухс).
7. Эмили
8. Нымæцты рейс.
9. Арвы дуар.
10. Ла Бела Туса
11. Фарфоры цæсгом
12. Виолет.
13. Ног цард.
14. Нæ фыццаг ахстæттæ.
15. Хуыцауæн бузныг зæгъæм... ...

